

BÜKI ERZSÉBET-DEZSŐ FERENC

A XX. SZÁZAD TANÚI NAGYKANIZSÁN

Büki Erzsébet – Dezső Ferenc:
A XX. század tanúi Nagykanizsán

Büki Erzsébet–Dezső Ferenc

A XX. SZÁZAD TANÚI NAGYKANIZSÁN

Nagykanizsa, 2007

Támogatók

Nagykanizsai Városvédő Egyesület
Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata
Bánfai Sándor vállalkozó
Borigó Kft. és Vincellér Borozó
Tungsgram Rt.
Czupi Kiadó

Dr. Fodor Csaba, Hóbor Gyula, Horváth György, Nádasi Tamás, Rajnai
István, dr. Rinfel János, Rudolf Tamás, Rotary Fúrási Rt., Volksbank
Nagykanizsai fiókja, Vastagh Zoltán, Zalaerdő Rt.

Lektorálta: Gelencsér Gábor

Kiadja a Czupi Kiadó
8831 Nagykanizsa, Pityer u. 19. Pf.: 484
Tel.: 93 320 766
Honlap: www.czupi.hu

ISBN 978-963-86289-9-2

Nyomdai előkészítés:
Tábori Imre
Tábori Zita

Készült a Kanizsai Nyomda Kft.-ben
Felelős vezető: Brenner Árpád

A kiadó ajánlása

Egy korszak tanúi kortársaiknak állítanak emléket ebben a kötetben. A kérdező szerepét felvállaló két tanárember maga is a század nagykanizsai történéseinek cselekvő részese. Tanárként és iskolaigazgatóként végzett munkájuk után újabb szerepeket vállaltak városunk életében. Új tevékenységeik között is akad azonban egy közös: mindketten újságírásba fogtak.

Talán természetes, és reményeim szerint egyáltalán nem bántó, ha feltételezzük, ezek az írások róluk is szólnak. Nevezetesen arról, hogy a saját generációjuk, illetve az egy generációval idősebbek – hiszen közülük kerülnek ki az írások szereplői – világa, gondolkodása számukra jól átékelhető, feleleveníthető korszak. Ebben a világban jól tájékozódnak, nagyobb biztonsággal választják ki beszélgetőtársaikat, hiszen tudják, kiknek a sorsát, életét, tevékenységét kell megörökíteni. Ebben a tekintetben egyaránt fontos feladat a feledéstől megmenteni egyes életpályák, vagy különleges sorsok emlékét. A kötet lapjain kibontakozó emberi történetek mindegyike egyben példa is szeretne lenni, miközben az is nyilvánvalóvá válik, hogy az értelmes életnek nagyon sok változata lehetséges.

Olvasóként elmondhatom, hogy a szerzőknek munkájukért, a beszélgetőtársaknak pedig emlékeik felidézéséért hálás vagyok.

Az elmúlt század személyes történelme, Nagykanizsa múltja iránt érdeklődők figyelmébe jó szívvel ajánlom a kötetet.

Czupi Gyula
kiadó

Bükki Pálné

A kötet szerzői

Bükki Pálné a 70-es évek végén kezdett el újságírással foglalkozni. Először a Köznevelés című pedagógiai lapban adta közre két kutatási területével – könyvtár-pedagógia és iskolai szervezeti rendszerek – foglalkozó írásait, majd a Pedagógusok Lapja külsős munkatársa lett. Iskolaigazgatóként érdekelte a pedagógusok életének minden mozzanata, s ezeket heti rendszerességgel a lap rovataiba fűzte. Ekkor kezdte el a fenti témákban a kutatómunkát is, majd pályázatok formájában összegezte őket. Ezzel a tevékenységével gyakran nyertese lett megyei és országos pályázatoknak. Szakírói tevékenységét a

Zala Megyei Pedagógiai Intézet négy alkalommal – 1978, 1979, 1981 és 1986 – Pedagógiai Nívódíjjal honorálta. Ez akkortájt jelentős elismerés volt.

Amikor 1989-ben létrejött a Kanizsa Újság, tagja lett annak a körnek, amelyet a város vezetése felkért az újonnan alakult városi hetilap szerkesztőinek. Ekkor kezdte el írásait Bükki Erzsébet néven szignálni. Az újságnál – egy év kihagyással – 2005-ig dolgozott. Ebben a tevékenységében nagyszerűen tudta kamatoztatni széleskörű ember- és városismeretét, jelentős társadalmi kapcsolatait, amelyeket még iskolaigazgatóként szerzett. 1995-ben a pedagógus pályáról úgy vonulhatott nyugdíjba, hogy továbbra is teljes életet élhetett, hiszen újságírói munkája mellett öt évig a Kanizsa TV szerkesztő-riportereként is dolgozott. Jó családi körülményei is hozzásegítették, hogy idős korban is sokat és színvonalasan tevékenykedhetett.

Újságíróként három műfajban is dolgozott. Tényfeltáró riportokat, városismereti sorozatot és portrékat is írt. Az utóbbi műfajba tartoznak a kötetben olvasható írások is, amelyeket Dezső Ferenc felkérésére – vele együtt, sorozatosan – publikált.

Bükki Pálné az utóbbi 15 évben öt civil szervezet – Városvédő Egyesület, Kreatív Klub, Régi Jó Egyesület, Hölgklub és a Fegyveres Erők Klubja – aktív tagjaként sokat és eredményesen dolgozott szeretett lakóhelyéért. Ezt a tevékenységet 2006-ban Pro Urbe díjjal ismerték el.

Dezső Ferenc

Dezső Ferenc Zalaszentivánon töltötte gyermekkorát. Az Állami Tanító- és Tanítónőképzőben végzett 1954-ben. Kiváló osztályfőnökétől, Izsák Gyulától tanulta meg az illetet, erkölcsi magatartást, példamutatást, helytállást.

Egyke lévén, az egyedüllet készítette szemlélődésre, befelé fordulásra. Így kezdett el verseket írni. A Zalai Hírlap 1958 és 1962 között jelentette meg verseit. A tanítóképző elvégzése után Pölöskefő, Galambok, Kacorlak, Kisfakos voltak tanítói álláshelyei. 1962-ben a surdi általános iskola élére nevezték ki igazgatónak. Emlékezetes 17 évet töltött el e településen. Ott születtek gyermekei és ezen évek alatt szerzett tanári oklevelet.

Behatóan foglalkozott a község életével, feldolgozta Surd község földrajzát, az exóta kert történetét, továbbá a két világháború közötti paraszti gazdálkodás történetét.

1979-ben a nagykanizsai városi tanács művelődésügyi osztályának tanulmányi felügyelője lett, majd 1980-84-ig a Városi Tanács VB. Sportfelügyelőség vezetője. 1984-1996-ig a Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskolát igazgatta. Igazi embert próbáló feladat volt, kiváló tantestülettel végzett, eredményeket is felmutató munka. Pék Pálnak köszönhetően 1990-től kezdett újra verselni, a Kanizsa Dél-Zalai Hetilap közölte rendszeresen prózai írásait és verseit. 2000-től Bükki Pálnéval közösen a XX. század tanúi címmel cikksorozatot indítottak Lukács Ibolya, a lap főszerkesztőjének biztatására. A prózai írások mellett azonban a vers maradt az örök szerelme.

Több antológiában is szerepelt: Arcok 2002 – Kanizsa-Műhely, Szólni a tűz mellett 2004 – Accordia Kiadó, Rejtjelenések 2005 – Accordia Kiadó, Kanizsai Antológia No. 1. – 2005, Kanizsai Antológia No. 2. – 2005. 2006-ban, a kerek évfordulóra – 70 éves lett – megjelent önálló kötete Úton címmel, a Zalai Írók Egyesülete kiadásában.

A nagy vállalkozáshoz, a XX. század cikksorozat kötetben való megjelentetéséhez az inspirációt Luif Ibolya főszerkesztő adta.

Az út folytatódik tovább, újabb és újabb kihívások, feladatok várják, mint például a Takács László Irodalmi Kör elnöki teendőinek ellátása. E feladatot szeretné úgy ellátni, hogy az alkotók és a közösség – a város – gyarapodását szolgálja.

A XX. század tanúi című sorozat elé

Elbúcsúztunk a huszadik századtól és a második évezredtől. A búcsúzás mindig fájdalmas, s az elmúlt idő ott bujkál emlékeinkben, de mi megyünk tovább és emlékezünk. Miénk volt e század a maga örömeivel, bánataival, szörnyűségeivel.

Mit „adott” e század?

„Adott” két világháborút, fasizmust, kommunizmust, haláltáborokat – keleten és nyugaton –, atombombát, szörnyű pusztítást a lelkekben, de adta a technikát és a tudomány új vívmányait, és mindig adott erőt az újrakezdésre. Hitet, tanúbizonyságot, amit olyan elődök tettek, mint Ady, József Attila, Móricz, Radnóti, Illyés, Nagy László, Pilinszky, Bartók és Kodály, meg számtalan Nobel-díjas tudós.

E század kiválóságai között ott voltak a városunkhoz kötődők is, akikre méltan vagyunk büszkék: Bedő Albert, Gönczi Ferenc, Hevesi Sándor, Kaán Károly, Kunfi Zsigmond és Zemplén Győző.

Hiszem, hogy emlékezni kell, mert belőle táplálkozik a jövő, és a múlt borzalmaait is békévé oldja az emlékezés. E sorozat pedig azért indult útjára, mert szeretnénk sokat megőrizni a múltból, nehogy elveszítsük. Megtartani, megőrizni a jövőnek. Mert itt kell élnünk, itt van a gyökér, itt van a házunk, itt bújik meg a szerelem, s itt szól szépet a száj, mint ahogy József Attila írja: „...csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz. / Magaddal is csak itt bírhatsz, / óh, lélek! Ez a hazám.”

Úgy gondoltuk, hogy keresnünk kell írásainkban, interjúinkban az okokat, a miérteket, amik a XX. század nagy részét elviselhetetlenné tették. És ebben az ördögi világban mi adta az erőt, minek volt köszönhető, hogy megmaradt embernek az ember az embertelenségben. Izgatott bennünket, hogy milyen nyomot hagyott bennük a század, hogyan él bennük a múlt, miként alakult az életük: a sors kereke hogyan, s hova gurította őket.

Úgy indultunk neki e riportsorozatnak, hogy tudtuk: jöttünk valahonnan és tartunk valahová, amiben benne van a mindennapok realizmusa, és idealizmusa egyaránt, éppen úgy, mint a fizikai léttel együtt a lelki élet, amely magasságokba

emelhet. Talán ez Jákob lajtorjája, amin nemcsak angyalok járnak föl és alá, hanem ők maguk, a szereplők, a megszólítottak is. Vajon ők hogyan járták útjukat, a nagy UTAT? E szándékkal, e gondolatokkal indultunk keresni – a riportalanyokkal közösen – a múltat.

Az elhangzott szavak, mondatok egy kor lepréselt gondolatai, melyben az egyén sorsa feszült föl a szivárványra minden önáltatás, önsajnálát nélkül. Köszönet az igaz szavakért, a derűt sugárzó megnyilatkozásokért, a kicsi örömök lángra gyújtásáért, a megpróbáltatásokból is erényt kovácsoló egészséges életösztönért. A riportokból tiszta emberi hangok szólnak bizonyítékául annak, hogy van becsülete a szónak. Ha csak ezt tettük a közreadással, úgy érezzük, már nem dolgoztunk hiába.

Nagy Gáspár költő gondolatával indítjuk útjára e sorozatot: „...kell valami szabadítót mondani / a kapuk alatt / mielőtt tompán becsukódnak”.

Dezső Ferenc

Ámon István

Dezső Ferenc:

A karmester

Igazi beszélgetőtárs Ámon István. Személyiségének kifejezésére inkább szolgálna a zene, de így csak szavakban vonultatja fel ez irányú műveltségét. Itt és most a szó játszotta a főszerepet.

65 évesen is a város zenei életének aktív részese. Véleménye kiforrott, határozott, de ugyanakkor kiegyensúlyozott is. Szenzációs riportalany, aki lenyűgözi a kérdezőt. Kérdezőt? Ez nem igaz, mert nem kell kérdezni, egy nagy végtelen monológ a róla szóló írás. Emlékek, tanulás, sikerek, de mind a zene világát ölelik át.

A második háborút gyerekként érte meg, az emlékezésben nem is veszteget rá időt. Annál fontosabb számára a szülői ház, a családi indíttatás. Mind az édesanya – aki egyben zenét is szerzett –, mind a nagyanya jól zongorázott. Együtt élt a zenével, mely gyermekkorától életének meghatározója volt, és az még ma is. A zene átfonta a mindennapjait. Aztán hamarosan elkezdett tanulni, klarinétozni, majd szaxofonozni. Így a sorkatonaság előtt Kalocsán, szülővárosában, majd Budapesten megszerezte mindazt az előképzést, ami a zenei pályát

Honvéd helyőrségi zenekar

megnyitotta előtte. Kezdetben könnyűzenei együttesekben játszott, a fúvószenekar bevonulása után lett élete részévé.

Az első állomás Tapolca, ahol a katonazenekar tagja lesz. Itt kerül a fúvószenével igazi és elválaszthatatlan kapcsolatba. Így lesz aztán később hivatásos katonazenész. Egy újabb állomás Lenti, majd a végállomás Nagykanizsa, ez a város újabb lehetőséget adott a zenélésre. Az alföldi fiatalnak nagyon megtetszett a zalai dimbes-dombos táj, a város, s a kialakított emberi kapcsolatok ide kötötték. Majd a család – 2 fia született –, ma meg már az unokák jelentik a szoros kötődést. Így aztán igazi kanizsai lett.

– A következetesség, az önképzés fontossága, az önbecsülés hajtott. Elvégeztem a karnagyképzőt, s mindent megtanultam, amit a fúvószenekarról tudni kell, és szükséges – mondja.

A zene után érdeklődő és újat kereső egyénisége hamar megtalálta az utat a zenei közösségekhez. És így bekapcsolódott a város zenei életébe. Tagja lett a Nagykanizsai Szimfonikus Zenekarnak. Dr. Beke Árpáddal közösen megalakították a Kanizsa Jazz zenekart. Külön kiemeli a harmadik fontos szereplőt, Gazdag Istvánt, a kiváló zongoristát.

E formációból kiváló közösség jött létre, és megalapozta a későbbi nemzetközi jazzfesztivált, amelyik ma is jelentős eseménye a városnak, sőt országos híre van. Örülök, hogy e jelentős eseménynek elindítója voltam – jegyzi meg.

Ugyancsak szervezője, részvevője volt a Nostalgia Zenekarnak, amellyel a könnyű- és tánczenét kedvelőknek biztosítottak hétféle szórakozást Nostalgia Kávéház címen.

Természetesen mindezen elfoglaltságok mellett főállásban a Helyőrségi Honvédzenekar tagja, majd vezetője lett, így a mindennapok is a zene jegyében teltek el. A folyamatos gyakorlás, tanulás, követelmények teljesítése adott erőt, és az elért sikerek inspirálták újabb és újabb feladatok vállalására.

Nyugdíjazása óta – 1991 – a Bányász Fúvószenekar karmestere. A zenekar még a MAORT idejében alakult, és hál' Istennek fennmaradt – így a legrégebbi együttes a városi szimfonikus zenekarral együtt. A Dunántúli Kőolajipari Gépgyár örökölte, és volt a fenntartója, de részvénytársasággá alakulása után elváltak útjaik, s az Erkel Ferenc Művelődési Ház lett a befogadó. Megkezdődött a zenekar hanyatlása, megszűnt a támogatás. Pályázatokon jutnak némi pénzhez, ezért csak vegetál az együttes. Szörnyű érzés, amikor az ember felépít valamit, és látja ezt megfenekleni, tönkremenni. A zenekar óriási eszmei értéket halmozott fel. Ehhez kapcsolódik a barátság, a közös sikerek, s az összetartozás, ami nem fejezhető ki pénzben. Ezt veszni hagyni halálos véték. Az eszmei érték mellett ott az anyagi vonzat: a hangszerek, a kottatár, ami felbecsülhetetlen. Így aztán szomorú jövőt lát a karmester, pedig az eredmény önmagáért beszél: az Országos Fúvószenekari Találkozó zsűrijétől a zenekar KIEMELT ARANY minősítést kapott. Azonban pénz hiányában csak a közelebbi településekre – Barcs,

Nostalgia tánczenekar

Balatonkeresztúr – jutnak el szerepelni. Készülnek, és talán el is jutnak a Siklói Országos Fúvószenekari Találkozóra. A hivatalos megmérettetéseken túl rendszeres szereplői a városi rendezvényeknek: nyáron térzenét szolgáltatnak havonta 2-3 alkalommal, fellépnek falunapokon, és immár hagyományossá vált koncerttel zárják az évet.

Elégedett az eredményekkel, mégis szomorú, mert a jövő bizonytalan. Úgy véli, a kultúra leszálló ágban van, így a támogatása is egyre csökken, anyagiak nélkül pedig nehéz fenntartani a zenekart.

A hangulatát csak rontja, mikor szóba kerül az utánpótlás kérdése. Szomorúan konstatálja, hogy e téren nehéz helyzetben van a zenekar. Az alapítók kiöregedtek, nem bírták a fizikai megterhelést, a fúvós hangszer ugyanis nagyon igénybe veszi a tüdőt, szívet, és vérkeringést. Így aztán a szereplésekhez kölcsön kell kérni zenészeket. Ennek a helyi zeneiskola a támogatója. Szívesen jönnek a zenekarba fiatalok, de érettségi után itthagyják a várost – továbbtanulnak – és a zenekart. Sok a váltás, ez a színvonal rovására megy.

Ámon István a nehézségek ellenére vallja, hogy élete a zene, és ez adott erőt, hogy a nehézségeket elviselje. Ma is zeneiskolában tanít, próbál a fúvós zenekarral, közben pihenésképpen hangszerel, a zenekar adottságaira írja át a műveket. Vallja, hogy a zene igazán széppé teszi az életet. Babits gyönyörű sorai igazán vonatkoznak őrá: „... akinek szép lelkében az ének, az hallja mások énekét is szépnek”.

Ámon István a zenében és a zenének él. Legyen még lelkének sokáig csupa láng, csupa lobogás a kísérője!

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. április 6-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Dezső Ferenc:

Egy dolgos asszony

Két bottal közlekedik, nehézkes neki a járás. A törött térd nem engedelmeskedik. Meg a 75 év, amit görcsbe rántott az idő. Mégsem szomorú Bakos Istvánné, született Németh Anna. A mozgás nehéz, de a szó az árad, s az emlékek pedig könnyen előbányászhatók, frissek, elevenek. Eltemette férjét, fiát. E szomorúság a szívét viselte meg, de lelki erejét a jókedv és a hit adja. A fizikai erő már nagyon megkopott, de a mosoly az arcán még mindig a jövőnek szól. „Na most miről beszéljek, milyen volt az életem? Egy kész regény!” – mondja, és árad belőle a szó, a visszahívott, az elővarázsolt emlék. És a megtört márdárcsontú asszony elkezd mesélni.

– Nem járt mindig bottal, ugye? – kérdezem.

– Nem bizony! Fürge, dolgos voltam, de elestem, eltört több bordám, karom, térdem, és kell a bot, a harmadik láb, ami segít, meg aztán az idő is elkoptatott.

– Tud-e még a ház körül dolgozni?

– Ha nehezen is, de az a mindenem. Szívesen vagyok kint a kertemben, ott érzem jól magam. Örök életemben dolgoztam, erre neveltek a szüleim is. Most hagynám abba?

– Milyen családból származott?

– Jómódú középparasztok voltak a szüleim, a földünk is jó minőségű volt. Az istálló, az ólak tele voltak állattal. Így munka volt bőven. Mi a jól végzett munkában találtuk meg az örömet. A szüleink példája volt a legjobb nevelés. De ilyen közösség is vett bennünket körül.

– Milyen volt a gyerekkor?

– Szép volt, öt testvéremmel – egy lány és négy fiú – szeretetben és elégedettségben éltünk. Pedig csak anyánk és nagyanyánk nevelt bennünket, édesapám 31 éves korában meghalt. E nagy csapást is el kellett viselnünk. Hiszem, hogy az is segített, hogy vallásos nevelést kaptunk.

Ma is botozva, ha nehezen is, de minden vasárnap elmegy a misére. Mint mondja: beszélgetek Istennel. Vallja, hogy akik hisznek Isten létében, azok nemcsak szavakkal fordulnak hozzá, hanem napi cselekedetekkel is. Így jót cselekednek. Ezért tartja fontosnak a vallást és a hitet.

– Mivel magunkra maradtunk – meséli tovább –, nekünk gyerekeknek is dolgozni kellett. A gyerekkor az iskola, a templom és a munka hármasából állt. Ez volt, amibe belesűrűsödött az életünk. A mi időnkben tanítás előtt misére mentünk, majd a tanítást is imádsággal kezdtük és fejeztük be. Elevenen élnek bennem az iskolai ünnepélyek, amiknek rendszeres szereplője voltam. Aztán

emlékezetesek a kirándulások, amik ugyan csak a falu határáig tartottak. Egy nagyobb, emlékezetesebb kirándulásunk – amit gyalog tettünk meg Nagyrécséről Nagykanizsára – a Nagy-Magyarország szobor megtekintése volt. Ma is emlékszem a gyönyörű alkotásra, amit 64 vármegye címere díszített. Persze, hogy ott voltam az újra felállított szobor avatásán. A gyermekkor mindennapjait a munka töltötte ki, de azért jutott szórakozásra is idő. Ilyen volt a kora őszi szüreti felvonulás: ökrös, lovas szekerek, szőlővel, hordókkal megrakva, majd az ezt követő bál. Aztán jött a kukoricafosztás, disznóölés, a farsangi bálók, de oda csak nagylány koromban mehettem el.

– Hogyan élték át a háborút?

– *Arra bizony nagyon szomorúan emlékszem, mert 1942-ben a bátyáimat kivitték a frontra. Így teljesen magunkra maradtunk. Rettegtünk a bombázásoktól. Kezdetben a németek, majd az oroszok háborgattak bennünket. Az oroszok a szalmakazalba elbújva találtak meg két német katonát, akiket ott azonnal le is lőttek, s a mi kertünkben kellett nagyapámnak eltemetni őket.*

– Mit jelentett a háború befejezése, a béke?

– *Azt mondhatom, hogy nagy megnyugvást, meg egyben szomorúságot is, mert nem tudtuk, mi van a testvéreimmel. Ők csak 1947-ben jöttek haza a hadifogságból. Én meg ekkor kerültem Kisfakosra férjhez. Ott is jó gazdaságunk volt, a férjem a vasútra járt dolgozni, így megint rám jutott a munka nagyobbik része. Nálunk korán kezdődött a TSZ-alapítás, így hamarosan én is TSZ-tag lettem, 6 évet dolgoztam a közösben. Több és megerőltetőbb munkát végeztem, mint az otthoni gazdaságban. Hirdették a 8 órás munkaidőt, aztán 10-12 órát is dolgoztunk.*

– Hogyan alakult az életük tovább?

– *Közben született egy fiúnk, aki már szakmát tanult, nem követte a paraszti munkát. Én is beleuntam, és 1965-ben Nagykanizsára költöztünk. A paraszt-asszonyból ipari munkás lettem. Itt is nehéz munkát végeztem, először a téglagyárban, majd az Egyesült Izzóban dolgoztam. Mindenhol megálltam a helyemet, mindent megtanultam, és elvégeztem, amivel megbíztak. 1982-ben mentem nyugdíjba.*

– Milyen jó vagy rossz emlékek kísérték el napjainkig?

– *Általában szép emlékeim vannak, de két rosszra ma is fájó szívvel gondolok vissza. Az egyiket a nagyságos főintéző úr – mert ez volt a megszólítás – követte el, aki az egyik szomszéd gyereket valami csínytevés miatt az édesanyja előtt verte meg. A másik a Rákosi-korból való. Ez pedig a beszolgáltatási időszakhoz kötődik. Ekkor a családunk bizony nehéz körülmények között élt.*

– Mit üzen a fiataloknak?

– *Legyenek becsületes emberek, és dolgozzanak, mert aki becsületesen él, annak van célja az életben, az sok mindent remélhet. Én már csak a két lány-unokámnak élek, akik rendszeresen látogatnak, és a magányomat velük osztom meg.*

Egy dolgoz asszony vallott a múltjáról, akit a munka nevelt, aki elégedett a sorsával, akit a munka – bármilyen is volt – szó szerint nemesített. A mindennapi tenni akarás tartotta életben, a legnehezebb időszakokban is. Mégis, ma is jó kedéllyel gondol a múltra, és örömet leli unokáiban. Érdeklődése nem csappan, nyomon követi a közéleti eseményeket, rendszeres nézője a Kanizsa TV-nek. Megfogyott a termete, de a mosoly ott virít az arcán. Azt nem törte meg az idő. Csak beszél, és beszél, hisz’ az idő rostáján sok emlék fennmaradt. Emlékezzen még soká’ jó egészségben.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2002. június 27-i szám 16. oldalán volt olvasható*

Bálint Károly

Dezső Ferenc:

A vívósport szerelmese

Nem tudom, kinek sikerült még egy életen át megőrizni úgy a szerelmet, ahogy Bálints Károlynak, még ha a szerelem tárgya nem is személy, hanem a vívósport. Beszélgetőtársam hűséges, kitartó ember. Kérdéseimre határozott, ellentmondást nem tűrő válaszokat kapok. Öntörvényű ember, aki nem enged a divatoknak, csak a tisztesség és az igazság eszméje a mérvadó számára. 74 éves, testét ugyan az elmúlt év betegsége meggyötörte, de szelleme „élesen vág” minden új vagy régi eseményre. Nem haboz, határozott állásfoglalása talán

nem mindig kedvező a kérdezőnek, de e nyíltság egy-egy tus, amelyet el kell fogadni.

– Adódik a kérdés, honnan ez a határozottság, ez az ellentmondást nem tűrő magatartás?

– Elsősorban a családtól kapott örökség, az én gyerekkoromban a családom és az egész rokonság befogadó emberekből állt. Az egymáson való segítség természetes elvárás volt. S ez nem mindig anyagit jelentett – őseimnél ebben sem volt hiány –, de erkölcsi tartást adott, megismerkedtem a magatartás követelményeivel, az összefogás jelentőségével. Később is társakra volt szükségem céljaim eléréséhez, össze kellett fogni, egyedül nem sikerült volna. Az eredmények aztán ezt mindig visszaigazolták.

– Milyen a család múltja? S mit kapott tőlük útravalóul?

– Elég kacifántos a család múltja, de eleim mindig tudták, hogy mit miért tesznek, mindig volt céljuk, és azt meg is valósították. Ez előttem példa volt, amit egész életemben követtem. Apai ágon elődeim céhbe tartozó iparosok voltak, nagyszüleim a fejlődő Dunántúlra kerültek az 1890-es években, majd malomtulajdonosok lettek Sormáson. Jó szakemberek voltak, megbecsülték őket, így könnyen és gyorsan vagyonosodtak. Családom anyai ága értelmiségiekből állt. Dédapám táblabírói címet kapott Csáktornyan, nagyapám járásbíró majd törvényszéki bíró lett. Öt nyelven beszélt, még héberül is. Apám Nagyszeben hadapródiskolájának volt a tanulója, ott ismerkedett meg a vívással. 19 évesen kivitték a frontra, majd fogságba esett, és 26 évesen jött haza az első világ-

Bálits Károly apjának hadifogságból küldött üzenete

háborúból. Pótolnia kellett az elvett tanulási időt, így beiratkozott jegyzőtanfolyamra, amelynek eredményes elvégzése után Diszelbe került jegyzőnek. Majd 1940-ben Nagykanizsára költöztek, s a MAORT-nál kapott tisztviselői állást. Két fiútestvéremmel együtt kulturált nevelést kaptam. Kálmán jó nevű festő, Lajos futballedzőként jeleskedett.

– Hogyan alakult az Ön sorsa s jövője?

– Ahogy visszaemlékszem, kisgyerekként Petőfi és Arany elbeszélő költeményeit olvasták, amik példát mutattak, a múlt irodalmáról kaptam képet. Jellemet a tisztesség és a becsület alakította.

– Hogyan élte meg a második világháborút?

– Gyerekként éltem meg, így aztán 1945 februárjában már a Vasvázas Műhelyhez kerültem, ami hadiüzem volt, s onnét nem vihetek el. Az üzemet ugyan ki akarták telepíteni Németországba, de az oroszok ezt megakadályozták. Ezzel nekem véget is ért a háború.

Be kellett fejeznem tanulmányaimat, a gépgyárban lettem ipari tanuló, majd elvégeztem a gépipari technikumot. Az iskoláim elvégzése után dolgoztam az olajiparban, ahonnan 1957-ben kidobtak az '56-os tevékenységem miatt. Aztán a finommechanikai vállalat, a keszthelyi Volán, a kanizsai Volán, majd ismét a finommechanika következett. Végül a Hidroplastikhoz kerültem, ahol egészen nyugdíjazásomig dolgoztam. Közben a nagykanizsai ipari iskolában, mint szakmai oktató töltöttem 4 évet.

– Hogyan került kapcsolatba a vívással?

– A vívást apám révén szerettem meg. Sokat hallottam tőle e sport jelentőségéről, jellemet, szellemet erősítő hatásáról. Aztán barátaim révén az alakuló szakosztályban ismerkedtem meg igazán a gyakorlatban a vívással. Volt is érzésem hozzá, mégis más utat választottam. S mivel járatos voltam e sportban, tudtak az iránta való szeretetemről, a vezetők felkértek, legyek a MÁV NTE vívóinak patronálójá, kísérjem őket versenyekre. Így Budapestre, majd Tata-bányára kellett utaztatnom a vívókat. A vívóversenyeken pedig barátságok kötődtek. Megismerkedtem a vívás nagyjáival. Kárpáti Rudolf és Elek Ilona kitalálta az úttörőházi vívást a fiataloknak. Az úttörőház akkori igazgatója – Molnár József – indította el, majd Büki Pálné lett a verseny névadója, amit az intézményről Fabik kupának nevezett el. Az I. Fabik Kupa fővédnöke Elek Ilona volt. 28 versenyző vívott a győztes címért. A II. Kupa fővédnökségét Pap Bertalan vállalta. Nőtt a létszám, a szervezethez igazán Dömötör Miklósné igazgatósága alatt teljesedett ki. Suhai Sándor – a művelődési osztály vezetője – személyében újabb támogatót nyertünk. Egyre bővült a verseny, majd nemzetközivé fejlődött. Az itt versenyző vívók közül Bujdosó, Köves, Szalai Gyöngyi olimpiai bajnokok lettek, Mincza Ildikó világbajnok.

Az épülő vívóterem

– Mire tanította a vívás?

– *A sport kiváló nevelőeszköz. Engem fegyelemre, tisztességre tanított. Fontosnak éreztem, hogy tenni tudjak a gyerekekért.*

Itt jegyzem meg, hogy tett is, hiszen az ő munkájának köszönhetően épült meg a város ifjúsága részére a Vívócsarnok. Bálints Károlyt is megedzette és életét végigkísérte a kanizsai vívósportért való önzetlen, kitartó munka. Olyan sportember, aki a szervező, tervező, jövőt alakító munkában a vívás szabályait követte. Ha találat érte, elismerte, de a meccset nem adta föl. Küzdött, de csak tiszta eszközökkel. Az eredményei magukért beszélnek. Munkáját a város, a megye s az országos vívósövetség egyaránt elismerte. Birtokosa a Sport Érdemérem bronz, ezüst fokozatának, az Esterházy emlékéremnek, Nagykanizsa Megyei Jogú Városért kitüntetésnek, Zala Megye Sportjáért és a Magyar Vívásért emléklaketteknek.

– Milyen a jelenlegi kanizsai vívósport?

– *Úgy érzem, hogy jó földbe hullott az elvetett mag, kinevelődött egy kis csapat, akik a vívást lelkesen továbbviszik Kis Gyurka és Tóth Tamás vezetésével. Látványos eredmények nincsenek, alapozás folyik, ami sziszifuszi munka. A maguk kategóriájában jól szerepelnek, a menedzselés azonban hiányzik.*

– Mit tartana fontosnak a ma fiatalsága számára?

– *A tisztességet, ami sajnos mára megromlott, de a nép megőrizte magyarságát. Fontosnak tartanám a valós magyar történelem megtanítását. A munka a lét alapja, s azt szükséges lenne hittel, lelkiismeretesen végezni.*

Íme egy ember szerény szigorúsággal megáldva. Bár lenne sok követője.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2005. április 7-i szám 4. oldalán volt olvasható.*

Dezső Ferenc:

A főmolnár

Ahogy az idő halad, már csak az emlék marad. Emlékezni pedig jó, hiszen ez tart meg bennünket a mának. Hát, aki meg olyan magas kort élt meg, mint a ma 90 éves Bazsó István. Ülök vele szemben, nézem az arcát, nincs rajta a XX. század nyoma, nem mélyítik ráncok, de a homlok mögött ott a múlt, az emlék, csak a kéz meg a láb engedelmeskedik nehezebben már. Egész életében őrlötte a gabonát, készítette a lisztet, ette a finom kenyeret, s a mellélvalót, ami adta az ÉLETET, az energiát a 60-80 kg-os zsákok emeléséhez, amihez a kéz ereje, s a lábak tartása kellett. E nehezékek fogyasztották naponta az erejét. Mégis azt mondja: molnárnak lenni a legszebb mesterség, ahol együtt van a gép, és az életet adó gabona, a kenyérnek való. A malom tehát közbülső állomás volt a gabonát termő föld, és a parasztember asztala között.

– Hogyan lett molnár a zalakarosi parasztyerek-ből?

– Nyolcan voltunk gyerekek, 4 fiú és 4 lány. Én voltam a legidősebb. A faluban molnár tanoncot kerestek, s így kerültem 14 évesen a karosi malomba. A mesterség fogásait az idősebb molnároktól tanultam meg. Négy évig tanoncoskodtam, ez idő alatt a tulajdonos minden-
nel ellátott. Ezt viszont úgy szolgáltam vissza, hogy egy évet fizetés nélkül dolgoztam. 1930-ban szabadtam, molnársegéd lettem.

– Milyen volt a gyermekkor?

– Mint falusi gyereknek, kevés idő volt játékra, szó-

Bazsó István 90. születésnapján

rakozásra, mert ahol inaskodtam, „vizes malom” volt, vagyis víz hajtotta, és akkor kellett örölni, amikor víz volt. Így aztán még vasárnap is kellett dolgozni. Ha meg volt egy kis szabadidő, győztem kipiheni a fáradalmakat.

– Mit tartott szépek a munkájában?

– A malom egy különleges üzem. Ugyan paraszt családban nevelkedtem, de mindig is szerettem a gépeket. A malmot is gépek működtetik, de az nem látszik. Aki bejött a malomba, csak zümmögést hallott, a koptató hangját, meg a gabona és liszt különleges illatát, és látta a lisztes molnárt. Az én munkám a gépek pontos működését szolgálta.

– Hogyan lett a gabonából liszt?

– Hát először is koptatni kellett a gabonát. Amikor felöntöttük a garatra, a henger a smirglikőnek verte a szemeket, így kopott le a por, a maszat és a „szakálla”.

Itt veti közbe, hogy nagyon kellett figyelni, hogy a gépeket folyamatosan ellássák őrlendő gabonával. Az nem volt jó, ahogy a nóta is mondja: „Lisztes molnár a garat, a garat üresen jár”. A liszt minősége a hengeren lévő rovátkák számától függött – ezek vájták ki a szem belső tartalmát, a lisztet, a maradék volt a korpa –, egy centiméteren 4,5-5,5 rovátka volt. Így kaptuk a goromba darát, amit a sima hengerrel finomítottunk tovább. Egy mázsa gabonából 65 kg liszt került a zsákba. A lisztet az alábbiak szerint osztályozták. A legjobb minőségű a nullás vagy finomliszt, de volt dupla nullás is. A főzőliszt valamivel durvább, az ún. négyes liszt volt. Egy mázsa gabonából 10 kg volt a malom haszna.

– A későbbi években már pénzért is öröltünk. Voltak híres malmok, a háziasszonyok ma is szívesen veszik a tüköszentpéteri malomban örölt lisztet.

– Mitől függ a liszt minősége?

– Hát elsősorban is a termelőkön múlik. Jó liszt csak jó minőségű gabonából lesz. Aztán függ a malom felszereltségétől, ehhez még hozzájárul a molnárak lelkiismeretes munkája.

Az idők során nemcsak az idősebb molnároktól tanult, önállóan is képezte magát. 1944-ben a Soproni Iparkamara bizottsága előtt mestervizsgát tett. Így lett molnármester, majd pedig főmolnár. Nagyon kevés mestervizsgás dolgozott a szakmában – mondja.

– Élete során a megye sok malmában dolgozott. Zalakaros, Merenye, Garabonc, Zalaapáti, Szentliszló, Zalaszentiván, Nagyréce. Melyikre emlékszik a legszívesebben?

– Mindenhol szerettem dolgozni, de a legszebb emlékeim Zalaszentivánhoz kötődik, az ún. Henyei malomhoz. Ezt a malmot is a víz, a Zala folyó hajtotta, de itt már nem függött a működés a víz hiányától. Egyrészt a folyó vízbősége miatt, másrészt biztonság végett szívógáz-motoros hajtásra is lehetőség volt.

A Zala vize egy turbinát is hajtott, ami a község és az állomás áramellátását biztosította. Így Zalaszentivánon már 1928-ban égtek a villanyok. Aztán itt lettek iskolások a gyermekeim. Cságoly, a tulajdonos is elégedett volt velem, megbecsülte a munkámat. A másik emlékezetes a Kanizsai Sörgyár volt, mert innét mentem nyugdíjba. Az itteni munka már nem hasonlítható össze a lisztet őrlő malmok munkájával. Itt a sör előállításához készítettük elő árpából, kukoricából, komlóból a szükséges nyersanyagot.

– Mit tartott fontosnak a munkájában?

– Mint minden szakmában, így a molnárnak is meg kellett tanulni a munka minden fortélyát. Fontos követelménynek tartottam a tulajdonossal szembeni tiszteletet, s az egymás iránti bizalmat. Csak így lehetett jó munkát végezni. Aztán igen fontos, hogy az ember szeresse a munkáját. Mivel sok helyre kerültem, e szempontokat mindig figyelembe vettem, betartottam, így soha nem volt konfliktusom.

Hát ilyen szerteágazó volt egy molnár élete. A szakmai tudás, az emberség, a munkaerkölcs emelte magasra Bazsó István főmolnárt. Egy ember, aki a munkájából és a munkájának élt. Akárhol dolgozott, megbecsülést kapott, és maga is azt adott. A ruhája lisztes volt – azzal kenődött, amivel dolgozott –, de a lelke is tiszta lisztfehér maradt.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. szeptember 13-i szám 13. oldalán volt olvasható*

Benedek József

Dezső Ferenc:

A sokoldalú ember

A megnevezés Benedek Józsefet illeti, aki a kétkezi munkától a termelés szervezésén, a becslésen keresztül a statisztikusságig jutott el. A számoknak meghatározó szerepe volt életében. Egy szám mögött mindig embert, termést, munkát látott és abból következtetéseket vont és von le még ma is. Nyolcvanadik életévén túl, súlyos betegségéből felépülve – bár a nyoma megmaradt, a bot örök kísérője –, de humorát, jó kedélyét megőrizte, hitét nem veszítette el. Szinte nem is kell kérdezni, mint folytatásos regényt meséli életét. Egy Széchenyi

nyitól olvasott gondolattal vezeti be mondandóját. Az életben, aki sokat gondolkodott, és gondolatait elröppenni nem hagyta, olyan értékeket gyűjthetett lelkének, ami az élet minden szakaszában gazdagságot jelentett.

– És Józsi bácsi hogyan gyűjtögette élete során az értékeket?

– Igyekeztem mindig, mindent megfigyelni, folyamatosan tanulni, a hallottakat, látottakat a saját hasznomra alkalmaztam. Soha sem húnytam szemet a hiányosságok fölött.

– Milyen volt a család, ahonnan elindult?

– A szüleim tősgyökeres Kanizsaiak voltak és földműveléssel foglalkoztak. Így én is itt kezdtem az ismerkedést a munkával és a földdel. A családukban mindig is a többre törekvés volt a jellemző. Így aztán a hat elemi után elvégeztem a mezőgazdasági szakiskolát. Otthon aztán már tudatosabban végeztük az állatok takarmányozását, a trágyakezelést. Svájcban hasas üszőt hozattunk az állomány felújítására. Hamarosan törzskönyvezett állataink voltak, amikkel részt vettünk a mezőgazdasági kiállításokon.

– Mivel foglalkoztak még a szülők?

– Ez a ház, ahol most vagyunk, az ősi, nagypapai ház a szemben lévő József főherceg-laktanyával egy időben épült, azóta természetesen átépítettük. A mostani Bedő Albert és Erkel Ferenc utca területét kukoricás kertnek nevezték. Apám azonban nem kukoricát, hanem kajsziparackot termelt, kiváló minőségben.

– Csak tanulásból és munkából állt a gyermekkor?

– Igen, a tanulás volt az első, de minden napnak megvolt az elvégezni valója. A húgommal együtt segítők voltunk, de minden munkában részt vettünk. Persze azért szórakozásra is jutott idő, de csak mértékkel. Járhattunk tánciskolába,

össztáncra, ahol volt lehetőség a lányokkal való megismerkedésre. Játéknak meg ott volt – már akkor is – a foci, természetesen rongylabdával.

– Hogyan vészelte át a II. világháborút?

– Szerencsém volt. A lábamat operálták, e miatt munkaszolgálatos katona lettem, így aztán itthon maradhattam, Szombathelyen, Hajmáskéren és Kőszegen utat építettünk, vízelvezető árkot ástunk. Három hónap után leszereltek.

– Hogyan alakult az élete a háború végén és után?

– Sok helyen megfordultam, sok helyen dolgoztam. Jó volt, mert mindenhol tanultam valamit, ismerkedtem az emberekkel. Voltam a városházán kézbesítő, a vasúton lámpakezelő. A háború után a Földrendező Bizottság tagja lettem,

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL Sorszám.....107.

Bizonyítvány

..... Bed nek József

született.....n. 1920. év. febr. hó. 29. napján

a Központi Statisztikai Hivatal
egy hónapos termésbecslési iskoláját
eredményesen
elvégezte

Budapest, 1952. március hó. 28. n

Rosa
.....
Termésbecslési osztály
vezetője

Hede
.....
Oktatási osztály vezetője

Emília Endre
.....
Iskola vezetője

így részese a földosztásnak, ami sok helyi konfliktussal járt, sok panaszt kellett megvizsgálni, intézni. A bizottság megszűnéséig ott dolgoztam.

– Hogyan indult meg a termelés? Milyen emlékei vannak e korról?

– A háború után az emberek fellelegeztek, nagy volt az öröm, a lelkesedés minden nehézségen átsegítette az embereket. Megkezdődött a gazdák továbbképzése, beindultak a gazdatanfolyamok, ahova tömegesen jártak az emberek, és főleg nagy kedvvel dolgoztak. A lendületet aztán a politika bizony befolyásolta, megtörte. Emlékszem még a mozikerti nagygyűlésre, ahol Rákosi volt a szónok. Akkor még sokan hallgatták, jót reméltek, de csalódniuk kellett. Közben megkezdődött a termelőszövetkezetek alakítása. Azt gondoltam, ha a 100-200 katasztrális holdat elvették, felosztották, sor kerülhet a 20-30 holdasokra is.

Így aztán Józsi bácsi belépett a Vöröscsillag tsz-be, ahol állattenyésztő lett. Közben tanult, elvégezte az általános iskolát, majd a kereskedelmi levelező tagozatán megszerezte az érettségit. 1950-től a statisztikai munkába is belekóstolt. Ha már megkóstolta, elvégezte a statisztikai tanfolyamot Budapesten. Három évig termésbecslő volt, de itt is képeznie kellett magát. Elvégezte hát a termésbecslő tanfolyamot is.

– Mit jelent a termésbecslés?

– A termésbecslés a meglévő termésnek az alapbecslése, hogy kb. mennyi lesz a termés. A gabonát pl. egy négyzetméteres területen levágtuk, akkor amikor már megjelent a szem, azt kimorzsoltuk, lemértük és az egész terület nagyságával megszoroztuk.

Országos termésbecslő tanfolyam fénykép – az első sorban balról a hetedik Benedek József

– Sok helyen dolgozott melyik munkahelyére emlékszik a legszebb emlékekkel?
– *Szinte új életem kezdődött akkor, amikor a megyei statisztikai hivatal kikért a tsz-től. Megkezdődött a statisztikai munka. Szinte megváltás volt számomra. Jártam a nagykanizsai járás községeit, sok-sok emberrel tartottam a kapcsolatot, sok embert ismertem meg.*

– Mit is jelent a statisztika?

– *A lexikon szerint a „Tömegjelenségek számszerű vizsgálata és eredményeinek összeállítása különféle következtetések, tanulságok levonása céljából.” Hadd világítsam meg példával. Én kezdetben a népmozgalommal, tanácsok, óvodák tevékenységével, később a szántóterületek, vetésterületek összeírásával és népszámlálással foglalkoztam. A statisztika olyan mint a háztartás. Tudnom kell, mennyi a bevételem és a kiadásom. Többet nem költethetek, vagy kölcsönt kell felvennem. Ha tudom, hogy mennyi gabona terem és mennyi az éves szükséglet, azt is tudom, hogy fölösleg vagy hiány lesz. Eladhatok, vagy vennem kell. A statisztikai adataiból gazdálkodik a kormány. A legfontosabb a valós, pontos adatok szolgáltatása. Több mint egy évtizedig dolgoztam statisztikusként, de nagy volt a járás, állandóan vidéken kellett lenni. Az Izzó lett a következő és végső állomás, onnét mentem nyugdíjba.*

– Milyennek tartja a XX. századot?

– *Az ellentétek százada volt. A nagyhatalmak ráerőszakolták akarataikat a kicsikre. Aztán a két világháború is a század bűne. A pusztítása szinte elviselhetetlen volt. De sok technikai és egyéb újdonságot is hozott. Fontosnak tartom, hogy az ember haladjon a korról, tapasztalatait adja át, sajnos ez nem mindig sikerül, mert a fiatalok a maguk útját járják. De hát mi is ezt tettük, bár a tapasztalat fölér egy egyetemmel. Csak hát fiatal korban ezt az ember nem értékeli.*

Elmúlt nyolcvan év felette, az arcán nem látszik az idő, csak a mozgás meg a szó bicsaklik meg. Az élet sok mindenre megtanította, amit igyekezett át is adni. Jó munkaerő volt. Mindenhol megbecsülték, ezt a becsületet tartotta mindig is a legfontosabbnak. Értette a szakmát, igyekezett mindennek megtanulni az alapját. Ma elmélkedéssel, tv-nézéssel telnek a napjai, és szívesen emlékezik vissza a múltra. A jelent túl agresszívnek tartja, az emberséget hiányolja. Ő megmaradt mindig embernek, s ez a legfőbb erénye.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. december 13-i szám 15. oldalán volt olvasható.*

Büki Erzsébet:

Ha a csendes jelent csak a múlt élteti

Nem régenadtunk hírt a nagykanizsai „keristák” egyik osztályának ötvenéves érettségi találkozásjáról. Ott az egyik öregdiák – volt neves atléta, nyugalmazott testnevelő tanár – Kollmann Pál hívta fel figyelmünket városunk egyik hajdan igencsak elismert tagjára, Bezerits Györgyre.

Bezerits György lányával és unokájával

diák, és rögtön jelentkeztem felvételre. Egy magas, szőke, jó kiállású férfi fogadott, aki később mindenki „Gyuri bá”-ja lett. Ekkortájt, mint eredményes rövidtávfutó versenyzett (11 másodperc körül futott 100 méteren), s a MAORT kiváló országos döntős 4x100 méteres váltójában, mint kezdőember szerepelt.

A későbbiekben ő lett az atlétikai szakosztály vezetője, ügyintézője, mindenese, mert ha szükség volt rá, ellátta az edzői, szertárosi feladatokat is. Az ő érdeme is volt, hogy a MAORT atlétáit az ország legjobbjai között jegyezték. Nem akadt olyan probléma, amit ne oldott volna meg. Fáradhatatlan volt, még arra is odafigyelt, hogy a fiatal sportolók nyári kereseti lehetőségeihez jussanak. Az országos hírnevet elért versenyzők sikereiben az ő munkája döntően benne volt: Dávid Katit, a Csanádi nővéreket, Bogdán Csöpit, Kosztelnik Ancit, a Harasztos nővéreket, Dulgyovay Lacit, Erdős Lacit, Virág Bélát, Kálovics Gyurkát, Kassai Bandit élenjáró atlétává nevelte. Sasvári Gizi olimpián is szerepelt, kiválóan. Én szeretettel és köszönettel gondolok vissza rá. Sok ilyen önzetlen, lelkes, megszállott emberre lenne szüksége a Magyar Atlétikai Szövetségnek, Nagykanizsa sportéletének, mint Bezerits György.

– Miért ajánlotta újságunknak a hajdani sportembert? – kérdeztük a tanár urat.

– Bezerits György Nagykanizsa sportéletének kiemelkedő személyisége volt. Ott kezdem, hogy 1946-ban, amikor az Olajbányász elődje, a MAORT megalakította sportegyesületét, több szakosztályt is létrehozott. Én akkoriban kerültem Nagykanizsára, mint „kerista” kisdíák,

*A régi MAORT-pálya a Vasvázas előtt
Bezerits György „második otthona”*

– Beszélgetésünk után felütöttem a *Ki kicsoda Nagykanizsán (1995)?* című kötetet, de Bezerits György nevét nem találtam. Ezután lakásán kerestem fel a 84 éves öregurat. „Gyuri bá” mesélt, mesélt, s szavaiból egy letűnt, de nem feledésre ítélt világ bontakozott ki.

– *Keszthelyi vagyok, tizenegy gyerek közül, nyolcadikként születtem. Tetőfedő apámtól becsületet és munkaszeretetet tanultam. 18 éves koromig az apámmal dolgoztam, akkor behívtak tényleges katonának. Mint a 47. Gyalogezred tagja harcoltam Erdély és a Felvidék visszafoglalásánál, részt vettem a Don-kanyari visszavonulásnál. Csontsoványan érkeztem vissza Keszthelyre a családi otthonba. De túléltem! Edzettségemet az állandó sportolásnak köszönhettem. Mint ifjú ember úgy láttam, hogy Nagykanizsán, a MAORT-nál egzisztenciát tudok teremteni magamnak. Így is történt, hiszen hosszú évekig vezettem a cég építőanyag-telepét. Még Bősze Kálmán alkalmazott. Igen szép évek voltak ezek, mindenki lelkes volt, a minőségi sport első helyen állt, s a kiváló eredmények jöttek egymás után. Az embereket érdekelte az, hogy a másik mit csinál, odafigyeltek az egyén teljesítményére, a város fejlődésére, örültek az eredményeknek.*

Dulgyovay László és Kollmann Pál által edzett kanizsai olajbányász ugrói az országos bajnokságon a 70-es években.

Dulgyovay László hátul középen, mellette jobbra Kollmann Pál

– S hogyan alakult a továbbiakban az élete?

– Miután a MAORT-ot 1949 végén államosították, dolgoztam a gépgyárban, a magasépítőknél és a vízműnél, szállításvezető és anyagbeszerző munkakörökben. A munkafegyelmet, amire apám tanított, mindenütt jó néven vették, a szakképzettségeimet – amit felnőtt fejjel szereztem – mindig tudtam hasznosítani. A sporttól azonban szép lassan el kellett szakadnom. Egészségi állapotom is romlott – több operáción estem át –, meg az életkorom sem kedvezett már az aktív közéletnek. 1974-ben aztán lehúztam a rolót, nyugdíjba mentem.

– Nem élnek nagyon zárkózottan? – kérdeztem a feleséget, Magdikát.

– Sajnos, eléggé – válaszolta – Nagykanizsán nincsenek rokonaink, fiúnk Fonyódon, lányunk Sop-

Béres Sándor és Dulgyovay László

ronkövesden lakik. A legnagyobb örömünk ha ritkán is, de a négy unoka és a három dédunoka meglátogat bennünket.

A férjemet eléggé leköti múltbéli emlékeinek rendezése és egy találmányával való foglalatossága. Csendes, eseménytelen életünkben nekem csak a háztartás maradt.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2000. január 20-i szám 12. oldalán volt olvasható.*

Bogdán Frigyesné

Büki Erzsébet:

A szülőföld szerelmese

Bogdán Frigyesnével Zalaegerszezen, egy díjkiosztó ünnepségen találkoztam. Valósággal felfénylett, amikor a finom kis jutalomszobrocskát átvette, majd maga elé helyezte az asztalra. Elrévedezett. Talán a múltra gondolt, az a hely jutott eszébe, ahol a Mura a Drávával találkozik: a Szentmihályhegy magaslatán álló gyönyörű műemléktemplomra, amely tanúja volt századoknak, meg a békét őrizte határainkon innen és túl. Az idős emberek számára kiírt irodalmi pályázat lehetőséget adott Irénkének, hogy családját, gyermek- és ifjúkorát, egy letűnt, emberséges, a maga valójában nem hétköznapi életmódot bemutasson.

– Miért most készült el ez a szépséges visszaemlékezés?

– Most csak a végső formáját nyerte el, de maga a teljes anyag régóta érlelődött bennem, mielőtt egyes részeit már itt-ott közre is adhattam. Úgy éreztem, hogy családom, s benne az én sorsom eléggé regényes ahhoz, hogy másnak is tessen. Aztán még az is vezérelt, hogy rengeteg olyan esemény történt velünk, ami az elmúlt század történelmének egy kis darabkáját adja. Ne mondjak mást: Légrád falu Trianon után Zalától a határ túloldalára került, vasútállomása azonban az innenső oldalon maradt. Kettészakított település, birtokok, sorsok. Ezen a vidéken – Szentmihályhegyen – születtem, s úgy nőtem fel, hogy naponta láttam, hallottam, szinte a bőrömmön éreztem a megosztottság keserveit, az itt élő emberek gondjait.

– A pályamunka rengeteg különleges tény, eseményt ír le, személyt mutat be, helyezi el őket a történelem sodrában.

– Örülök, hogy így látod. Hadd essék szó most néhányról! Vajon a színháztörténészek Fedák Sári híres primadonna itteni életéről mennyit tudnak? A csáktornyai orvos lánya nem akarván elszakadni ettől a vidéktől, Tótszerdahelyen kúriát tartott fenn, s már egészen fiatalon felfedeztem Szentmihályhegyen azt a szép faragott tornácú pincét, amelyiknek a felirata arról tanúskodott, hogy milyen kellemes perceket töltött ott el a művésznő. Vagy ki áll meg már a szép horhosi út végén, a Fesztungon – itt játszadoztunk –, azon a magaslaton, ahol a magyar honvéd sereg Jellasics horvát bán katonáinak átkelését

Kapronca, a határállomás

figyelte. Hogy milyen helyzeteket teremtett az egyes emberek életében a történelem, ehhez csak egyetlen személyes élményemet mondom el. 1944. október 28-án elsötétített ablakokkal, zene nélkül feketében ült az asztaloknál a násznép, közöttük csak egy fiatal nő volt fehérben. Ez a menyasszony én voltam, aki ekkorra már elsiratta 21 éves bátyját, a másikért meg aggódhatott, hiszen súlyos betegen Érsekújváron feküdt kórházban. Örökké emlékezetes marad számomra a nagyatád-barcsi vasútvonal felszámolása is. Éjjélkor, az utolsó vonathoz kivonult Lábod lakossága, és egy nagy csokor virágot adtak fel a mozdonyra. Néma tüntetés volt ez akkor az aprófalvas települések részéről.

– Igen, a vasút! Ez számodra jelentős volt.

– *Vasutas családba születtem, vasutas lett a férjem is. Fivéremnek, apám testvéreinek Fiumében, Bodojkon, Zákányban, Nagyatádon szintén a vasút adott kenyeret. Az én családomnak megszokott éjjeli zene volt a mozdony fütytyentése, a dízel dübörgése, a mikrofonba mondott utasítások sora. Az állomásokon nevelkedett gyerekeken ott volt a vasutasok szeme, ügyeltek rájuk, hogy vágányok közé ne fussanak. A szolidaritás a vasutasokat családdá kovácsolta. Egy vasutas feleség el nem tűrte volna, hogy az állomásépület ne legyen takaros, környezetében ne legyen virág. Hálával emlékezem a vasútra, kenyeret adott, elvitt iskolába, hazánk szép tájaira, sok-sok éven át gyermekként és feleségként is ebben a zajló világban élve figyelhettem a vasutasok nehéz munkájának összehangolt koreográfiáját. Felelősség, pontosság, igazi demokrácia, ahol mindenki tudja, hogy mi a dolga, s aszerint cselekszik. Előttem zajlott le, hogy a Duna-Dráva vasútvonalon miként növekszik Zákány állomás fontossága, hogy a Budapest-Fiume vasút ezen határállomásán a fejlődés következtében szálloda épült, bankfiók, téglagyár létesült, s a gőzmalom, a betonáru üzem és a gyümölcsfeldolgozó mennyi embernek adott kenyeret.*

De szomorúan láttam az 1941. április 6-án felrobbantott Dráva-híd miatt leálló nemzetközi forgalmat, majd reménykedve figyelhettem az 1962-ben újjáépített, s május 26-án felavatott Dráva-hídon megújuló forgalmat. Aztán Zákány szép lassan elvesztette jelentőségét, pozícióját átadta Gyékényesnek.

– Sárga és vörös csillag, igazolások, kitelepítések. A te generációd hallhatta eleget az ártatlanok jajveszékélését.

– Valóban, benne éltünk a sorstalanság sodrásában. Emlékszem például 1944. március 19-re. Munkahelyem, a zákányi jegyzőség ablakából egy szakasz német katonát láttunk, s a rádió is mondta, hogy megszálltak bennünket. Nem sokkal később, egy délelőttön kivágódott az ajtó a hivatalban, s egy német főhadnagy egy magyar csendőrrel kísért egy csoportot, kabátjukon sárga csillaggal. Köztük volt orvosunk, a falu boltosa, Ili néni férjével és anyjával, a Breiner téglagyáros és a cementüzemi Kaposi család is. A főhadnagy közölte, hogy elviszik őket. Amikor elkezdtünk könyörögni, hogy legalább a falu orvosát hagyják itthon, engedélyezték, de csak egyedül kapott volna engedelmet. Az orvos természetesen családjával tartott. Nagyon sajnáltuk az elhurcoltakat, hiszen sok jót tettek az emberekkel. Pénzt adtak, téglát, cementet hitelbe, hogy házat tudjanak építeni. Közülük csak Ilus néni jött vissza, nyugdíjazásig az ÁFÉSZ boltban dolgozott. Amikor lejött a tanácsra, arra kért, hogy mint szemtanú segítsek „azt az időt” a nyugdíjába beszámíttatni. Írtunk is levelet, de azt a választ kaptuk: Auschwitzból kell igazolás, pedig a karjába tetovált szám volt a leghitelesebb bizonyíték. És ez az ügynök ügy is! Most akarják az elmúlt rendszer gépezetét összerakni? Mibe kerül ez a kutakodás? Hát nem volt elég a sok megaláztatás? A bűnösséget nehéz bizonyítani, mert az idő távlatában megszépül. Legyen már vége ennek a szittyá magyar viaskodásnak!

– Milyen szerepet töltött be a család a te életedben?

– A család mindenkinek nagyon fontos, de ahol sok gyereket nevelnek, ahol azonos foglalkozású emberek

*A Szent Mihály-hegyi templom
1980-ban*

kolóniája él, ott különösen. Útravalóként legtöbbet édesanyámtól kaptam. Ő áldott türelmű végrehajtója volt a napi parancsoknak, szelíd szóval rá tudta venni a hat gyereket tanulásra és szabadidejükben a munkára. Mindig azt mondta: jó, ha megtanuljátok, mert ha szükség lesz rá, magatok is meg tudjátok csinálni, ha nem, akkor tudtok irányítani. Hajnali négy órakor kelt, kenyeret dagasztott, reggelit készített, útravalót csomagolt a munkába indulóknak, a Kanizsára, iskolába bejáróknak. Aztán következtek az állatok, a kert, a napszámosok, mert hát a vasutas fizetés mellé nagyon is kellett a birtok jövedelme. Mindenre volt ideje: gyerekekre, állatokra, még a vendégekre is, kalácsait, réteseit, sütiit sokáig emlegették a hozzánk betérők.

Sokat tanultam tőle, s mint vasúti tisztfeleség sikeresen át is ültettem a saját háztartásomba. De különösen akkor volt szükség a helytállásomra, amikor növegető kislányaim mellett állást vállaltam. A közigazgatás számtalan lépcsőfokát bejártam: adminisztrátor, díjnok, anyakönyvvezető, előadó, gazdasági csoportvezető. Újabb és újabb tanfolyamok, vizsgák, s a több települést átfogó közös tanácsban – Zákánytól a berzencei határig – 6500 ember ügyeinek felelős intézése. Nem adtak akkor alánk autót; gyalog, kerékpárral, busszal közlekedve jártuk be a társközségeket „ügyintézni”. Sok tapasztalatot szereztem, megtanultam emberekkel bánni, s talán ezért ért az a megtiszteltetés, hogy megyei tanácstag lehettem. Ebben a funkciómban is az emberekkel való közvetlen találkozást tartottam a legfontosabbnak, mert szerintem csak úgy hozhattunk helyes döntéseket. A szolgálat utolsó idejét – a felszámolás előtti másfél évet – a járási tanácsnál dolgoztam le. Megözygyűlve – hogy közelebb kerüljek a gyerekekhez – Nagykanizsán települtem le.

– Ez a sokszínű élet tükröződik a megyei lapban megjelent számtalan olvasói leveledből, kis írásaidból

– Talán nem is az a fontos, hogy megjelentek, hanem a fogadtatásuk. A visszajelzésekből azt szűrtem le, hogy a vasúttal, a várossal, a Dráva-parti táj szépségével, a családi és nemzeti ünnepeinkkel kapcsolatos írásaim megérintették az emberek lelkét, úgy érezhették, hogy közülük egy vetette papírra azokat az érzéseket, élményeket, amelyeket ők is átéltek.

Írénke csendesen él szép lakótelepi otthonában. Olvasgat, kézimunkázik, no meg finomakat süt az unokáknak. Ha kimozdul, akkor elsősorban a Köztisztviselők Klubjába sétál el, ahol mindig szívesen hallgatják visszaemlékezéseit.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2005. február 8-i szám 12. oldalán volt olvasható.*

Borsfay Gézané

Büki Erzsébet:

Az öregség méltósága

A város egyik legmeghatóbb eseménye ősszel van. Ezen az ünnepségen nem szólnak harsonák, nincsenek tömegek, csak csilingelő gyermekhangok köszöntik azokat a pedagógusokat, akiktől a pálya is már nagyon messze esik. Messze van, de még nem veszett a múlt ködébe, az emlékek felidézhetők, s ha a szó meg is kicsiklik néha, a mozaikképek még összerakhatók.

– Érdekes, hogy a 65 évvel ezelőtti diplomázásom a Kőszegi Tanítóképzőben olyan elevenen él bennem – kezdte Gazdag Istvánné, akinek a számára megidéztek ezt a több mint fél évszázados eseményt. – Szinte hihetetlen volt, hogy megértem ezt a napot, hogy ami minden kollégám álma, a „Vas diplomá”-t átvehettem. Az ünnepség csodálatos volt, még a polgármester úr is köszöntött bennünket. Meghatott a művelődési osztálynak az a figyelmessége, hogy elküldték a rólunk készült fényképeket. Eszembe jutottak mindazok, akikkel együtt kezdtem: Vegele Judit, Rétfalvi Sándorné, Pusovszky Gabi és a többiek. Milyen régen eltávoztak már! Engem is sokfajta betegség sújt: érszűkülettel, sziürke hályoggal többször műtöttek. Cukorbetegséggel kínlódom, de mindenem túl tesz az a nagy problémám, hogy megromlott látásom miatt se olvasni, se kézímunkázni nem tudok. Férjemmel és vejemmel csendben, öregesen éldegélünk ebben a szülőktől örökölt Kisfaludy utcai házacskában.

– Nusika! Mintha semmit nem változtál volna, a vitalitásod is megmaradt.

– Ezt nem mindig érzem így, még akkor sem, ha magas korom ellenére nem adtam fel a küzdelmet. Hiába, mégiscsak 85 éves vagyok! Az ebédet úgy hozzák számunkra, de a lakást még én tartom rendben, s Pista bácsit is – aki ágyhoz kötött beteg – én ápolom. Talán azért is maradt meg a vitalitás bennem, mert megedződtünk, hiszen az én generációm annyi mindent megélt. A mai fiataloknak mondom – habár tudom, hogy ez egyáltalán nem vigasz a számukra –, amikor végeztem, utána hét évig nem kaptam állást. Aztán meg a Muraközbe helyeztek férjemmel együtt. Végül a Rozgonyi iskola lett az a hely, ahol gyökeret eresztettem és 1970-ben onnan mentem nyugdíjba. Kereskai Istvánné az a kollégám, aki onnan a legtovább tartotta velem a kapcsolatot. Azután még 14 évig visszajártam a város különböző iskoláiba helyettesíteni. Mindig az elsőtől a negyedik osztállyal

Gazdag Istvánné és Borsfay Gézáné

bezárólag tanítottam. Az élet legnagyobb ajándéka az számomra, ha az után megismernek a tanítványok, ha megkérdezik: „Hogy van tanító néni?” Előfordult, hogy már az unokát is tanítottam.

Büszke leginkább arra vagyok, hogy minden gyereket megtanítottam írni és olvasni, ami a ma iskolájában már egyenesen kurióznak tűnik.

Gazdag Istvánnétól egy másik jó ismerőshöz kopogtam be. Borsfay Gézáné rögtön az október 27-én átvett okiratot mutatja. Mennyi küzdelem és milyen sok öröm lehet ezek mögött a szavak mögött:

„1939. június 10-én szerzett oklevele alapján a közmegebecsülésre méltóan teljesített hivatása elismerésül Gyémántoklevelet adományozok”.

– Mi először 1966-ban a Hunyadi iskolában találkoztunk – kezdtem az emlékek felidézését azzal a kollégával, aki egyike volt azoknak, aki megtanított a pálya fegyelme, az iskolai rend helyes értelmezésére, és aki előttem mindig példa volt a katedrán álló tanárnő nettségére.

– *Valóban a Hunyadiiban találkoztunk, de azt megelőzően én már sok iskolában megfordultam. Nem azért, mert vándormadár voltam, de akkortájt is nagyon nagy kincs volt egy biztos álláshely. Szegeden, a Polgári Iskolai Tanárképzőben – akkor ilyen felsőfokú intézmény is volt – földrajz, biológia, testnevelés szakon végeztem, majd állattanból a szegedi egyetemen kiegészítő tanári diplomát is szereztem.*

Kiskunmajsán apácnánál, Pestszentimrén magániskolában töltöttem el egy-két évet, majd a messzi Királyházára kerültem állami iskolába. Mert a végzősök többsége azért akkor oda törekedett. Végül 1942-ben sikerült hazajönnöm a Polgári Fiúiskolába. Amikor ez megszűnt, tanítottam a Nagyrácbán, a Petőfiben, a Rozgonyiban, majd 1950-től a Gépipari Technikum igazgatóhelyettese lettem. Aztán ez az iskola is megszűnt, de megnyílt 1956-ban a Hunyadi. Itt 16 évig voltam igazgatóhelyettes, innen is mentem 1971-ben nyugdíjba. Persze, én is továbbdolgoztam, hiszen még öt évig az Andrejka iskolában helyettesítő napközis tanár voltam.

Osztálytábló 1967-ből – az első sorban balról a hatodik Borsfay Gézáné

– Lujzika! Hogy telnek a napjaid?

– *Egyedül élek – férjem már 1970-ben meghalt –, de nem magamra hagyottan. Vannak rokonaim, akik meglátogatnak és ha szükséges, segítségemre sietnek. 83 éves korom ellenére jó egészségben vagyok, el tudom magam látni, takarítok, sőt még főzök is, mert örömöm telik benne. Szeretek rádiózni, de a legkedvesebb időtöltésem a keresztretjévényfejtés. Idős korban ez különösen jó elmecsiszoló. És amit igen fontosnak tartok, nem szaporítom azoknak az idős embereknek a számát, akiket az öregség keserűvé tett. Méltósággal kell fogadni ezt is, mint az élet más nehéz időszakát.*

Igen! Az öregség méltósága és a pálya tisztelete fontos akkor is, amikor már esetleg több évtizednyi távolságban élünk attól, ami egykoron minden szempontból maga volt az élet. Vajon azok a pályakezdő fiatal nevelők, akik pedagógus esküjüket idős kollégáik köszöntésének szép ünnepén tették le, ők hogyan fognak visszaemlékezni 50-60 év múlva ?

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2000. január 13-i szám 16. oldalán volt olvasható.*

A Czulek házaspár

Büki Erzsébet:

A gyáralapítók

A Tungsram iránti mindent megelőző elkötelezettség eszméje tódul fel mindig azokból a beszélgetésekből, amelyeket az elmúlt évek során különböző körökben folytattam a gyár idősebb dolgozóival. Az első „negyvenek” őszi találkozásán a „hogyan vagy?” és az „emlékszel?” kérdésekre adott válaszokból vált számomra érthetővé igazán, hogy mi fűzi sok embert ehhez a gyároriáshoz. Ennek a történetnek 1963-1990-ig a Czulek házaspár is alkotó részese volt.

– Hogyan lett az Önök életében a „két ember egy lakás” döntés meghatározóvá? – fordultam Czulek Lászlóhoz, aki feleségével együtt a teljes felnőtt életét tette fel erre a gyárra.

– *Mint fiatal vegyészmérnök házaspár – kezdte a visszaemlékezést a családfő – a lábatlani cementgyárban helyezkedtünk el. Ott töltöttük az üzemi gyakorlatunkat, s mivel az állás mellé lakást is kaptunk, elszántuk magunkat az ottani letelepedésre. Megbecsülték a fiatal szakem-*

bereket, így nem is lett volna semmi probléma, ha a honvágy nem erősödött volna fel bennük. Minket a család, az ifjúkor, az emlékek, minden Nagykanizsához kötött.

– 1963 nyarán, egy itthoni szabadságos napon megtudtuk, hogy új gyár telepítésére kerül sor Nagykanizsán, s szükség lesz a fiatal, képzett szakemberekre – veszi át a szót Margit asszony, a feleség. Sorsunkat tulajdonképpen a fenti mondat döntötte el, amikor érdeklődő férjemnek Nagy Lajos tanácselnök rögtön lakást is ígért, mondván, milyen szerencse, hogy két szakembernek csak egy lakást kell adni. Mint megtudtuk, a gyár egy évvel korábban a KGM Iparpolitikai Főosztálya és Híradástechnikai Igazgatósága az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt részére kiadta a nagykanizsai gyártelepére vonatkozó célokmányokat, s néhány kérdés tisztázása után megkezdődött az „Izzó” – ahogy az emberek egyszerűen már akkor is becézték – telepítésének, szervezésének az előkészítése.

„Ezért dolgoztunk - megérté!”

– Kik voltak azok a „negyvenek”?

– Az 1963. október elején elindult, a törzsgyárban betanulók első csoportját nevezzük azóta is így – folytatta Czulekné. – Sajnos az előbb említett őszi negyvenes találkozónkra mindenki már nem tudott eljönni, de megemlékeztünk az elhunytakról, s meghatottan idéztük fel annak az együtt eltöltött áldozatos két esztendőnek az emlékeit. Fiatalon mindnyájan hittünk abban, hogy lesz Nagykanizsán egy új gyár – nem is akármilyen, s a városért, önmagunkért, az izzólámpa gyártásért szó szerint csatasorba álltunk. Pedig nem volt könnyű. Távol a családtól, budapesti albérletben, ismeretlen gyári közegben. Kislányunkat mi is a nagyszülőknél hagytuk. Már ott, a Váci úti gyárban körvonalaződött kinek-kinek végzettsége, felkészültsége, ügyessége alapján későbbi beosztása. Azt nem állítom, hogy a kishitűség, a reménytelenség érzése időnként nem kapta volna el a társaságot, de egymást biztatva folytattuk tovább a betanulást, azt is tudva, hogy otthon már megkezdődött a gyár felépítése. Mi több, közülünk sokan hétvégi kevéske szabadidejükben társadalmi munkában beálltak az építők közé, hogy minél előbb felhúzzák a falakat. Emlékszem arra is, hogy Nagy Lajos tanácselnök vette magának a fáradságot, felutazott Budapestre reményt önteni belénk. Ő mindent elkövetett az Izzóért, az új munkahelyekért, s oroszlánrésze volt abban is, hogy a Tungsram vidéki gyára ide, Nagykanizsára, nem más városba került.

– És akkor elérkezett az a bizonyos októberi nap!

– Igen, 1965. október 12-én felavatták a Nagykanizsai Kísérleti Gyáregységet - folytatta az emlékezést a házaspár. - A termelés 200 fővel indult be, aztán töretlenül folyt tovább, évről évre, előre: normál-, kiscigár- és gyöngylámpa, valamint fénycsősor, majd újabb és újabb típusok gyártása: dekorációs, autóstop- és kétfonatú fényszórók sokasága került le a gyártósorokról. Egymás után adták át a csarnokokat: A 12-est, a 14-est, aztán a 21-est, 22-est és megépült a korszerű üvegyár is. A Tungsram és a Corning Glass Works (USA) szerződése értelmében elindult a Ribbon-ballongyártás. Szinte felsorolhatatlan az új termékek sora, hatalmas a technikai fejlődés, amit a gyár folyamatosan – megállás nélkül – produkál. Amikor 2000 márciusában a gyár megkapta az ISO 14001 minősítést, az ágazati termékskála kiválóságait a genura lámpát és kompakt fénycsöveket is gyártották már.

– Az önök szavaiból is – mint annyi más izzásából – egy nagyfokú azonosulás érződik. Hogyan alakult ez a következő generációknál? – fordultam ismét Czuleknéhez.

– Véleményem szerint ennek az az oka, hogy az alapítók elkötelezettségüket tovább tudták adni a következő századnak. Akkoriban rang volt a városban „izzósnak” lenni. A főként női munkaerőre alapozott gyárban kiváló helyi szakember gárda nevelődött, de a Budapestről leköltözött családok is lelkes lokálpatriótákká váltak. Felelős beosztásainknál fogva – férjem majd harminc

Elismerés a kimagasló munkáért 1970 május elsején

Emlékgyűrű átadása 1988-ban

évig főmérnök, majd a központi MEO vezetője volt. Jómagam 15 évig a gyár főenergetikusaként dolgoztam – mi is napi kapcsolatban voltunk a termelés különböző pontjain állókkal, s a munkahelyhez való hűség, kötődés szép példáit szemtől szemben tapasztalhattuk. Jó érzés töltötte el az embereket, hogy tulajdonképpen mindenki bizonyított: a telepítők, hogy jól döntöttek, a város vezetői állandó odafigyelésükkel, a dolgozók folyamatos megújulási képességükkel, maga az egyre óriásibbá váló gyár a város fejlődésére gyakorolt pozitív hatásaival, az amerikai tőke belépésével a kiváló, most már helyinek nevezhető magyar szakemberek a gyártás és gyártmányfejlesztés hihetetlen megújulásával. Azonban azt is tudomásul kell venni, ha egy gyár létszáma öt-hatezer főt is meghaladja, azok a bensőséges munkatársi, emberi kapcsolatok – amelyekről szóltunk – megváltoznak.

– A Tungsram nyugdíjasok bálján mindig ott látni önöket.

– Idestova már 15 éve, hogy nyugdíjba vonultunk, de érzelmileg elszakadni onnan soha nem tudunk. Ezért minden rendezvényen részt veszünk, ahová csak meghívnak bennünket. S ha unokánk végez a Veszprémi Egyetem idegenforgalmi szakán, biztosan tudjuk, hogy a Nagykanizsára látogató turistáknak sem a városról, sem a gyárról nem fog kívülállóként beszélni. Mert „izzós” lelkesedéssel őt is beoltottuk.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. február 24-i szám 17. oldalán volt olvasható.*

Dobó László

Büki Erzsébet:

Thália Ikaruszán

Dobó László nyugalmazott tanár – városunk színházi életének elkötelezett kutatója – hatalmas aktatáskával érkezik a könyvtárba szervezett találkozónkra. Kéziratlapok, feljegyzések vázlatai, korabeli újságok, interjúk, hirdetmények, kimutatások – mind-mind egy készülő nagy munka dokumentumai. Előljáróban elmondja, hogy nemrég fejezte be és öntötte formába kutatásait Péterfy Sándorról, „a tanítók atyjáról”, s mennyire örül, hogy ezt a munkáját a városvédő egyesület a Nagykanizsai honismereti füzetek egyik számában

közzéteszi. De már itt van számára az új feladat, az Állami Déryné Színház történetének megírása. Erről beszélgetünk.

– Milyen érzésekkel említi majd meg írásában városunk „van is, meg nincs is” színházépületét?

– Nem vidáman, hiszen az előbb is – arra jöttem el – szomorúan pillantottam rá az enyészet által kikezdett moziépületre. Vajon mi lesz vele? Akad-e a városban intézmény, szerv, vállalkozó, aki megmenti? Aztán az is foglalkoztat, hogy március 15-én, a kanizsai színház fennállásának 75 évfordulóján mit is írhat erről a helyi sajtó? Azt biztosan nem, amit elődje a Zalai Közlöny 1927-ben: „A szabadság tündöklő évfordulóján a maga szerénységében helyet kért a közsínház is, hogy először kapuit megnyitva hosszú időn keresztül legyen temploma Thália istenasszonyának, kinek és a többi műzsáknak is dicsőségére emeltetett... Fényárban úszott a színház tarka épülete és a környező park...” Nem kívánok én ilyen fennkölt tudósítást, azzal is megelégednék, ha a városi ünnepségen a polgármester bejelentené, hogy megvan az épület új funkciója, van, aki vagy akik fel is újítják. Az elmúlt évek ezzel kapcsolatos hercehurcai között csak egy biztató esemény történt: Az „Egész Világ Alapítvány” létrehozása. Nem is annyira a színházi előadás miatt, hanem az eszme ébrentartásáért, és így talán az épület sorsa se kerül le napirendről. Egyébként az avatáskor Szigeti József művét a „Rang és mód” című színművet adták elő a Nemzeti Színház művészei. A szereplők közül az ismertebbek például Somogyi Erzs, Lehotay Árpád voltak. Érdekes, hogy akkor is – ami még ma is jellemzője a nagykanizsaiaknak – ötszörhatszor hívták a függöny elé a szereplőket. Kutatásaim szerint Nagykanizsán az

„Közhírré tétetik: vándor színház
érkezett a településre”

elmúlt háromnegyed
évszázadban soha nem
hunyt ki a színház sze-
retete.

– Akkor most beszél-
jünk az újabb kutató-
munkáról!

– Megmondom őszin-
tén, amikor feltámadt
bennem a vágy, hogy
meg kell írnom a Déry-
né Színház zalai műkö-
dését, történetét, azt a
sok-sok eseményt, amit
erről még élő személyek
is tudhatnak, akkor egy
kicsit tébláboltam. Az-

tán – most utólag nézve igen helyesen –, a lehető legjobb megoldást választottam: megkerestem a Színháztörténeti Intézetet. Nemcsak tanácsokat adtak, hanem hozzásegítettek bizonyos találkozók lebonyolításához, javasoltak forrásanyagokat, egyszóval sinre állítottak.

– Netán a színház néhány volt tagjával is tudott beszélni?

– Igen, s mondhatom, nagy élvezet volt velük találkozni. Az akkoriak közül – Faragó Vera, Fenyvesi Balázs, Czéh Gitta, Kassay Ilona, Szántó Margit, Pattassy Tibor – Szántó Margitot kerestem fel először lakásán. A 75 éves hölgy igen jó emlékezőtehetséggel van megáldva, rengeteg információhoz juttatott, sok-sok emléket is megmutatott. Elmondta például, hogy többször is szerepelt Nagykánizsán. Mi több, megjelölte a helyeket, így: „a postapalota mellett, máskor meg azzal szemben (Erkel Művelődési Ház, Casino épülete)”, sőt beszélt egy egyleti helyiségről is (Sugár utca 3). A sztorik mellett mesélt arról is, hogy milyen nehézségek árán valósult meg egy-egy előadás. Mert hiába volt szerződésileg lefektetve, hogy külön női és férfi öltözőt kell biztosítani, meg különnemű WC-t és mosdót, a legtöbb kis faluban ilyesmiről szó sem lehetett. Ebből aztán sok mulatságos történet kerekedett ki, hozzá még az is, hogy legtöbb helyen a színpadot a nézőtérén keresztül lehetett csak megközelíteni. Margitka büszkén mondta el, hogy a gyakran bizony igen komisz körülmények ellenére előadásuk nem igen maradt el. Mindent játszottak: népszínművet, esztrádot, drámákat. Konkrétan például megnevezte a Ludas Matyi, a Tanítónő, a Liliomfi, a Tartuffe, a János vitéz előadásait. A művésznő szeretettel emlékezett vissza az olajbányászokra is

(Bázakerettye, Lispeszentadorján), akik hálából elhalmozták őket mindenféle jóval: gyümölcssel, friss musttal. A művészről arra már nem emlékezett, de sikerült megtudnom, hogy első zalai előadásukat Hahóton tartották 1951-ben – a színház megalakulásának évében –, és még ez őszön Nagykanizsán is debütáltak Ságodi József „Lakásszentelő” című darabjával a színházépületben.

– Kik rendezték a Déryné Színház előadásait?

– Ascher Oszkár, Marton Frigyes, Nógrádi Róbert, Egri István. Rendezővel ez ideig nem sikerült találkoznom, de egy igen jót beszélgettem a 80 éves Pados Istvánnal, aki hosszú ideig volt a színház gazdasági igazgatója. Pados úr elmondása alapján megismerjük a falvakat ellátó színház működésének gondjait. Például 1968-ban olyan nagy terheket róttak a színházra, amit nem volt képes már teljesíteni. A másfélezer előadásszám tartására hitelesített színház 2200 előadásig jutott el. Az országban általában 440 helyen játszottak öltözők hiánya közepette, elavult, balesetveszélyes elektromos vezetékekkel, kontármódra kialakított színpadokon. Az öregúr szavaiból megértettem, hogy a színház sorsát igazán nemcsak a tv megjelenése, de rossz műsorpolitikája is megpecsételte. Vígoperákat mutattattak be velük, pedig nem volt zenekar, s megfelelően képzett énekesi gárda sem. Így 1991-ben a vidéket járó tagozat megszűnt, a színház Budapesti Kamaraszínház néven alakult újjá.

Találkozó „keris” osztálytársakkal 2005-ben

– Mire várhatjuk a mű elkészültét?

– *Reményeim szerint – ha egészségem megengedi – 2004 tavaszán kiadható állapotban lesz. Azán, hogy kiadót találok-e rá, az még a jövő zenéje. Jelenleg csak arra van ígéretem, hogy országos színházi lapban megjelenhet folytatásokban. A megyei művelődési szervek érdeklődését is felkeltették kutatásaim, hiszen megkerestek, dokumentációt adtak át, s kifejtették, hogy Zala megye közművelődésének történetében fontosnak tartják a mű elkészülését. Egyébként számtalan személyes élményem is van – elsősorban Hahót és Szepetnek községéből – a Déryné Színház zalai turnézásával kapcsolatban.*

– Színházszeretete, kutatómunkája valósággal a nagykanizsai színházi élet nagy öregévé avatta önt.

– *Ez jól esik, habár nem kerestem ezt a pozíciót. A családomtól örökölttem a színház iránti elkötelezettséget, elsősorban apámtól, aki mindig rajongással beszélt a Pécsi Nemzeti Színház társulatáról, primadonnáiba valósággal belészeretett. Ő követte azoknak a kanizsai polgároknak a példáját, akik a Déli Vasút létrejötte után máshová is eljárhattak volna, mégis a kanizsai színházi előadásokat részesítették előnyben. Ez a hazafiúi érzés arra az időre vezethető vissza, amikor a német színház mellett megjelentek a magyar társulatok. Hiába volt az előbbi gyakorlottabb, rendelkezett szebb jelmezekkel, díszletekkel, azért a feltörekvő polgárság csak a hazaiakat részesítette előnyben.*

– Ön nem csak színháztörténész, de napjainkig aktív rendező is.

– *Ma már csak diákszínpadom van. Ez azért ugye egy egészen más kategória! Példaképeünknek a hajdani Piarista Diákszínjátszókört tartjuk. A Honvéd Kaszinó adott helyet a próbákhoz, fellépésekhez, szervezte előadásainkat. Hálásak vagyunk minden segítségért: a HSMK dekorátorének, a Dél-Zalai Áruház támogatásáért, a város odafigyeléséért. “Pedig nem könnyű ma már az amatőr színjátszás sorsa! Legtöbbször a gyerekek maguk állították össze a díszleteket, a kelléktárat, besegítettek a rendezésbe, a közönszervezésbe. Jó ez az amatőr lelkesedés, fontosak az ott kialakult barátságok, a több közép- és általános iskolából szerveződött diák-színjátszók által megteremtődött közösségek.*

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2002. március 13-i szám 15. oldalán volt olvasható.*

Farkas Tibor

Büki Erzsébet:

Medvék helyett olaj

Idősebb Farkas Tibor azt mondja, hogy ezekben a napokban ismerősei rendre azt kérdezik: hol járt, mit csinált, hogy az utóbbi időben nem találkoztak vele. Tréfásan azt szokta válaszolni, hogy Szibériában medvére vadászott. A történet majdnem igaz, csak – ahogy szokták volt mondani – nem ott és nem egészen úgy történt.

– Akkor miért töltött el hosszabb időt Oroszországban?
 – *Műszaki tolmácsként munkát vállaltam Oroszországban, azon a részen, ahol se farkasordító hideg napok, de medvék sem voltak. Volt viszont olaj, és a hozzá tartozó berendezések, hatalmas mennyiségben. A Transznyefty program keretében épülő Balti-olajvezeték magyar programozóinak a munkáját segitettem több ütemben is. Történetem ott kezdődött, hogy az orosz fél a Lenti Olajipari Gépgyárnál rendelt meg egy mérőszabályozó állomást. Ismeretség folytán felkérték, hogy fordítsam le a műszaki dokumentációt, majd egy kecskeméti cég – amelyik automatizálással foglalkozik és szállítója az orosz piacnak – egy oroszul jól beszélő, a műszaki szaknyelvet is értő, független, agilis embert keresett kitelepített dolgozói mellé. Így kerültem a Volga vidékére, a több mint ezer kilométer hosszú olajvezeték építésének különböző pontjaira. Júliusban Pravgyinoban, augusztus 15-től szeptember 15-ig Jaroszlavban a szivattyúállomást szerelő magyarok munkáját segitettem, majd újra visszahívtak, s november 12-től december 10-ig északra, a Finnöböl partján lévő Primorszkba kerültem. Itt a már meglévő 12 óriástartályba – egyenként mintegy ötezer köbméter űrtartalommal – automatizált rendszert építet-*

A Vörös téren

Farkas Tibor és az orosz művezető

tek be a magyarok. Ez az egész egy hatalmas, mintegy egymilliárd dolláros projekt, aminek azért hatalmas a jelentősége, mert Oroszországnak eddig nem volt tengeri olajkikötője, most mindenképpen szeretné felmondani az észtországi bérleményeket, s saját objektumait modern vezérléssel kívánja mihamarabb üzembe állítani. Nem véletlen, hogy december 26-án maga Putyin elnök avatja fel a Balti-olajvezetékét, s rebesgették, hogy a magyar programozók munkájának az elismerése sem marad el.

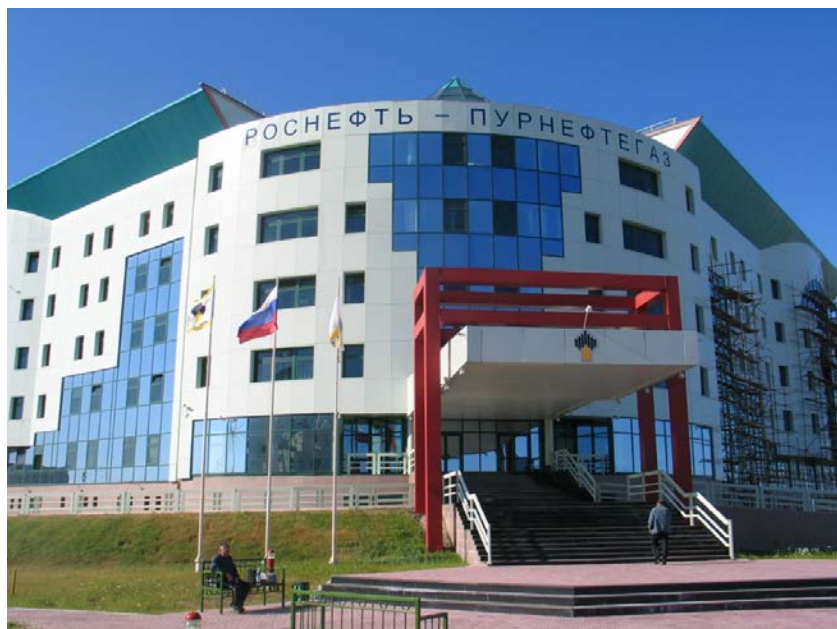
– Hogyan lett a megyei szaktanácsadóból és a pécsi egyetemi tanárból műszaki tolmács?

– Valóban, mint magyar-orosz szakos tanár, 1978-1989-ig ezekben a beosztá-

sokban dolgoztam, s a műszaki ismeretekhez a legkevesebbet se konyítottam. Aztán jött a rendszerváltozás, s az orosz nyelvet kötelező jelleggel törölték a nyelvtanításból. 1992-től 96-ig Nagykanizsán a gépgyárban dolgoztam – ahová a cég orosz kapcsolatai miatt hívtak –, s új munkakörömben rákényszerültem a szaknyelv elsajátítására. Úgy gondolom, a kecskemétiiek elégedettek voltak oroszországi tolmácsolásommal, hiszen kétszer is újra meghívtak dolgozóik mellé. Akik többnyire fiatalok voltak, s én mint idősebb férfi, a patrónus szerepét is betöltöttem.

– Milyen a mai orosz élet?

– Hát erről aztán naphosszat tudnék mesélni! Sztorikat, vicceket, megfigyeléseimet, tapasztalataimat. Most megpróbálom felsorakoztatni a legfontosabbakat. Az ellátásról csak annyit, hogy a legkisebb boltokban is van minden, de rettenetesen nagy a drágaság. Napirenden vannak a tüntetések, például eljövetelem előtt láttuk a tv-ben, hogy Szentpéterváron az orvosok és a

Az orosz cég épülete

pedagógusok tüntetnek. A közalkalmazottak bére hihetetlenül alacsony, például egy ápolónő kb. 1200 forintnak megfelelő fizetést kap. Talán ezért is harapózott el a lopás, például Primorszkban fűt játszanak át nagy tételben Finnországba. Sok a kiskert, azt mondják, ez ott életfontosságú, nem hobbiként tartják fenn. Rettenetesen elavult a kommunális szféra, hiába van sok gázuk, villanyramuk, minden vezeték, objektum lerobban, ósdi. Viszont pozitív fejlemény, hogy sokkal nyitottabbak az emberek, mint a szovjethatalom évei alatt, nyíltan bírálják, a tv adások harsognak a vezetők, a kormány kritizálásától. A munkaszervezésben viszont sok merevséget tapasztal-

Munkatársakkal

taltunk. Nagyon megnőtt az ortodox egyház szerepe, már Jelcin is igényelte véleményüket, de Putyin elnök erkölcsileg különösen támaszkodik rájuk. Mi magyarok azt hisszük, hogy ott befagyott a turizmus, de nagyon tévedünk. Mert az, hogy a finnek északon úgy járnak át, mint nálunk a horvátok, az nyilvánvaló, de mindenfelé sok a külföldi. Jaroszlavlban – ami egy gyönyörű szép nyolcszázezer lakosú Volga parti város – például sok olasszal találkoztam.

– Azért ez az oroszországi kiruccanás nagy kihívás volt az ön számára?

– Igen, nem is tagadom. Büszke vagyok arra, hogy 61 éves koromban ezt végigcsináltam, hogy idős korban képes voltam az oktatói státuszomból a szaktolmács szerepre átváltani. Elégtételt érzek azért is, hogy amire rákényszerültem gépgyári működésem során, azt nagyszerűen kamatoztatni tudtam, s részesévé válhattam ilyen nagyszabású munkálatoknak. Ezek után a fiataloknak talán példát tudtam mutatni: soha semmit nem szabad feladni, mindig lehet váltani, újat kezdeni. Orosz nyelvet pedig érdemes tanulni, mert tapasztalataim alapján is vallom, Oroszországot nem lehet leírni a világtörténelemben.

– Akkor most igazán elkezdheti a nyugállományú éveit.

– Először is pihenek, de ezt nem tervezem hosszúra. Szeretném megvalósítani régi álmomat, elkészíteni doktori disszertációmát Pausztovszkij kisregényeiről.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. december 20-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Fentős Ferenc

Büki Erzsébet:

Életüket hegedűszó kísérte

***„Boldog, ki e szép kort megéri,
S életét hegedűszó kíséri.
Zengjen soká a hegedű húrja,
Húzzátok meg újra, meg újra.
Az idő húrján emlékek élnek,
Vígak, igazak, sokáig élnek.”
(Dezső Ferenc)***

FENTŐS FERENC

Ez a második tanév, hogy Fentős Ferenc nyugalmazott zeneiskolai igazgató hegedűjét állá alá fogva nem okítja a nebulókat. Nem tűnik fel jól ismert alakja naponta – gyalog vagy kerékpáron – a Sugár utcán, de találkozhatunk vele a szimfonikus zenekar koncertjein, a Kanizsai Zeneiskoláért Alapítvány kuratóriumában és gyakran volt tanítványok, kollégák körében.

Negyvenhat év! Még kimondani is sok! Ennyi ideig szolgálta Fentős Ferenc a magyar zeneoktatást, egyszerűen: a „zenét”. Pályáját olyan időszakban, 1953-ban kezdte, amikor nemcsak tanítani, koncertezni kellett, hanem megalapozni, megszervezni is: iskolát, zenekart, egyesületet, zenei szövetséget. Termékeny életet élt, hiszen 25 évig először helyettesként, majd igazgatóként irányította a nagykanizsai zeneiskolát, megalapította és 17 évig vezette az országos sikereket is elért Városi Úttörő Vonószekart, tagja volt a Magyar Zeneművészek Szövetségének, a városi szimfonikus zenekarban – aminek ma is tagja –, nemcsak játszott, de 35 évig a koncertmesteri feladatokat is ellátta. Ha a városban jelesebb zenei vetélkedőt, programot, politikai és társadalmi rendezvényt szerveztek, tanácsaira, javaslataira, közreműködésére mindig lehetett számítani. Ha a helyi zenei életet reprezentáló irodalom készült, alkotói között biztosan ott találjuk Fentős Ferencet is. Neve fémjelzi a Kanizsai Enciklopédia zenetörténeti szócikkeit és mint társszerző a Nagykanizsai Szimfonikus Zenekar Története című kiadványt is. A zene világában élt, de úgy, hogy onnan mindig képes volt kitekin-teni, zeneiskolát szervezni Letenyén, közreműködni Kaposváron, Csurgón és a megye más helyein, ahol a gyerekek zenei nevelésén túl fontosnak tartották a felnőtt társadalom zenei ízlésének fejlesztését is.

Ha a hajdani Halász fényképész – akinek hegedűjátékában gyönyörködve a kisgyereket először varázsolta el a zene és a hangszer – feltámadna poraiból, szinte el sem hinné, hogy mivé fejlesztette önmagát, hegedűjátékát a körülötte

tébláboló kisfiú, s mit volt képes adni Nagykanizsa és Zala megye zenei életének. Amikor Fentős Ferencet erről a hosszú emberi és szakmai életpályáról, a sikerekről, az eredményekről faggattam, akkor először a nagy elődöket emlegette fel: az ifjú hegedűtanárt fogadó, majd nevelő igazgatókat, Vannay Jánost, de különösen Ivánkovits Ferencet. Csak folytatni kellett, amit ők elkezdtek – mondta. A jelenlegi Zeneiskolát sem tudja kívülről állóként figyelni, nagyra becsüli utódját, jelenlegi tanárait, akik a hagyományokon építkezve, de korszerű utakon járnak.

Fentős Ferenc ma már csendesebb életet él. Hű társával, Gizikével, gyakran felelegetik a múltat, a több mint ötven év nagykanizsai zenei és közéleti eseményeit, de legtöbbször a tanítványokról beszélgetnek.

Gál György, Papp Judit, Bujtor Márta és Vojnovics Adrienn jut eszükbe, akik a tanár és koncertező Fentős Ferencről átvették a stafétabotot. De derűvel, humorral emlegetik a többi is, azokat, akik sete-sután fogták meg a vonót, s szülői parancsra vagy maguktól próbálkoztak a hegedüléssel, többek között a „tanár bácsi” kedvenc darabjaival, Mozart és Schubert zenéjével.

Fentős Ferenc zeneiskolai koncerten 1964-ben

Szalai Sándor

SZALAI SÁNDOR

Szalai Sándor ugyan öt évvel fiatalabb, mint jubiláló kollégája, Fentős Ferenc, de életpályájuk, szakmai előmenetelük egybefonódott. Nemcsak azért, mert ugyanaz volt a munkahelyük, a hangszerük, hanem azért is, mert 1959-ben ugyanazon a napon és órában diplomáztak a Zeneművészeti Szakiskola Tanárképzőjében, Pécsen. Még életük párját is ugyanúgy a pedagógusok köréből választották.

Amikor Szalai Sándort az eltelt hosszú évtizedekről kérdezgettem, ismét megfogott az a derű, az a kiegyensúlyozottság, amit a kor előrehaladtával sem veszített el. Először a Nagykanizsai

A zeneiskola nevelőtestülete 1971-72-ben – a hátsó sorban balról az első Szalai Sándor, a negyedik Fentős Ferenc

Baráti körben - Szalai Sándor és Fentős Ferenc

Zenepedagógus Munkacsoportnál kezdett dolgozni, majd 1957-ben főállású tanára lett a nagykanizsai Zeneiskolának. Innen is ment nyugdíjba 1991-ben, de csak papíron, hiszen azóta is tanít, óraadó heti 8-9 órában. Szaktudását mi sem fémjelezte jobban, mint az, hogy a Filharmóniai Társaságtól is kapott előadóművészi engedélyt, szólistaként is sokáig tevékenykedett. Mindezt a zenei tudás, tehetséget sokoldalúan tudta kamatoztatni. Hosszú ideig, 25 évig folyamatosan irányította a zeneiskola vonós tanszakát, s kollégái úgy emlékeznek rá, hogy őszinte volt, véleményét soha nem titkolta, de másoktól is elvárta, hogy vele szemben ilyen magatartást tanúsítsanak. A Landler gimnázium aranykönyvébe többször is bekerült vonósenekaruk kiemelkedő teljesítménye. Helikonversenyeken elért arany és ezüst minősítések dicsérték Szalai Sándor munkáját. Mindig úgy érezte, ha egy iskolában megfogalmazódott az igény saját zenekarra, akkor annak nemcsak örülni lehet. Ha hívták, ment, s rövid időn belül értéket is teremtett. Ez történt a Zsigmondy-Winkler Szakközépiskolában is.

Szinte hihetetlen, de 14 éves kora óta a második hegedű szólamvezetője a Nagykanizsai Szimfonikus Zenekarnak, de ott sem tagadja meg pedagógus mivoltát, odafigyel a fiatalokra, mint ahogy ő nevezi, „zenei unokáira”, s koncertek előtt az immár fogalommal vált szeretetteljes hátbavágással önt beléjük lelket.

Egy régebbi írásom kapcsán egyszer megkérdeztem kiváló tanítványát, Földi Gábort a „tanár bácsi”-ről. A fiatalember úgy jellemezte Szalai Sándort, hogy ízig-vérig pedagógus. Azt mondta, hogy olyan ember ő, aki kicsikkel, nagyokkal mindig megtalálja a hangot, aki a tanórákon gondolt a száraz etüdökkel – mert hát a technikai alapokat ugye le kell rakni – birkózó gyerek feloldására is. Aki mindig sort kerített arra, hogy őszintén megkérdezze: „na, hogy vagy fiam, mi történt az iskolában?”. Sok-sok tehetséggé nevelődött tanítványa – Németh Ferenc, Plander Katalin, Vizeli József, Baranyai Gyula, Baranyai József - emlegeti mottóját, miszerint „Csak a jó pedagógus lehet eredményes zenetanár”.

A 70. életévét betöltő Szalai Sándor jó egészséggben, szerető családi körben tölti napjait. Felesége Gitta, két gyermeke és egy unokája is ott ülve a jubileumi ünnepségen, érezhették, hogy egy olyan embert köszöntöttek, aki eggyé vált Nagykanizsa utóbbi fél évszázadának zenei életével.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. február 15-i szám 17. oldalán volt olvasható.*

Büki Erzsébet:

Anno

1951 tavasza. Történelmi léptékű idő, hiszen egy fél évszázad telt el azóta. A háborúból éppen hogy éledező ország népe megpróbált egy új rendszerben megkapaszkodni, új eszmék lengték be az iskolákat, új szokások kezdtek meggyökerezni. Az ifjú emberekből felnőttek, majd nyugdíjasok lettek. S íme, az akkori fiatalok egy csoportja számára elérkezett egy gyönyörű szép jubileum: az 50 éves érettségi találkozó. A Piarista Iskola zsibongó ebédlőjében emlékek rakódnak egymásra, s felragyog a diákélet, az ifjúkor ezer színével, de mögötte ott egy felhő: a kor nem kedvezett a szabad lelkek szárnyalásának.

– Érzelemlágyulásunk, elképzelésünk az életről sokban hasonló vagy éppen azonos volt, mint a mai 18-19 éveseké – emlékezik vissza egyik öregdiák, Kurucz István nyugalmazott gépgyári mérnök. – Nem volt televízió, sem számítógép, nem száguldoztak kerékpár-, motor- és autósodák, nem ismertünk drogproblémákat, bezzeg volt egy vad politika, amely ugyancsak korlátok közé kényszerítette törekvéseinket. A „Ballag már a vén diák” helyett a „Kovács vagyok, ifjú a lelkem...” dallamát fújtuk, virágainkat ballagáskor az Erzsébet téren a szovjet hősi sírokra lehetett elhelyeznünk. „Tapsgépezetünk” már jól működött, hiszen számtalanszor gyakoroltunk a Posta palota előtt, arccal a pártszékház felé fordulva (a Honvéd Kaszinó épületében székelte!) emígyen: „Éljen Rákosi! Éljen a Párt!” Tablókészítésről szó sem lehetett, hiszen 1951-ben az kapitalista csökevénynek számított. Csak később, a tízéves érettségi találkozón készítettük el utólag, és helyeztük el a Piarista Iskola falán.

Találkozó ma

Találkozó régen

– De azért rendben leérettségiztek?

– Nem egészen. Mi 1943-ban, a nyolcosztályos piarista gimnáziumban kezdtük tanulmányainkat, s közben történt az iskolák államosítása. Kisdíák életünk azal telt el, hogy hol ebbe, hol abba a családba hozta a postás a rózsaszín tábori levelezőlapot, majd az orosz frontról a halált jelző táviratot. Az iskolában kezdetben béke volt, de '44 tavaszán bevonultak a németek, s elfoglalták az iskola egy részét. Angol-amerikai bombázók robaja mellett folyt a tanítás, még tornatermi öltözőkben, sőt lenn az óvóhelyen is. Aztán a szovjet hadsereg tette rá a kezét az iskolára. Volt olyan osztálytársunk, akit hazavittek a szülők, aztán háborús okokból lemaradók csatlakoztak hozzánk. Néha több osztály is bezsúfolódott egy-egy tanterembe, a mai vegyipari iskola emeletein. '46-tól '48-ig viszonylagos nyugalomban éltünk, csak arra emlékszem, hogy sokat körmöltünk, tanárainknak tankönyv hiányában diktálniuk kellett. '48 őszétől iskolánkat már Irányi Dániel Gimnáziumnak nevezték, a piarista tanárokat menesztették. A következő tanévet nem hetedikesként, hanem harmadikasként kezdtük, hogy a kegyesrendiek nyolc évét még így is eltüntessék. A fákat az udvaron megritkították, a szellemi gyökerek viszont megmaradtak. De visszatérve az utolsó évre, akkor jött el ennek a nagyszerű szellemiségű és tartású osztálynak a megtörése. A szóbeli érettségi ideje alatt személyesen hozták az Oktatási Minisztériumból a rehabilitációs okmányokat 21 tanulónak, akiknek csak annyi volt a bűne, hogy 1950. november 5-

én, Imre napra képeslapot küldtek Budapestre volt piarista tanároknak. 18-án „csak” igazgatói megrovást kaptunk, három társunknak azonban későn jött a megkegyelmezés, ők nem érettségizhettek velünk.

– Végül is hol sikerült leérettségiznie? – kérdeztük a három öregdiák egyikét, Fűrő István nyugalmazott iskolaigazgatót.

– Sótonyi Károly és Schmidt Róbert osztálytársaimmal csak annyi volt a bűnünk, hogy az államosítás után is tovább jártunk hittanra és megmaradtunk cserkésznek. Ami aztán még igazán megbocsáthatatlanná vált, az pedig az volt, hogy 1950-ben, Imre napra volt piarista tanárunknak, Szűcs Imrének képeslapot merészeltünk küldeni. Az ország összes középiskolájából kicsaptak bennünket. Apám, aki Paton volt tanító, természetesen nem hagyta ennyiben. Először Keszthelyen jártam egy hétig gimnáziumba, de mivel ott nem mertek tovább tartani, ezért új iskola után kellett nézni. Ma már nem tudom pontosan, hogy miként is sikerült, de Kecskeméten kötöttem ki. Arra viszont emlékszem, hogy hatan voltunk csak az osztályban. Ugyanott érettségiztem, de én mindig ebbe az osztályba tartozónak éreztem magam. 1951 nyarán krampácsoltam a vasúton – erősödtem, meg egy kis pénzt is kerestem –, aztán a pótfelvételinél megcéloztam a pécsi főiskolát. Egy kis fifikával be is jutottam a matematika-fizika szakra. Kiskomárom és Pat után innen mentem nyugdíjba. Amikor a fiaim elég nagyok lettek, elmeséltem nekik kalandos érettségim történetét. Hihetetlennek tűnt nekik az egész.

Hary Pál

– Mi lett ennek a nehézsorsú osztálynak a tanulóiból? – fordultunk ezután Hary Pál nyugalmazott vegyészmérnökhöz.

– Szinte állandóan figyelemmel kísértük egymást. Tudtuk, kit vettek fel azonnal egyetemre, kinek kellett mint „osztályidegennek” először különféle köröket bejárnia, hogy elérje célját. A rendszeres érettségi találkozókra beszámoltunk erről egymásnak. Érdekes, hogy a fiúk többsége a mérnöki pályát választotta, de lett néhány orvos és tanár is közülünk. Nagykánizsán mindenki ismeri Rezsek Györgyöt, Boros Antalt, Filipovics Lászlót, Rinfel Józsefet, a Bécsben élő Rédey Károly professzort. Ezen a jeles jubileumi találkozónkon a negyvenkettes létszámú osztályból sajnos nyolcan már nem ünnepelhetnek velünk. Varga Kálmán osztályfőnökünk is az égi mezőkre költözött, tanáraink közül csak Simonffy Emil él már.

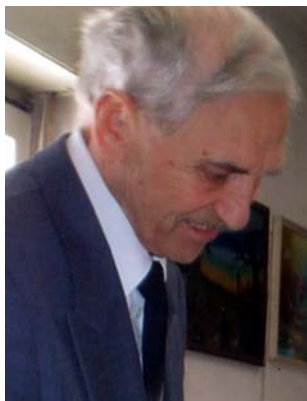
Deák Gábor és Hary Pál barátok között, érettségi előtt, 1951-ben

– Olyan kedves volt, hogy a találkozón nemcsak a szomorú eseményeket, de a derűs perceket is felelevenítették.

– Természetesen – folytatta Hary Pál – hiszen a diák minden korban diák. A stikliket nem felejtettük el. Például, hogyan próbáltuk céljainknak megnyerni Rózsi nénit – Csernay László igazgató úr feleségét –, hogyan masíroztunk át a Mozi épületébe „elgyönyörködni” olyan (főként szovjet) filmekben, mint a „Támadás 6.25-kor” vagy az „Ütközet békében”. Aztán, hogyan szerveztem be mint iskolai kultúrfelelős az alsóbb osztályokat tanórán filmnézésre, holott nem volt arra engedélyük. Le is fokoztak azonnal helyettes kultúrossá. Még kis színjátszó csoportunk tsz-szervező kiruccanásai is megszépültek utólag, pedig erősen kipellengéreztek a maradi kulákok, s dicsőítettük az öntudatra ébredt tsz-be lépő gazdát. Deák Gábor, Grátz Endre, Bognár Lajos barátommal együtt a nyitott platójú teherautón való utazás sem számított akkor. Fiatalok voltunk, bírtuk.

A találkozó bővelkedett emlékezetes pillanatokban. Közöttük talán a legmeghatóbb az volt, amikor az öregdiákok Vereb Zsolttól – az iskola jelenlegi igazgatójától – 50 évvel ezelőtti érettségijük emlékére arany matúrát vettek át.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2001. június 21-i szám 14. oldalán volt olvasható.

Dr. Gálffy Zoltán

Büki Erzsébet:

Ahogy egy életpálya beteljesült

Aki olyan hosszú ideig töltött be vezető pozíciót, mint dr. Gálffy Zoltán, azt lakóhelyén általában sokan ismerik. Ha az ügyészi tevékenységének csak a híre terjedt is el, de mint a Tudományos Ismeretterjesztő Társaság vezetőségének tagja és rendezvényeinek előkészítője gyakran került emberközelbe. Élete, sorsa, munkája szorosan kapcsolódik e szervezetekhez, Tótszerdahelyhez és Nagykanizsához.

– Osztályidegenekből hogyan lett a jog és törvényesség öre?

– Mivel édesapám Tótszerdahelyen volt körjegyző, ezért – többszöri próbálkozás ellenére – nem vettek fel a jogi egyetemre. Munka végül is adódott, a helyi Földműves Szövetkezet elnöke lettem. Tizenkilenc évesen! Csaknem 12 évig töltöttem be ezt a posztot úgy, hogy a szövetkezet közben bővült, én meg munka mellett elvégeztem a Pécsi Állam- és Jogtudományi Egyetemet levelező tagozaton. Közben megnősültem, fiam született, aki az ügyvédi pályát választotta. A diploma megszerzése után sokan kapacitáltak, s miután egy beszélgetésen megfelelttem, beadtam a derekamat és ügyészi feladatot vállaltam. Letenyén kezdtem, majd egy év után áthelyeztek Nagykanizsára, ahol két évig ügyészként, majd 1966-tól 1991-ig – nyugdíjazásomig – vezető ügyészként tevékenykedtem.

– Ezzel egy igen nagy hatalom került a kezébe!

– Elfogadom, hogy az ügyészség az államrendben régen különösképpen, de ma is hatalom. Persze a kérdéshez az is hozzátartozik, hogy ehhez a státuszhoz az emberek mindig egy kis misztikumot körítettek. A kérdés megválaszolásához azonban azt kell mondanom, hogy a közel 30 éves ügyészi munkám során nekem is voltak belső harcaim, volt bőven olyan is, amelyik nagy nyilvánosságot kapott. Én nem olyan típusú ember vagyok, aki úgy tölthet be egy ilyen felelősségteljes posztot, hogy önmaga is elégedett lehet. Különösen az utolsó éveket éltem meg több megpróbáltatás közepette. Túl sok közelharcot vállaltam, kifelé is, de a szervezeten belül is rengeteg volt a konfliktushelyzet. A 80-as évek második felében már érlelődtek a nagy politikai-társadalmi változások, nyitottabbá váltak az államrend és államigazgatás különböző intézményei.

– A TIT „vírusával” fertőzött embernek is tartják.

– Ez volt számomra a legtesthezálóbb társadalmi, közéleti feladat. Először a kanizsai járás irányító szervezetében, majd az összevont városi-járási szervezetnél dolgoztam, mint elnök. Visszatekintve: jelentősnek tartom a falusi ismeretterjesztés kiszélesítését – az ott élők különösen hálásak voltak érte –, valamint azt, hogy a TIT napjainkra is megmaradt pártsemleges szervezetnek. Ma már a gyakorlati munkától teljesen visszavonultam, s tréfásan úgy fogalmaztam, hogy még Moszkvában sem fenekelnek 27 évig egy széken. Az elnöki funkcióból való távozásom után beválasztottak a helyi és a megyei elnökségbe, valamint az Országos Etikai Bizottságba, amelynek a megelőző öt évben elnöke voltam.

– Egy volt ügyész nyugdíjasan mennyire kapcsolja ki magát a közéletből?

– Úgy gondolom, én ma is aktívan figyelem a körülöttem lévő világot, csak nem folyok bele a történesekbe, de az országos és helyi eseményekről megvan a magam értékítélete. Nálunk egy példa nélküli történelmi átmenet zajlott le, ami magával hozott sok kedvezőt, de legalább annyi kedvezőtlen tényezőt, jelenséget is. Emiatt a konfliktusok sokat ismétlődnek, s ami egyenesen visszataszító, hogy megjelentek a szélkakas emberek, akik arra fordulnak, amerre a szél fúj, s elveiket a tisztesség határain túl is változtatják. Mindez engem – és meggyőződésem szerint sokakat is – zavar. A városról meg az a véleményem, hogy lendülete

*Állami- és jogtudományi doktorrá avatás a pécsi egyetemen
1962. júniusában. Dr. Gálffy Zoltán az első sorban, középen*

*10 éves érettségi találkozó 1959 május.
Dr. Gálffy Zoltán a kép jobb oldalán, a második széken*

sajnálatosan megtört, alig prosperál. Különösen szembetűnő ez, ha a két „szomszédvárt” – Zalaegerszeget és Kaposvárt – figyelem. Reménykedem, hogy az olasz befektetők megjelenése kedvező változásokat hoz.

– A nyugdíjasnak sok ideje van. Mivel tölti ki?

*– Teljesen azért nem szakadtam el a jogi pályától. Az ügyvédi munkát már nem vállaltam fel, viszont a jogtanácsosi kedvezőnek tűnt számomra. Először négy, jelenleg két kisebb cégnek intézem a jogi ügyeit. A szentgyörgyvári hegyen lévő birtokom is ad mindig elég feladatot. A kollégáimtól meg egyáltalán nem szakadtam el, a jogászfórumokon mindig részt veszek, mi több, még csáktornyai kollégákkal, barátokkal is tartom a kapcsolatot. Legkedvesebb szórakozásom azonban az olvasás. Több mint kétezer kötetes könyvtáramban van mihez nyúl-
ni. Mostanában Németh László, Márai gondolataival próbálok szellemileg, lelkileg feltöltődni. Ezt elősegíti az unokáimmal – akik Szombathelyen élnek – való találkozás is. Ami viszont emberileg megviselt, az az, hogy az utóbbi „rövid” múltban kedves és közeli barátaim – Tollár József, Tulok György, Kovács Ernő – mind eltávoztak a földi létből. Sajnálatosan voltak olyanok is, akik a „barátságból” más okok miatt távoztak, és ezt is nagyon fájdalmasan tudtam feldolgozni.*

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. november 15-i szám 16. oldalán volt olvasható.*

Horváth Ferencné

Büki Erzsébet:

A köszörús özvegye

Horváth Ferencné, született Horváth Aranka jó mesélő. Nemcsak a saját és családja életét vetíti ki az élet képletes vásznára, hanem sors-társainak, a romák bizonyos közösségeinek a története is megelevenedik szavai nyomán. A világ dolgaiban nagyszerűen eligazodik, habár egyetlen osztályt sem járt, így teljességgel írástudatlan. Az egész személyisége, sorsa valami-féle őszanya összetartó erejét példázza.

A cikkben látható képek – az arckép kivételével – illusztrációk, nem Horváth Ferencné családját ábrázolják.

– Hogyhogy nem járt iskolába?

– Vándoriparos apámmal kóboroltunk itt Nagykanizsa környékén egyik faluból a másikba. Apám hátán a ládika, benne a szerszámok és a lemezek, anyám vállára vetve a batyu a ruhaneműkkel. Legfontosabb benne a dunya, amibe befoglta a gyerekeket. Pajtákban háltunk, egyikünk-másikunk ott is született. Ha a csendőrök elzavartak bennünket, akkor az erdő adott menedéket. Nem az iskola, hanem a mindennapi betevő falat vált a fontossá. Apám kántálása volt a muzsika fülünknek, s amikor bekiabálta a falusi portákra, hogy „... van-e fótóznai, fenekelni való?...”, akkor mi, porontyok mindig biztonságban éreztük magunkat. Mert tudtuk, hogy lyukas vödörök, fazekak, lavórok megreparálása után lesz ennivalónk. Visszaemlékezve csak a legjobbakat mondhatom a parasztemberekéről, hiszen soha nem engedtek el bennünket üres kézzel. Az igaz, hogy pénzt ritkán láttunk, de akkoriban az nekik sem igen volt.

– Nagy utat tett meg a csavargó életmódtól a jelenlegi szép otthonáig.

– Közben azért volt még egy állomás. Az ötvenes évek elejére beszüntették a kóborlást, s a cigányoknak telepeken kellett élniük. Itt, a Szepetneki utcában igyekezett az én családom is gyökeret verni. Apám még próbálkozott, de a „drótozó-fótózó” bádogosra egyre kevesebben tartottak igényt. A rossz edényeket nem javíttatták, eldobták. Mivel én mindenképpen pénzt akartam keresni, ezért elszegődtem az erdészethez, a csemetekertbe dolgozni. Itt ismertem meg a férjemet, aki katonaként 3 hónapos nyári táborban pont ebben az erdőben töltötte napjait. Megismerkedtünk, megszerettük egymást, s 17 évesen be is kötötték a fejemet. A pótrétei születésű férjem jó családból származott, a mi fajtánk volt,

Vándorcigány élet – illusztráció

kovácsok, bádgosok voltak a családjában. Mint köszörűs, eleinte apámmal együtt járta a falvakat, de hamar rájött, hogy ebből már nem lehet megélni. Ezért vállalatoknál helyezkedett el. Dolgozott a vágóhídon, a magasépítőknél, az útfenntartóknál. Amikor leszázalékolták, se feküdt el, hanem vett egy lovat, s nekiállt vasat gyűjteni. Én 25 évet húztam le a városgazdálkodásnál. Nemcsak az üzleteimet, de a gerincemet is megviselte a téli utcatakarítás, sózás, hólapátolás. Hol voltak akkor a gépek? A várost kézzel, gyalog munkával tartottuk rendben. Közben a gyerekek megjöttek szépen sorban, négy fiú és négy lány. Ha panaszkodtam a sok gyerek miatt, az uram mindig azt mondta: „Adott az isten báránykát, ad neki legelőt is.” Rendesen járattuk

A család tagjai dolgozó emberek voltak – illusztráció

őket iskolába, mindnek van munkája, az unokáknak meg szakmája.

– De még mindig nem mesélte el ennek a szép nagy ház felépítésének a történetét.

– Mi minden fillért az élére raktunk, minden bontási lehetőséget kihasználtunk. Az uram nem a kocsmában verte el a fizetését, hanem hazaadta. Én nagyon hajtottam, így előfordult, hogy egy évben háromszor is kaptam jutalmat. Ma is áldom Gumilár és Szőke igazgató urak nevét, akik megbecsülték a munkámat, s soha nem tettek különbséget cigány és nem cigány között. Így építettük fel a házunkat, s sikerült szépen be is rendezkednünk.

– Soha nem érzett megkülönböztetést, lenézést cigány mivolta miatt?

– Előfordult az is, de igen ritkán. Emlékszem például arra, hogy a szüle-

szenen az egyik nővér csak „komámasszonynak” szólított, s maga Glós főorvos úr utasította rendre, mondván: van ennek az asszonynak rendes neve, tessék úgy szólítani. Én amondó vagyok, hogy a cigányok között is van ilyen, meg

olyan is, éppen úgy, mint ahogy a magyarok se mind egyformák. Mi, köszörűsök, dolgos emberek vagyunk, talán ezért is ritkán kerültünk ellentétbe a törvénnyel, egymással, meg a többi emberrel. Ugye nemrégén történt az a borzalmas gyilkosság az egyik faluban. A mi fajtánk jobban megbecsüli egymást, segíti is, a vagyó-

A család tagjai dolgos emberek voltak – illusztráció

Horváthné unokái számára ez az élet már csak képeslapi téma – illusztráció

Első lépések a jövőbe – illusztráció

nért, a házért nem öldössük le a szüleinket. A házsártoskodást, a részegeskedést igyekeztünk elkerülni. Nyolc gyereket neveltünk fel. Mindnek van lakása, szép berendezése, némelyiknek autója, ugyanúgy élnek, mint a nem cigányok. Szerintem az okos ember bőrszíne miatt nem néz le senkit, csak a munkája, az életmódja után ítéli meg a másikat. Kórházban nem csak szüléskor jártam, többször feküdtem a reumatológián is. Megkülönböztetést ott sem éreztem. Az igaz, hogy mindig sokat adtam a tisztaságra: piszkosan nem jártam dolgozni, orvos se látott úgy.

Az ura halála után Aranka egyedül maradt a hatalmas házban. Hat gyereke családjával Nagykanizsán, egy Budapesten, egy pedig Bocskán él. Azt se mond-

ja, hogy nem nyitják rá az ajtót, mert gyakran látogatják, viszik, hozzák az orvosi vizsgálatokról. Egyik lánya naponta hozza az ebédet, egy menyee a szomszédból átjár rendet rakni. A segítségük bizony elkel, mert nehezen mozog, ízületei elkoztak, gerince részben béna.

Olvasni sajnos nem tud, a világ dolgairól a tv-ből tájékoztódik. Egész nap üldögel és arról elmélkedik, hogy mennyire megváltozott a világ. Meg a cigánycsaládok élete is, mert ugye régen több generáció is együtt élt, az öregnek nem kellett magányosan tengetni napjait.

A családjá boldogulásának örül, különösen a 14 unoka sorsa foglalkoztatja. Kérdezi, hogy a három közel lakó ugye jó szakmát választott: pincérnek, hidegburkolónak és festőnek tanulnak. Ők már csak filmekből, könyvekből ismerik majd a cigányok kóborló életmódját.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2004. augusztus 3-i szám 6. oldalán volt olvasható.

Horváth György

Dezső Ferenc

A bőrös

Nyugalmat, polgári miliőt sugárzó, jól berendezett lakásban fogad Horváth György, a bőrkereskedés avatott értője. Ajó megjelenésén túl udvarias magatartás, szolgálatkészség sugárzik belőle. 82 évesen is szellemi frissesség, szakmai hozzáértés, tájékozottság jellemzi. Alig indul a beszélgetés, a család „hangját”, lányát említi, akiről ragaszkodással, apai szeretettel beszél, de egy kis szomorúság is vegyül hangjába, mert a szeretett társ, a feleség az elmúlt évben távozott el az égi mezőkre. Így aztán a kereskedő – apja szakmáját követő – fia mellett a magánénekes Zádori Mária a család büszkesége, aki

a nagynyja nevére vette föl. Hanglemezek kerülnek elő. Támogatók, híres partnerek: Sapszon Ferenc, Fischer Iván, Polgár László, Gregor József. A saját erejéből – nem vették föl a Zeneakadémiára, pedig Ki mit tud?-ot nyert – nemzetközi elismeréseket szerzett, járva a világot, Ausztráliát, Franciaországot..., a beszélgetés idején éppen Izraelben turnézik. Úgy látszik, hogy a családra jellemző a saját erőből történő föl- és kiemelkedés. A továbbiakból egyértelműen kitűnnek Vörösmarty szavai: „Mi dolgunk a világon? küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbékért.”

– Milyen volt a családi indíttatás?

– Szegény kiskánizsai családból származom. Apám a Király utcai áramfejlesztő gépkezelője volt. Öten voltunk testvérek. A szegénység kényszerített bennünket arra, hogy 11-12 évesen már csemetét ültetni járjunk Obornakra, természetesen gyalog, dombokon keresztül kellett oda-vissza megtenni az utat. Fáradtságos volt, de megtanultuk becsülni a munkát meg a keresetet is. Így aztán később kölcsönökből, meg apám és a mi keresetünkből a Körmös utca 23. alatt szobakonyhás lakást tudtunk építeni. Munkára neveltetésünknek egész életünkben hasznát vettük. Megtanultuk, hogy értéket csak munkával lehet létrehozni.

– Hogyan került kapcsolatba a bőrös szakmával?

– Az 1930-as években 11 bőrkereskedő volt a városban. Így aztán 13 éves koromban sikerült bekerülnöm az egyik kereskedésbe kifizetőfiúnak. Így közelebb kerültem a bőrökhöz, de még messze voltam a szakmától.

– Mit jelentett a kifutó megnevezés?

– Sok-sok munkát. Először is a cipészek által vásárolt bőrt és talpat kellett elszállítanom a műhelyekbe hol biciklin, hol kétkerekű tragacson. Ezenkívül segítenem kellett a tulajdonos lakásán. Szőnyeget poroltam, fát vágtam, üzletet takarítottam. Mindennapi feladatomból volt, hogy a lakásból az üzletbe átvigyem

NAGYKANIZSA VÁROS TANÁCSA V.B. VÁROS ÉS KÖZSÉGGAZDÁLKODÁSI
OSZTÁLYÁHOZ,

H E L Y B E N .

Alulírott Szmodics Károly, Horváth György, Szalai Ottóné szül. Horváth Erzsébet, Tóth Jenőné sz. Gazdag Teréz nagykanizsai, továbbá Fülöp Ignácné szül. Tóth ~~Károly~~ Rózi budapesti lakosok kérjük, hogy a Nagykanizsán Vöröshadsereg utja 12. sz. alatt lévő éskorábban tulajdonunkat képezett ingatlant az állami tulajdonbavétel alól mentesíteni és részünkre visszadni szíveskedjék.

A./ alatt csatoljuk az ingatlan hiteles telekkönyvi szemlét, mely szerint az a nagykanizsai 7265.sztjkv-ben 273/a.1.b.2., 273/b.1.a.2.b. és 273/b.1.b. hr.számok alatt van felvéve.

Eldadjuk, hogy az kérdéses ingatlanban összesen két négyszobás komfortos lakás volt, amikor azt mi ötten megvettük. Ugy gondoltuk, hogy a két nagy lakásból mind az ötünk részére tudunk megosztás útján egy-egy kis lakást létesíteni. Minthogy ötén vagyunk tulajdonosok, egyikünkre sem esett volna két szobánál több, s így véleményünk szerint az ingatlannak nem kellett volna állami tulajdonbavétel alá kerülnie.

Valamennyien egyszerű dolgozók vagyunk és állami üzemeknél vagyunk állásban.

Nagykanizsa, 1954. december hó 12-én.

Eltérési üdvözléssel:

/: Szmodics Károly :/
Nagykanizsa.

/: Horváth György :/
Nagykanizsa

/: Szalai Ottóné :/
Nagykanizsa

/: Tóth Jenőné :/
Nagykanizsa.

Fülöp Teréz
/: Tóth Rózi :/
Budapest.VII.Dob-u.82.

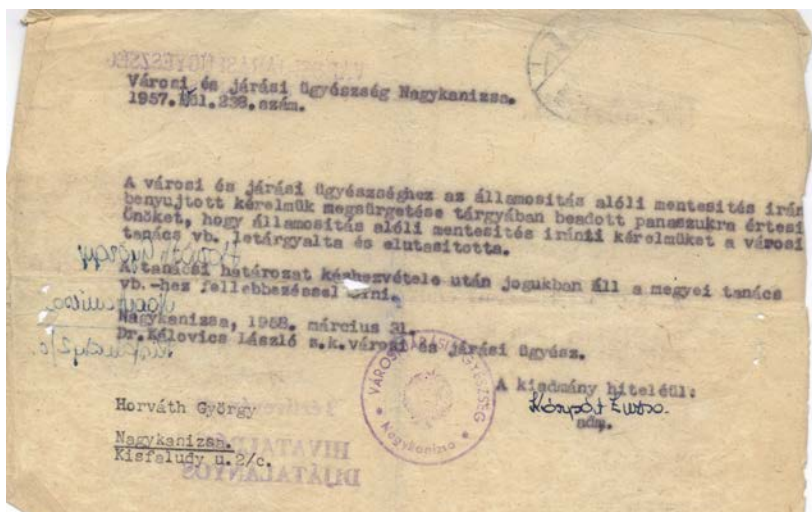
a reggelit. Késés, lazálás nem fordulhatott elő. Mivel szorgalmas voltam, a mesterem elintézte, hogy bekerüljek az ipariskolába, amit hat hónap alatt el is végeztem. Segéd lettem. Valójában a szakmát 18 évesen kezdtem el, de nagyon megszenvedtem érte. Igaz, mindenre megtanítottak. Mikor felszabadultam, 70 pengő lett a fizetésem.

– Mit ért ez az összeg?

– Ez kérem, az 1936-os években jó pénz volt. Lehetett érte kapni 70 kg zsírt, vagy 70 kg szalámit, 5 pengőért egy bakancsot, 30-40 fillérért egy vacsorát. Gondolja el, hogy egy napszámos 80 fillért keresett. Természetesen a fizetés két év múlva 90 pengő lett, az első segédé 220 pengő.

– Mi volt a segéd feladata?

– Elsősorban a cipészek kiszolgálása, akik kiválasztották mintakártya alapján, milyen bőrre, milyen színre és fazonra volt szükségük. Az üzlet hátsó részében volt egy cipő felsőrész-készítő műhely, ahol elkészítették az igényelt fazont. A többi a cipész dolga volt. De a kiszolgálás sem volt egyszerű, mert más bőr szükségeltetett a csizmához, bakancshoz, lószerszámhoz, és más a talpaláshoz. Például borjúbőrből tartós felsőrészt készítettek (box calf), birka-, báránybőrből kesztyűt (glacé). Ez alapos anyagismeretet követelt. Emellett megfelelő erőnlétet is, hiszen több négyzetméter talpat kellett megemelni, mire az megfelelt a vevőnek. Aztán külön hozzáértést jelentett a nagy tábla talpak összezsomagolása. E belső, pontos, alapos munka mellett külső munkára is kihasználtak bennünket. Kettőnknek biciklivel végig kellett járni egyfelől Letenyéig, másfelől Balaton-

magyaródig a falusi cipészeket, ajánlásokat tenni, és rendeléseket felvenni. Aztán az idő haladt és 1940-ben nekem is megjött a behívóparancs. Hajmáskérre vonultam be híradósnak, szerencsémre a frontra nem kerültem ki. 1945 -ben munkásruhában menekülve, húsvétkor értem haza. A volt bőrkereskedők tönkrementek, a cipészek igényét pedig ki kellett elégíteni. Így aztán 1945-ben a Bazárudvarban bőrös boltot nyitottunk Szmodics Károllyal közösen. Az áru beszerzése nagyon nehéz volt. A pénz elértéktelenedett, így aztán csak csere-alapon lehetett beszerezni. Liszt, zsír, méz, esetleg bor volt a csereeszköz. Még a gyárak is csak így szolgáltak ki bennünket. Közben 1946-ban megjelent a jó pénz, a forint. Sajnos az üzletünk nem sokáig virágzott, mert 1949-ben bevonták az iparendélyünket. Szerencsére a készletünket még el tudtuk adni. Hogy a pénzünket befektessük, négyen 40000 forintért megvettük a Sugár és a Rozgonyi utca sarkán lévő gyönyörű épületet. Amit sajnos hamarosan el is vettek tőlünk.

– Mi történt az államosítás után?

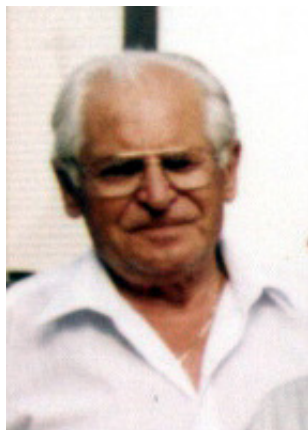
– Segédmunkás lettem a Gépgyárban. Nem is szeretek arra az időre emlékezni. Három évig tartott a kálváriám. 1953-ban az ÁFÉSZ anyag- és műszaki boltot nyitott. Lőczi Józsefnek köszönhetően - aki szintén kolléga volt - ide kerültem, és 30 évig közösen vezettük a boltot, ami kiegészült bőr, cipőkellék, vas- műszaki részleggel. Itt is nagyon elégedettek voltak a munkámmal.

Mint ahogy kifejti, a kereskedelem fortélyait csak alapos munkával, szigorúsággal, és pontossággal lehet megtanulni. Az ő korosztályának tagjai tartották vállukon a város kereskedelmét 1945 után még hosszú ideig.

Összegzésként fontosnak tartja: a pontosságot, megbízhatóságot, szakmai ismeretet, a higiénit, és a mindent a vevőért elvet. Nézem szikár termetét, a tartását, hallgatom szavait, s megállapíthatom, hogy a szakmai szeretétén nem koptatott az idő. Lelkesen, túlfűtötten, néha fel-felállva beszél, hogy nyomatékot adjon szavának, hogy védje a szakmát, hogy ráébresszen minket, olvasókat is a kereskedelem fontosságára, jelentőségére. Hallgatom, és elcsodálkozom, hogy a hat elemi végzettséget a kitartás, a szorgalom magasra emelte. Őnála jó hogy tudjuk, honnan jött, de fontosabb talán, hogy hova érkezett. Sík Sándor írja: „Ne tűrj megállni az ostoba van-nál, s nem vágyni többre kis mái magamnál.”

Horváth György tudta ezt, és többre vágyott, s munkából teremtett egy igaz világot.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. április 5-i szám 13. oldalán volt olvasható.*

Horváth György

Dezső Ferenc:

A művezető

Szolid, halk szavú beszélgetőtárs a 73 éves Horváth György. Minden gondolata mögött megalapozott vélemény lakozik. Kora ellenére rendszeres résztvevője a városi rendezvényeknek. A Kanizsa Műhely aktív tagja. Az igényes küllem nemes belső értékeket takar. Szereti a szépet, s az a lakásbelső kialakításában is tetten érhető. Festmények, gobelinek – ez a feleség munkája –, tűzzománcok díszei a lakásnak.

– Honnan e szépség iránti igény?

– Nem örököltem, kiskanizsai paraszt családból származom, ahol a rend, tisztaság alapvető követelmény volt. E neveltetés később lassan tudatosult bennünk ez az igény, gondot fordítottunk környezetünkre. Középparaszti múltamra mindig is büszke voltam, mert olyan értéket adott, amire lehetett építeni, ilyen volt a becsület, a tisztesség mely a vallásos neveltetésünk része volt. Aztán az idők folyamán mindig rakódott rá – az alapra – valami más erkölcsi és esztétikai érték is. Ezt a későbbiekben segítette, bővítette az ipari iskola és a munkahely is.

– Paraszt családba született, onnan kapta a számára fontos értékeket, mégis más foglalkozást választott. Miért?

– A termelőszövetkezetek 50-es évek utáni alakulása – ami egy időre abban is maradt – igen rossz példa volt előttiünk. Aztán ezt a saját bőrünkön is tapasztaltuk, mert a megalakulása után – amibe a szüleimet is belekényszerítették – édesanyánk gyakran jött haza sírva a munkából. Édesapám gazda létére TSZ-kocsis lett. Ez keserves időszaka volt a parasztságnak, mi nem akartunk szinte cselédként dolgozni. Így aztán mind a négyen tanultunk: közülünk egy műköves, egy kárpitós, ketten pedig ácsok lettünk. A fiatalság mindig jobban megérzi előre is a jövő üzenetét, így testvéreimmel és sok más társammal együtt boldogulásunkat az iparban véltük megtalálni. Ezért aztán katonáskodás után – ami két évig tartott – végleg az iparban kerestem és találtam meg a munkámat.

– Hol helyezkedett el?

– Mint ács szakmunkás a magasépítő vállalatához kerültem dolgozni. Szerettem a munkát, társaim is elfogadtak. A törés 1956-ben következett be, annak ellenére,

Trianoni emlékoszlop

hogy a vállalatnál nem volt semmi atrocitás, de a szám előbb járt, mint a gondolkodásom, és vitába keveredtem az egyik vezetővel, figyelmeztetve: vegye tudomásul, hogy más világ következik ezután. Nem múlt el nyomtalanul a megjegyzésem, hamarosan eltávolítottak a vállalattól. Nehéz napok következtek. Hiába kerestem, a városban nem kaptam munkát. Így kénytelen voltam a családtól távol, máshol elhelyezkedni. Pécsen találtam munkahelyet, de két év múlva szerencsémre visszakérültem régi vállalatomhoz. Nem bántam meg, mert később szorgalmas munkámnak köszönhetően megbecsültek, 1971-ben az ácsok és vasbetonszerelők művezetője lettem egészen nyugdíjazásomig, 1990-ig e munkakörben dolgoztam. Érdekességgént jegyzem meg, hogy az ipari építésben milyen mennyiségek és méretek voltak alapul véve: egy tíz emeletes épületbe 130 tonna betonacélt építettünk be. Ennek szervező munkáját, lebonyolítását én végeztem.

– Melyek azok az építkezések, amelyeknek részese volt és ma is büszke rá?
 – *Az az igazság, hogy mindre büszke vagyok. Az is szerencséje életemnek, hogy akkor dolgoztam az építőiparban, amikor sorra épültek gyárak, laktanyák, lakótelepek. A keleti városrész épületeinek zömét a mi vállalatunk építette, de részt vettem az Izzó, a sármelléki orosz laktanya és a keszthelyi laktanya építésében is. Jó érzés az ember keze munkáját évtizedek múltán is látni, ez mindig büszkeséggel töltött el. Ugyanakkor szomorúsággal teli érzések nyo-*

Szent István és Gizella emlékoszlopa

masztanak, ha időnként Sármelléken és Keszthelyen járok, és látom, hogy az ottani munkánk romokban hever. Lehet, hogy egy kicsit szentimentális vagyok, de mint anyjához a gyermek, úgy tartoztak hozzánk ezek az épületek. Ma sok

minden elenyészik, de ha tudatos a rombolás, az még borzasztóbb. Igen, mert én egész életemben építeni szerettem. A lakás és a Csónakázó-tavi kert tele van fafaragásokkal. Azt is tudom, hogy szereti a verseket, sőt maga is ír.

– Hogyan került kapcsolatba a fával, a faragással és versírással?

– A fát – legyen az élő, vagy már félig munkált – mindig is szerettem. Már nyugdíjasan egy fafaragó táborát látogattam meg. Láttam, hogyan alakul a fa az alkotók keze nyomán, s ez magával ragadott. Megtetszett az ottani munka, ellestem a fogásokat, és én is nekiálltam a fafaragásnak. A Csónakázó-tó mellett örökségként kapott telken igazán kiélhettem az alkotói kedvemet. Először egy faházat építettem, majd úgy gondoltam, hogy széppé kell tenni a körülötte lévő telket is. Sorra készültek az emlékoszlopok: a székellykapu, a millenniumi emlékoszlop. Egyik alkalommal feleségemmel sétára indultunk és ráleltünk a hegyi kápolnára, amelyiknek a tornya is enyészetnek indult, de a toronyban ott volt még a harang, aminek a kongása még idézte a múltat. De a harangköteleket letépték, elvitték. E szomorú élmény inspirált arra, hogy kertünkben megépítettem a haranglábat, kis haranggal, és ha vendégek jönnek, meg-megkondítom. Így fogadom őket, mint ahogy régen harangoztak a búcsúsok elé. Itt kapcsolódik a faragással a vers, mert Az elnémult harang címmel vers is született, amivel a múltat elevenítettem fel. Aztán sorra készültek az oszlopok: Trianon emlékoszlop, Szent István és Gizella, majd a bejáratnál Isten hozott feliratú oszlop fogadja a vendégeket. Szinte minden oszlopról írtam verset, mert ötletet és ihletet adott, egymást egészítik ki a vers és a faragás. Aztán van egy másik fontos jelentősége is: az alkotás megnyugtat. A kész mű elégedettséget sugall, mert csend és béke honol benne.

A beszélgetésből kiderült, hogy sorsával elégedett emberrel sikerült találkoznom. Elfogadta a rá szabott szomorú és áldásos életet. Életének nagy adománya második felesége.

A világban eluralkodó durvaságot elítéli, alkotásaiból a múlt tisztelete, a szeretet vetül ránk. Ezt hitének köszönheti, ami erőt ad minden újabb műhöz, és a jövőnek is példát mutat.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. március 9-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Horváth Gyuláné

Dezső Ferenc:

A kitelepített

Törékeny, őszes hajú asszony Horváth Gyuláné, született Terdi Rozália, akiből 74 évesen is erő, hit, tenniakarás sugárzik. A szörnyű '50-es évek nyomait csak az emlékezet őrzi, ami ugyan beleivódott minden sejtjébe, de értelmével felülemelkedett a múlton és a jelennek él, a családjának, hisz övék a jövő. Igen, de mégis fölsejlik a XX. század közepe, amiről emlékezni kell, hogy többé soha ne fordulhasson elő.

– Milyen volt a család ahonnét jött, mit adott Önnek?
– Szepetneken születtem, ahol a nagyszülők is éltek. A nagyanyám sváb, nagyapám horvát származású. Tőlük tanultuk a szorgalmat, és a munka szeretetét. E tulajdonságok jellemezték az itt élőket, ennek volt köszönhető, hogy a községet jómódú emberek lakták. Már kislány koromtól kezdve munkára fogtak testvéremmel együtt. Hisz mi műveltük anyánkkal a hat katasztrális hold földünket. Ugyanis apám távirdász volt, Szombathelyen dolgozott, és csak hétvégeken járt haza.

Még nehezebb lett az életük – meséli –, amikor édesapját 1941-ben kivitték a frontra, ahonnét aztán soha nem tért vissza. Ő is menetel a sok-sok hősi halottal, az égi hadseregben örök áldozatként. Ekkor maradtak csak igazán magukra. De milyen is az élet, milyen egyszerű dolgokon múlhat a lét? Ugyanis más kapott helyette szabadságot, akinek szült a felesége. El lehet játszani a gondolattal, hogy mi történt volna, ha...! De nem úgy történt! Csak egy emlék, egy utolsó levél maradt édesapjától, amit a mai napig őriz. A gyermekkor tehát szomorúsággal, munkával telt el. Pihenést a vasárnap nyújtott, ami mise és litánia utáni beszélgetésekben merült ki.

– Hozott-e változást életében 1945?

– Addig a munka és apánk elvesztése nehezítette életünket. Férjhez menésem után pedig társadalmi megítélésünk is, a férjem ugyanis csendőr volt. A csendőrség feloszlata után a Chinoin gyár telephelyén dolgozott. Jól indult minden, házhelyet osztottak, ott kezdtünk építkezni. Közben két gyerekünk született, és újabb megpróbáltatások sorozata következett. Éjjel rontottak ránk, fél órát hagytak összehakolásra. A végállomás Tiszafüred Óhati ÁG volt.

V É G H A T Á R O Z A T .

Horráth Gyula és-t tagja családjá
...../név/
Szepetnek Petőfi ut 1-es
..... lakosnak a 8130/1939. M.E. sz. rende-
let 1 §-ának b./pontja és a 228010/1948. IV/1. B.M. sz. ren-
delet 2 §-a alapján kitiltását rendelem el azzal; hogy tar-
tozik jelenlegi lakhelyét elhagyni és *Toralfimred-Mozai.*
államigáncolás neviségbe, kényszertartózkodá-
si helyére távozni.

A kényszertartózkodási helyül kijelölt helyi-
séget a kiutasított személy nem hagyhatja el. E tilalom meg-
szegése azonnali internálást von maga után.

I N D O K O L Á S :

Nevezettnek jelenlegi lakhelyén való tartóz-
kodása állanvédelmi szempontból káros.

Nevezett eddigi lakhelyéről való kiutasítása
és új lakhelyének elfoglalása közérdekből szükségessé vált.

A véghatározatot az 1929. XXX. tc. 56 §-a alap-
ján fellebbezésre való tekintet nélkül azonnal végre kell haj-
tani.

A véghatározatot a Zalaegerszegi Megyei Hatóság Vezetője rendeletéből:
Zalaegerszeg, 1952. június 12.

Thoman Ferenc
Vezető

Előttöm kihirdetett és kiutasításomat aláírta
mai napján.

Zalaegerszeg, 1952. június, ...nap.

Kitelepítés 1952-ben egy 1929-es (sic!) törvény alapján

Határozat

Herváth Gyula /Ikuvár 1914.Osváth Mária./
Miszafüred-Kócs.

lakos és vele egy

háztartásban élő ..felesége: **I. Gyuláné sz. Teréz Rozália 25 éves.**

kényszerlakhelyhez kötöttségét megszüntetem.

Értesítem, hogy az összes állampolgárokra kötelező igazbályok figyelembevételével választhatják meg letelepedési helyüket.

Miszafüred-Kócs, ...1953. **szeptember**

Kiadmány hitelűl:

79185 — Vörösi Csillag Nyomda, Budapest.

A kitelepítési határozat visszavonása 1953-ban

– Milyen bánásmódban részesültek?

– Nem kényeztettek bennünket, egy régi cselédház minden helyiségében más-más család lakott. Mi a kamrába kerültünk. Földre szórt szalmán feküdtünk, pihenni alig tudtunk a futkosó egerektől és a hajnali ébresztőtől, ami után munkaelosztás következett. Munkára szoktunk, ezt tanították a szüleink, ezt meg is csináltuk, de a megaláztatás tört össze bennünket. Aztán más helység következett, ahol másfél hónapig a szabad ég alatt háltunk, mivel a kiszemelt épület nem készült el.

Szeme könnyes lesz, nehezen szövi a szavakat. Nem is beszél többet a megpróbáltatásokról, csak megjegyzi, hogy két gyereküknek volt a legszörnyűbb.

– A Nagy Imre beszéd vetett véget a kálváriáknak, ekkor szabadultunk.

– De mi történt itthon, hogy kezdték újra az életet?

– Volt egy kis örömünk, úgy éreztük vége a szörnyűségeknek, itthon azonban más újabb megpróbáltatás várt bennünket. Szepetnekre nem mehettünk, Nagykanizsán nagynénémék fogadtak be bennünket. Férjem nehezen kapott munkát. – Telepes? – kérdezték. – Nincs munka! – szölt a rideg elutasítás. Végül a Belsped-nél lett kocsis, majd a VOLÁN-hoz került raktárosnak. Két év után kaptunk KIK lakást. Közben szaporodott a család, öt gyermeket neveltünk, egy lányt és négy fiút. Hála Isten valamennyien szakmát szereztek, egy közülük főiskolát végzett és a Helikon szálló igazgatóhelyettese is volt. Mivel nem volt munkahelyem, csak egy keresetből éltünk.

Az élet sok mindenre megtanította: nélkülözésre, munkára, helyállásra. Amikor nagyobbak lettek a gyermekek munka is akadt. A Körösi – akkor Andrejka – iskola

A Hortobágyon – Horváth Gyuláné jobbról a második

konyháján helyezkedett el. Mindenes lett, bármilyen feladattal bízták meg, elvégezte. Ő volt mindenki Rozika nénije. A gyerekektől a nevelőkön, igazgatón át mindenki szerette. Az élet ekkor sem kímélte, jöttek a tragédiák. 1989-ben meghalt a lánya, 1991-ben a férje. Magára maradvra kellett a családot irányítani, a gyerekeket taníttatni. Kellott a munka, így 7 évet rá is dolgozott. Nyugdíjisan sem pihent, azóta is folyamatosan dolgozik házmesterként.

Hallgatom a derű asszonyát. Mi adott neki erőt, mi tartotta meg kedélyét? A munka, aztán az összetartozás erőt adott a mások segítése, aztán később ő is sokat segített másokon. A fájdalom a keserűség a munkában oldódott föl. Az vezette és vezeti le ma is a feszültséget. Köt, varr, süt, főz. Ő az élet tanítómeszterének a lánya, és nagymamája kilenc unokának, és dédje, öt dédunokának. Az öröm bennük fészkel. Nézem a szoba falát: körös-körül képek borítják, a gyerekek esküvői, valamint az unokák képei. Közöttük és belőlük él. Ez az élete, az értük való élet. Sok ilyen nagymamát, sok ilyen dolgozós kezet. Nem arra emlékezik, ami rossz volt. Megbékélt sorsával, derűs életszemléletét soha nem tudták megtörni.

Ilyen egy egyszerű élet. A hozzá hasonló emberek nem pienesztálon álló hősök, hanem emberek, akik hozzá segítenek bennünket, hogy felismerjük nagyságukat és fontos küldetésüket.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2002. április 24-i szám 16. oldalán volt olvasható.*

Horváth Róbert

Büki Erzsébet:

A bányamérnök

Boldog ember az, aki nyugdíjba vonulása után is aktív életet él. Különösen elégedett lehet, ha idős korban felvállalt tevékenysége eredeti foglalkozásához köti, ha nem szakad meg kapcsolata régi munkahelyével, munkatársaival; mitöbb, ha arra is lehetősége nyílik, hogy szeretett szakmája – ami jelen esetben egy gazdasági ágazat – egészére ráláthat. Ilyen ember Horváth Róbert bányamérnök. Széles érdeklődési körű, színes egyéniség, kellemes beszélgető partner, aki hetvenhatodik életévében is tele van tervekkel; azokat rendre meg is valósítja, hiszen szakíró, aki ipartörténettel foglalkozik.

– Nemrég egy grafikai albumban figyeltem fel az ön nevére. Akkor most mérnöknek, vagy alkotóművésznek tituláljam.

– Ezek nem zárják ki egymást – reagált mosolyogva Horváth Róbert a személyisége megosztását célzó kérdésekre –, ezért mindkettő része az életemnek. Azt az albumot még 1993-ban a Zsigmondy-Winkler Műszaki Középiskola adta ki „Elődeink” címmel. Egy ottani állandó kiállításom nyomán tette ezt a gesztust az iskola, mondván, hogy a hazai olaj- és gázipar jelentős személyiségeiről készített 40 portré – a vonatkozó életrajzi leírásokkal együtt – az ifjúság és a szakma épülésére szolgálnak. Tudomásom szerint az utód iskola Erdész utcai tantelepén kívánja képeimet elhelyezni. 1995-ben a Zalaegerszegen székelő Magyar Olajipari Múzeum portréimból – szakmai arcképcsarnok jelleggel – állandó kiállítást rendezett. Mielőtt igazán belevettem volna magamat a szakírói tevékenységbe, napjaim rajzokkal teltek. Nemcsak az önkifejezés hajtott a rajzszen felé, inkább így is emléket kívántam állítani a magyar szénhidrogénbányászat történetének. Örülök, hogy alma materemben és a

Horváth Róbert és képei

miskolci egyetem aulájában is elhelyezték több egykori híres tanár általam készített portréját. A portrék mellé az összesített ismertető bővített változatát a fentebb említett múzeum adta ki 1995-ben.

– A szakmaismereten és -szereteten túl mi készítette arra, hogy írásra adja a fejét?

– Ott kell kezdenem, hogy egy egészségügyi probléma, szívkoszorúér-műtét következtében leszálalékoltak. Ugyebár nem könnyű egy kifejezetten aktív élet közepén, 54 évesen visszavonulót fújni. Én is feltettem magamnak a kérdést: hogyan tovább? Mi az a tevékenység, amit kimélő életmód közepette fel tudok vállalni? Szerencsésnek tartom magam, hogy a rajzolást követően kapóra jött az írás lehetősége. 1996-ban jelent meg a „Beszélgetések az olajiparról – Nagylengyel” című első ipartörténeti riportkötetem, s rövid időn belül megszületett (1999-ben) a második, majd ezt követően két év múlva a harmadik olajiparral foglalkozó könyvem. A szakmán belül hatalmas tapasztalattal rendelkeztem, hiszen 1951-től – ugyanis ekkor végeztem Sopronban a Nehézipari Műszaki Egyetemen bányamérnökként – 1981-ig az olajbányászatban különböző

Olajipari munkások

területeken műszaki vezetői beosztásokban dolgoztam. Kezdttem Bázakerettyén, ahol végigjártam a ranglétrát: voltam munkás, gyakorlómérnök, kútjavító-mérnök, üzemevezető, főtechnológus, aztán főmérnökké léptettek elő. A következő években a Nagylengyeli Kőolajtermelő Vállalat műszaki igazgatóhelyettesi feladatainak ellátásával bíztak meg. Eredeti diplomám mellé 1961-ben újat szereztem, a Nehézipari Műszaki Egyetemen bányaiipari gazdasági mérnökként végeztem.

Béléscsővezés

Kollégáimmal nagyon sok olyan műszaki megoldást kísérleteztünk ki, amelyek aztán az egész olajiparban elterjedtek. Számtalan díj, kitüntetés honorálta ennek a harminc évnek a munkáját. Közöttük legbüszkébb a Munka Érdemrend arany fokozatára és a tavaly kapott MOL Rt. Életpálya Díjra vagyok.

– Aztán lassan kifogyott önök alól az olaj.

– Sajnos, igen. A termelővállalatok összevonása során 1965-ben, az akkor létrehozott KÖGÁZ-hoz kerültem műszaki igazgatóhelyettesként. Itt az lett a feladatomban, hogy egy kb. 200 főt számláló nagykanizsai tanácsai vállalatot az OKGT-be beintegráljak, s biztosítsam Zala, Veszprém és Somogy megyékre kiterjesztve az országos gázprogramban előírt műszaki, gazdasági feltételeket. 1971-re a vállalat 1200 fős lett. Itt helyileg korszerű ipartelep létesült, a központban irodaház épült. Zalaegerszegen, Veszprém, Kaposvárt is megépültek a megyei irányító központok és kialakították a szükséges szervezeteket. Negyedik könyvemben – Beszélgetés a gáziparról – ennek a sorsfordító időszaknak állítottam emléket, egészen a gázszolgáltatás privatizációjával bezárólag.

– Ipartörténeti riportjait olvasva rengeteg háttérinformációhoz juthatunk a korról és a szakmáról.

– Amikor elkezdtem dolgozni, hamar ráéreztem, hogy az iparág története, fejlődése és az egyes emberek sorsa mennyire összefonódik, hogy a hivatalosan

Rig-3 Diesel-elektromos fúróberendezés

azt nem hagyták félbe. Büszkéek voltunk arra, hogy zalai olajbányászok vagyunk. Igaz, ha kellett, a cementes zsákot én is megfogtam. Könyveim a fiataloknak is szólnak, tájékoztatásul a korábbi alkotó generációk jelentős személyeit és teljesítményét illetően.

– Jelenleg milyen munka mellől szólítottam el?

– Ötödik könyvemet szerkesztem, ismét az olajiparban dolgozókkal készített riportjaimat rendezem. Igyekezniem kell, hogy ne merüljenek feledésbe a zalai olajbányászok történetei, meg aztán a kollégák egymás után elmennek... Rajzolni is szeretnék még: bővíteni portré-sorozatomat, aztán Tóth János múzeumigazgató barátommal újabb belső-, és szabadtéri kiállítások előkészítésén munkálkodunk. Feleségemmel kettesben, csendben éldegélünk, zenét hallgatunk, kertészkedünk.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. április 20-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Horváth Sándorné

Büki Erzsébet:

Akinek a sors három anyát is adott

Özvegy Horváth Sándornét Palinban albumok, iratok rendezgetése között találtam. Mivel újabb nemes tennivalója akadt, derűsen matat a levelek között. Szépiabarna fotókon fehérköpenyes hölgyeket mutat, sorsokat vázol fel.

– Most éppen mivel foglalatoskodik?

– Martonvásárra, az Óvodamúzeum számára állítottam össze ezt az anyagot – mutat rá Ilike az irathalmazra. – Mint a hajdani „gyorstalpalón” végzett óvónőt a múzeum igazgatónője azzal keresett meg, hogy írjam meg akkori tapasztalataimat. Nagyon örültem a felkérésnek, hiszen szeretett néném emléktáblájának felavatása után újra van értelmes elfoglaltságom. Hogy érthető legyen ez a felkérés, azt szeretném elmondani, hogy az 1951-52-es tanévben mint ifjú feleség – és két picinyke gyermek édesanyja – Sopronban óvónői átképző tanfolyamot végeztem. Mivel országosan nem volt elég a képesített pedagógus, ezért az akkori kormányzat így kívánta az óvónők, tanítók számát gyarapítani. Érdekes, hogy ezek az emberek – amennyire én tudom – mind a pályán maradtak, rendre képezték magukat, s a magyar oktatás bázisává váltak. Szóval az átképzésről, óvónői pályám kezdetéről gyűjtögetem most az anyagot, hogy elküldjem Martonvásárra.

– Ilike! Azt mondják magáról, hogy mint óvodaszervező, saját hazájában is próféta lehet.

– Na, ennek örülök! Hogy tovább fonjam a fonalat, hazatérve a képzőből, itt Palinban várt az állás, az óvoda. Persze, senki ne képzeljen valami fényes épületet, tele játékkal. A régi elemi iskolai épületben – ma a Városszépítő Egyesület klubháza – nedves falak, olajos padló, az udvaron a pottyantós WC, a kút, ez várt engem. Egyszál magam egy dadával nekiálltunk, s megpróbáltuk beindítani az óvodát. Az itteni négy urasági kastély volt cselédjeinek a gyerekeit, unokáit nehéz volt becsalogatni. Akkortájt az volt az uszítás, hogy ez is a kolhozrendszer része. Két évig itt dolgoztam, aztán jobb helyünk lett, az Elek uraság volt kastélyába kerültünk át. 1960-ban meg elkezdték építeni az új óvodát. Igen rövid idő alatt készült el, típusterv alapján, az az épület, ami most is ezt a célt szolgálja. Aki csak tudott, segített. Ki társadalmi munkát végzett, ki 100 forintot adott – ami nagy pénz volt akkor –, s így 60 kisgyerek számára ideális

Horváth Sándorné óvodásai között a hatvanas években

körülményeket teremtettünk. Még ki is tüntették a települést ezért, ami akkor Korpavár-Palin névvel nem része, hanem külterülete volt a városnak. Lassan feloldódott a közösségi nevelés elleni ellenszenv, s hozták a szülők boldogan a kicsiket. A gyönyörű park öreg fái – letekintve a felújított mostani épületekre – sokat tudnának erről mesélni. Gyakran beszélgettünk ezekről az évekről az intézmény jelenlegi igazgatójával, Sabján Imrével, aki mindent megtesz azért, hogy a múlt emlékei és a jelen eredményei a jövő felé vigyék a palini iskolát és óvodát.

– Miért nevezte élete koronájának a házukat március 15. óta díszítő emléktáblát?

– Hogy az olvasók is megértsék, ott kell kezdenem, hogy két nagynéném, Durgó Ilona és Durgó Katalin édesapám testvérei voltak. Mivel beteges kisbaba voltam, magukhoz vettek, gyógyítottak, aztán náluk ragadtam. Magukra vállalták a nevelésemet, taníttatásomat. Néném ekkor már „világjárt” emberek voltak, hiszen részt vettek az első világháborúban, s mint önkéntes, majd hivatásos ápolónők ki is tüntették őket. Erről már többször is nyilatkoztam. Ezt a kis házat vették meg, 1925-ben bővítették, ide hoztak engem is, itt éltek, itt haltak meg, a katonás Ilona néném 1970-ben, a szelíd Kató pedig 1981-ben. Egyébként nagyon sokan élnek még Nagykanizsán, Palinban, Magyarszentmiklóson és ebben a körzetben, akiket Kató néném

A kép jobb oldalán lévő ápolónő Durgó Katalin, „Kató néni”

segített a világra, hiszen ő bábaképzőt is végzett. Így lettek ők is anyáim. Ezért mondtam, hogy a sors kegyes volt hozzám, hiszen nekem hármat is adott. A koronáról meg csak annyit, hogy én az utóbbi évtizedet arra áldoztam, hogy néném áldozatos tevékenységét felkutassam. Ehhez igénybe vettem a Magyar és a Nemzetközi Vöröskeresztet, s végül dokumentumokkal tudtam igazolni, hogy a születő vöröskeresztes mozgalomnak elkötelezett munkásai voltak. Örülök, hogy az önkormányzat nemesnek tartotta a szándékot, és ez év március 15-én sor is került néném tiszteletére egy emléktábla avatására.

– Könnyedén átléptük az eltelt évtizedeket, de valóban simán ment az élete?

A házat díszítő emléktábla

Horváth Sándorné családi körben (a kép közepén)

– Ellenkezőleg. Sokan betegeskedtek körülöttem, ápoltam és temettem. Először a nagyanyámat, aztán a nénéimet, majd beteg felnőtt fiamat. Végül egy esztendeje a férjem is elment. Rengeteget dolgoztam az óvodában, a háztartásban, aztán ott volt a négy gyerek – majd a hat unoka – és a sok társadalmi munka. Férjem hosszú ideig volt iskolaigazgató, s soha fel se vetődött bennünk, hogy – legyen az egy ünnepély, egy báli rendezvény, netán egy továbbképzés – bármilyen felkérést visszautasítsunk. A másokon való segítség életelemünk volt. Még holtunk után is! Lehet, hogy lesznek olyanok, akik most meglepődnek, de férjemmel mi természetesnek tartottuk, hogy földi maradványainkat tudományos célra felajánljuk a Pécsi Orvostudományi Egyetem Humán Anatómiai Intézetének. Egyébként csendesen élünk kettesben legidősebb fiammal. Ő elvégzi a ház körüli munkát, nekem pedig a háztartásvezetés hagy bőven szabadidőt arra, hogy emlékeimet, feljegyzéseimet rendezgessem.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2001. május 3-i szám 15. oldalán volt olvasható.

Jurikné Heirits Erzsébet

Büki Erzsébet:

Az európa-bajnok

Amikor baráti társaságban a kimagasló tehetség elfeledettségéről beszélünk, sokan nyilvánítottak véleményt. Az okokat nem kerestük, inkább az érték utólagos felszínre hozásának, megmutatásának és elismerésének módjairól folyt az eszmecsere. A társadalom minden rétegéből hoztak példát, sokan tapogattak fájó pontokat. Ez a beszélgetés sokáig megmaradt bennem. Hatására Kiss Jánosnak, városunk sporttörténészének közvetítésével eljutottam Jurikné Heirits Erzsébethez, a bajnokhoz, aki itt él közöttünk, de mégis kevesen ismerjük.

– Ki is valójában Jurikné? – kérdezem a rokonszenves, kistermetű, izmos asszonyt.

– Ma már csak egy kétgyermekes, nyugdíjas háziasszony vagyok, aki nem lapozgatja naponta régi dicsőségének kopott fényképeit és elsárgult újságkiadásait, aki nem a múltból él, de mindhalálig a sport elkötelezett híve. Életemnek három város a jelentősebb színtere: Kolozsvár, ahol születtem, Budapest, ahol ifjúkoromban éltem, ahonnan gyakran kirepültem Európa különböző asztalitenisz asztalai mögé, és Nagykanizsa, ahol férjemmel együtt végül is gyökeret eresztettünk.

– Az „Örökös Magyar Bajnok” kitüntetéssel rendelkező asztaliteniszezőnő milyen sportdicsőséget mondhat magáénak?

– Most zavarba kellene jönnöm, de korom és az asztaliteniszezéstől mintegy évtizednyi eltávolodásom azt mondatja velem, hogy eredményeimet talán dicsekvés nélkül felsorakoztathatom. Talán azért is, mert a zöld asztal mellett és azon túl is, mindenkor igyekeztem a legnagyobb emberi és sportolói tisztelességgel viselkedni a másik iránt. 1960. és 69. között 109 alkalommal voltam magyar válogatott, 1963-ban a VB-n csapatban III. helyeztettem, 1964-ben az EB-n egyéni II. helyet, az 1967-es VB-n csapat és páros III. helyet szereztem. Négyszeres Tizek Bajnoka voltam. A legnagyobb sikert talán az 1966-os Európa Bajnokságon értem el, ahol csapatban és női párosban Kóczián Évával sikerült a csúcsra jutni, aranyérmet szerezünk. De a Vásár Városok Kupáján is háromszor I. helyeztettem és egyszer II. lettem.

– Eleve asztalteniszezőként indult?
 – Szó sincs róla. Kézilabdáztam, teniszeztam, tornáztam, atletizáltam, sok mindent kipróbáltam, végül ez a pici fehér labda bűvölt el. A sporthoz kedvet apámtól és bátyámtól kaptam, akik szintén sportoltak, s komoly elvárásaik voltak. Lám, milyen a sors! Sportoló lett a férjem, egy akrobatikus tornász. El kívánom még mondani, hogy az ötvenes évek elején, amikor én serdülő voltam, a sport, de főként a labdajátékok még a fiúk privilégiumai voltak. Hamar beláttam, hogy csak egyesületben vihetném valamire. A Dózsába igazoltak le először; majd a Vasasba mentem. A Vörös Meteorba olyan későbbi nagyságokkal kerültem össze, mint Farkas Gizi, Kóczián Éva, Sidó Ferenc, Földi László. Partnerek lettek, de főként példaképek.

FTC Vásárvárosok kupa

Utolsó pesti egyesületem a Fradi volt, ott 15 évig versenyeztem. Edzőim odafigyeltek az embernevelésre, nemcsak szemellenzősen a zöld asztalra koncentráltak. A sok-sok év távlatából szeretettel emlékezem vissza Simon Béla bácsira, Újlaki Jenőre, Pénzes Györgyre. 1958-ig csak ifiként sportoltam, 18 évesen igazoltam át a felnőttek közé. Nemcsak a volt szocialista országokat jártuk végig: (többször versenyeztem az NDK-ban, Romániában, Bulgáriában), de jártam többek között Hollandiában, Angliában és Svédországban is.

– Milyen asztalteniszező volt Jurikné Heirits Erzsébet?

– Ennyi év távlatából mondhatnék már bármit, de én inkább a sportújságírókat, a szakértőket idézném. A Fradi miniévkönyvében (Hajrá Fradi! 1976) így írtak rólam: „Játékát nem a látványosság, hanem a megbízhatóság jellemezte, tucatszám ellenfelének örölte fel az idegeit, amikor megszámlálatlanul adta vissza a labdákat. Bár a védekezésben volt kimagasló, váratlan közbeütéseivel sokszor szerzett fontos pontokat, sőt győzelmeket is.” Ha mindehhez még azt is megkérdezi, hogy mi a szép ebben a sportban, nem nagyon tudok rá megválaszolni, de azért elmondom, hogy nagyon bele lehetett szerelmesedni. S hogy születni kell rá? Ruganyos, kisebb termetem előnyömre vált, de kitartás, szorgalom nélkül

Magyar bajnokság 1963

nem ment volna ilyen jól a játék. Mint egy álmomra, úgy gondolok vissza, hogy én, a rákospalotai kislány, a tízszeres magyar bajnokság mellett kétszeres osztrák és négyszeres angol bajnok is lehettem. A Szovjetunióban még közönségdíjat kaptam, mint a legjobb védőjátékos. A 60-as években az európai ranglistán a 9. a világranglistán pedig a 7. helyen jegyeztek.

– Hogyan vezetett az út a Fradiból a Kanizsa Bútorgyár NB-II-es csapatához?

– A történet ott kezdődött, hogy a 70-es évek elején átadtam a helyem a fiataloknak, hiszen közben két gyereket szültem, s a családalapítás minden erőmet lekötötte. 1976 őszén azonban újrakezdtam korábbi mesterem, Újlaki Jenő NB-II-es csapatában, a Dunai Kőolajban. Mivel azonban a végleges otthonteremtést elodázni már nem lehetett, ezért elfogadtam az állást és lakást is felkínáló Kanizsa Bútorgyár ajánlatát. Mint játékos-edző neveltem a fiatalokat és korosztályukkal együtt versenyeztem. Rövid időn belül biztosítottuk a gyárnak, a városnak az első NB-I-es szereplést. Ebben az időben is elsősorban jó kondícióban lévő védőjátékosként könyveltek el. 1983. februárjában meghatottan vettem át azt a serleget, amelyik az előző év legjobb zalai sportolójának járt. Férfi-jemnek is köszönetet kellett mondanom, hiszen nélküle nem jutottam volna el idáig. 1992-ben hidegzuhanyként ért, hogy a Bútorgyárral együtt az egyesület is megszűnt, kívül találták magukat az edzők és a játékosok is. Ami talán a legjobban fáj, hogy munkanélküli lettem. Én, aki 18 éves korom óta

EB női páros 1964

mindig állásban voltam, mert akkortájt az élsportból megélni nem lehetett. A megfeszített edzések, az állandó versenyzés mellett volt mindig energiám arra is, hogy a munkahelyek által megkívánt továbbképzéseket is elvégezzem. Joggal érezhettem, hogy sikeres sportpályafutásom egy pillanat alatt elértéktelenedett, nem becsültek, utcára kerültem. Aztán jött az előnyugdíj, majd a végleges. Ha megmondanám, milyen kevés a nyugdíjam, senki sem hinné el, hogy ezt érdemeltem 109-szeres válogatottság után.

Ezek az utolsó mondatok megértették velem, hogy mi az oka annak, hogy Jurikné idestova 10 éve még ütőt sem vett a kezébe. Amikor viszont arról kérdeztem, hogy a TV-ben szokott-e ping-pong meccset nézni, akkor azért nem hazudtolta meg önmagát, csak megnyilvánult a szakember. Véleménye szerint ma az asztalitenisz nem eléggé látványos, gyors a játék, kevés a poén. Még a számolás is más lett: egy szet 21 poénról 11-re módosult.

Tizek bajnoksága Budapesten

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2004. november 3-i szám 6. oldalán volt olvasható.

Büki Erzsébet:

A könyvtáros

A könyvtáros az a kultúrákövetítő, aki ha kell közvetlenül is, de inkább a háttérből finoman irányítja az olvasót, így oktatta, nevelve terelgeti a tartalmas szórakozás felé. Ha valaki ebben a folyamatban egy könyvtár „Mili néni-jévé” avanzsál, az igazán rang. Kár, hogy a tű-nékeny idő ezt már múlttá változtatta, s a dr. Kígyóssy Lászlóné által felidézett történetek is az előző század várostörténeti és családi dossziéiba rakódtak.

Dr. Kígyóssy Lászlóné

– Ladeczky Emiliának milyen gyermekkor volt? – tettem fel az első kérdést Mili néninek.

– Nemcsak a nosztalgia mondatja velem, de igen szép. Zalai kötődésűek révén Budapestről a 20-as években költöztünk Nagykanizsára, mert apám a jobb megélhetésben reménykedett. Számítása be is vált, hiszen ritka szakmát művelt: hangszerkészítő- és javító volt. Az egészen idős nagykanizsaiak talán még emlékeznek az Ady Endre utcában lévő Ladeczky cégre. Ami az akkori viszonyok között egy kis kultúrközpont is volt. Ha valaki új hegedűhúrt vett, hangszert javíttatott, zongorát hangoltatott, akkor nem rohant – mint manapság –, hanem beszédbe elegyedett a mesterrel, a megrendelőkkal, a zenészekkel. Városi hírek cseréltek gazdát, még folyóiratszemplét is tartottak a betérők. Emlékszem, a lassan fejlődő Zalaegerszegre is átjárt zongorát hangolni apám, mert a polgárosodó város előkelőségei zenére ugyan taníttatták gyerekeiket, de ilyen szakemberről nem gondoskodtak. Engem már zsenge gyermekkoromban hatalmas tudásvágy és érdeklődés jellemzett, ezért sok-sok délutánt töltöttem el a műhelyben lesve, hogy a felnőttek mit is beszélnek. Információéhségemre a legjobb bizonyíték: naponta végigolvastam a Pesti Naplót. Szegény anyám alig bírt az ebédlőasztalnál tisztességes étkezésre bírni bennünket, mert testvéreimmel egymás kezéből kapkodtuk ki a lapot. Egyetértés csak a kamarazenélés közben volt köztünk: ősém hegedült, húgom csellista volt, én pedig zongoráztam.

– Egy idős hölgy – talán két évtizede – azt mondta nekem: Mili akár zongoraművésznő is lehetett volna. Igaz ez?

– Hogy mi lehettem volna, az már a múlt kódéba vész. Valóban elég jól zongoráztam, de vidéki kislány létemre nem jutottam el a Zeneakadémiáig. Tudni-

*A Sugár úti könyvtárépület a Nagykanizsa
képeskönyvből, 1992*

illik nem vettek fel. Történelemből országos tanulmányi versenyt nyertem – talán ez is közrejátszott abban, hogy finnugor összehasonlító nyelvész is szerettem volna lenni –, de érettség után egyetemre sem kerültem. Mater Petra igazgató (Notre Dame Leánylíceum) pártfogolta elhatározásomat, de a hábo-

rú előtt kevés vidéki polgárlány tudott felmutatni annyi apanázst, amiből megélt volna az egyetem alatt. Meg a diplomaszerezés után sem, mert a választott szakból – mint az egyik felvételiztető tanár megjegyezte – aligha futotta volna többre, mint száraz kenyérre. Így aztán dolgozni kezdtem: a Hangya meg a Futura cégnél voltam adminisztrátor Budapesten. Amikor zűrzavarossá vált a helyzet, szüleim hazaparancsoltak. Mit tehettem? Kanizsán állás nem volt, ezért beálltam apám üzletébe, a rádiórészlegbe inasnak. Nehogy valaki azt higgye, hogy ez egyenlő volt a mai bolti eladói státusszal. Mivel kevés embernek volt akkor rádiója, így a Ladeczky bolt időnként hírekre éhes fiatal emberekkel telt meg. Eben a körben ismertem meg későbbi férjemet is. 1947-ben házasságot kötöttünk, született három gyerekünk, s úgy tetszett, hogy a polgár asszonyok szokásos életét fogom élni.

– Hogyan lett a háziasszonyból könyvtáros?

– 1960-ban újsághirdetésből tudtam meg, hogy az akkor már negyedik éve az Iparoskör Sugár utcai épületében – a művelődési házzal társbérletben – működő Városi – Járási Könyvtár könyvtárkezelőket keres. Úgy éreztem, hogy most, negyven évesen talán kezdek magammal valamit. Gyerekeim növekedtek, férjem támogatott, mi veszteni valóm volt? Jelenkeztem, felvettek, s elkezdődött az életemnek egy különös, de nagyon szép időszaka. Fokozatosan bővült, szakmaiságában erősödött a könyvtár: folyamatossá vált az új mellett a régi állomány feltárása, szabadpolcos kölcsönzést vezettünk be, zenei és gyermek könyvtár létesült, s belépésem idejétől a magyar könyvkiadás minden jelentős

darabja beszerzésre került. Igaz, a későbbi évtizedekben nőtt a csak egyetlen példányban vásárolt, ezért csak helyben használható könyvek száma, de lehetőség kínálkozott a nyitástól zárásig történő kölcsönzésre, helyben olvasásra, fénymásolásra. Közben elvégeztem a főiskolát is. Aztán új fejezet kezdődött a könyvtár és az én életemben is: 1988-ban a Sugár utcai épület életveszélyessé nyilvánítása után a ferences rendházba költöztünk. Itt új szelek kezdtek el fújni: megjelent a számítógépes szolgáltatás, CD lemezeket lehetett hallgatni, a könyvek mellett video-filmeket is kölcsönöztünk. Hosszú könyvtárosi pályafutásom során 9 igazgatót „nyűttem” el, de a gyakori vezetőváltás ellenére a könyvtárban igen jó kollektíva alakult ki. Talán ennek köszönhető, hogy nyugdíjazásom után még 15 évig vállaltam egész- és részfoglalkozású könyvtárosi beosztást. Aztán elérkezett 1999. december 31., az utolsó munkanap.

– Hogyan keletkezett az a jelző: „Mili néni, az élő lexikon”?

– Ezt hallottam olvasóktól, de kollegáktól is. Mondhatom nagyon jól esett, s új és újabb szellemi tornára készítetett. Ha most azt kérdezed, hogy miből táplálkozott nálam ez az ismeretanyag, akkor több réteg egymásra rakódásáról adhatok számot. Szívesen tanultam, már gyermekkoromban sokat olvastam, nyitott voltam a világ dolgaira. Aztán kor-

A nagykanizsai alsóvárosi templom és kolostor, ahol a könyvtár volt

A könyvtár munkatársai 1990 körül

*Czipi Gyula könyvtárigazgató virágcsokrot nyújt át Mili néninek
nyugdíjazása alkalmából*

repetáltam is, így az előző évek tananyagát szinten tudtam tartani. Később három gyerekemnek segítettem a tanulásban, a leckéket rendre áttanulmányoztam, majd férjemmel a jogi egyetemre szinte „együtt” tanultam. Azt azonban nem tagadhatom, hogy örökölt gének is segítettek a jó memória kifejlesztésében. Én nem űztem sportot abból, hogy mit, hol tudok megtalálni, de valóban örömmel segítettem főiskolás szakdolgozatok megírásánál, kutatóknak tanulmányaik elkészítésénél, vagy csak egyszerűen az érdeklődő olvasóknak. Az 1999-ben számomra odaítélt „Nagykanizsa Kultúrájáért” kitüntetés talán ezt a könyvtárosi munkát kívánta elismerni.

– Megszólal-e még a nappaliban álló zongora?

– Mostanában talán még többször fordulok Bach és Beethoven zenéjéhez, mint az előző években, hiszen baráti körünk fogyatkozik, olvasni a szemem miatt egyre kevesebbet tudok. Maradt a zenehallgatás és a zongorázás. Szívesen főzök, ha hazajönnek a Székesfehérvár-Budapest-Nagykanizsa között ingázó unokák, no meg férjemmel kirándulunk, ameddig bírjuk. Legutóbb Lillafüreden üdültünk, s a fiatalabbaktól nem maradva el a Bükkben túráztunk.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. március 23-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Klatt Aurélné

Büki Erzsébet:

A túlélő

Amikor Klatt Aurélnéval – Erzsikével – beszélgettem, végig azon gondolkodtam, vajon hányan élnek közelünkben olyan emberek, akiknek az élete ennyire fordulatos. Hányan tudnának mesélni arról, hogy a nagy társadalmi változások közepette mi adott erőt nekik ahhoz, hogy újra és újra talpraállhassanak.

– Miért jártál Pozsonyban? – kérdezem a nyolcvan évesen is fitt idős hölgyet, aki királykék pulóverben, s hozzá illő kasmírszoknyában, szolid eleganciával fogad.

– Évente megteszem ezt az utat. Az érettségi találkozókra utazom Pozsonyba, meg egy kicsit „hazajárok”. Most a 62. találkozó után is kerestem annak a boldog gyermek- és ifjúkornak az emlékét, amiben mi éltünk. Családom, a Cottely-ek, valamikor Firenzéből települtek át, s neves jogászfamíliaként teljesen magyarrá váltak. Most is sétálgattam a Mihály-kapu környékén, s a gyönyörű óváros sok-sok szöglete, kapuja, tere idézte fel szüleimet, nagyszüleimet, barátainkat, az egész népes rokonságot. Vendégségek, bálók, korzósások töltötték ki nagylányságomat. A harmincas évek Pozsonya kulturált város volt, befogadta a szellemi gazdagságot, de az értő mesterembereket is. Jártunk a Toldi-körbe, játszottunk színdarabokat. Későbbi férjemmel, Klatt Aurél zenetanárral is egy ilyen alkalommal ismerkedtem meg. Aurél akkor már komoly fiatalember volt – lévén nyolc évvel idősebb, mint én –, s mint a prágai Zeneakadémián végzett zongoristának, gyorsan lett neve. Igen magas – 196 centiméteres – alakja hamar ismertté vált Pozsonyban. Szüleim nem ellenezték a kapcsolatunkat, csak egy kikötésük volt: 20 éves koromnál előbb nem köthetik be a fejemet. Így is történt.

*A Mihály-kapu Pozsonyban
1902-ben*

Pozsony látképe a harmincas évek elején

– Hogyan lett a pozsonyiból nagykanizsai fiatalasszony?

– Hát ennek nagy sora van. Meg nem is lettem azonnal kanizsai. Ott kell folytatnom életem történetét, hogy ránk zúdult a háború, s a soknemzetiségű Pozsony sem maradt meg az álmok városának. Elkezdték a magyarok kiebrudalását. Mi nem vártuk meg a kitelepítést – meg a férjem közéleti tevékenysége miatti esetleges retorziókat –, hanem egy este hátizsákba raktuk a legszükségesebbeket és Rajkánál átcsempészték bennünket. Először Budapestre mentünk – mivel rokonaink éltek ott –, s próbáltunk Magyarországon magyarnak lenni. Aurél éjjeli portás lett, én pedig a Kossuth-híd építésénél adminisztrátor. Mindkettőnknek ez egy teljesen más környezet, más világ volt, mint amihez addig hozzászoktunk. Utólag visszagondolva, edződünk, másféle emberekhez szoktunk, s ez nem is volt baj. Az építőmunkások erősen hitték, hogy a hidat fel kell építenünk, s miránk is valahogy átragadt a hitük, erejük. Szóval jó iskola volt. Szlovákul, oroszul jól beszéltem, így a hidépítők gyakran tolmácsként is alkalmaztak.

– Mégis, hogyan érkezett a pozsonyi úrilány 33 csirkével Nagykanizsára?

– Nemcsak a csirkékkel, de egy Pozsonyból származó átmentett hatalmas ládával, nagy pirosra festett bútorgarnitúrával érkezünk 1947. november 7-én Nagykanizsára. Előtte már több, mint egy évet eltöltöttünk Agárd mellett, ahol felesbérletet vállaltunk. Mert élni kellett. Ne kérdezd, hogy a zongorához szokott karcsú ujjak, a bálozó úrilány hogyan kapálta a kukoricát, gondozta a gyümölcsöst, szedte a barackot, ültetett kotlóst. Munka közben Aurél Mozartot és

Beethovent füttyült, én is átvettem a ritmust, s csináltuk, amit kellett. Közben barátainkon keresztül a minisztériumban erre-arra érdeklődtünk, hogy hol és hogyan is alapozhatnánk újra meg az életünket. Rokoni közvetítéssel tudtuk meg, hogy Ivankovics Ferenc zeneiskolai igazgató Nagykanizsán zongoratanárt keres. Így aztán a csirkékkel, a híres ládával – amiből később egy nagyszerű rekamié készült –, néminemű bútorral megérkeztünk Nagykanizsára. 32 csirkét kettesével eladtam a piacon, árából kifizettük az albérletet – meg egy-egy hirtelen jött fogorvosi kezelést –, aztán elkezdtük a gyökerek eresztését. Közben én jártam Pozsonyban, s szembesülnöm kellett azzal, hogy a lakásunkat kiürítették, értékes holmink zöme ebek harmincadjára került. Semmi nem számított, mert éltünk, Aurélnak lett munkája, s fokozatosan édesanyám, nagyanyám, nagynéném Bécsből áttelepültek, hozták magukkal, ami a viláégés után megmaradt.

– És lassan a Klatt házaspár aklimatizálódott Nagykanizsán.

– Ezt így kimondani könnyű, de az életünket egy másik városban, más emberek között újjáteremteni azért nem volt egyszerű. Aurél nagy szervező volt. Hamar

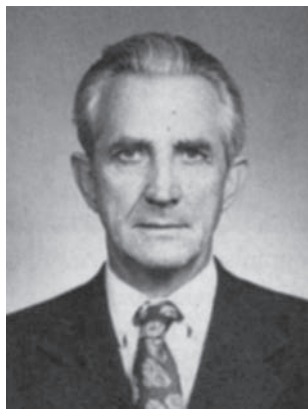
Zeneiskolai tanárok hangversenye Nagykanizsán – az első sorban jobbról az első Simon Krisztina, a hátsó sorban balról az első Fentős Ferenc, mellette Dobrovka József és Klatt Aurél

észrevette, hogy sokkal több gyerek szeretne zenét tanulni, mint ahányan beférnek a zeneiskolába. Ezért aztán életre hívta a munkacsoportot. 13 helyen – falvakban is – folyt a zeneoktatás, s ott munka nekem is jutott, hiszen az adminisztrációt is intézni kellett. Szervezett, tanított, de arra is odafigyelt, hogy minden oktató levizsgázzon, diplomát is szerezzen. Közben én váltottam. Az emberek elkezdtek utazni, kinyílt a világ, bővült az idegenforgalom. A helyi irodába hívtak dolgozni, elsősorban német, angol és szlovák nyelvtudásom miatt, de jó kommunikatív képességemet is kamatoztatni tudtam. Innen, mint vezető mentem nyugdíjba. 15 évig nyelveket is tanítottam, a lakásunkra jártak a tanulók.

– Mindig híres voltál arról, hogy nagy baráti kört tartottál fenn.

– Nagykanizsán hamar szereztünk barátokat. Először a zeneiskolában – ahol igen jó és kollegális volt a légkör –, aztán másokkal is kapcsolatot teremtettünk. Muszáj is volt, mert gyakran temettem. Mindenki elment már körülém, 20 éve teljesen egyedül élek. Aurél is korán, 1971-ben itt hagyott, s azt az űrt, amit az ő személyisége hagyott, a baráti köröm próbálta betölteni. Sajnos, ők is fogynak. Összejártunk Szerdahelyi Győzőékkel, Rácz Alajosékkal, Tornyos Ferivel, Dohyékkel, Tardos doktorékkal, Szűcsékkal, Jesch Aladárékkal. Már nem tekergünk a Pannónia kerthelyiségében, nem járunk sörözni, csak egy-egy kártyapartira ülünk össze mindig más és más családnál. Akik még maradtak, azokkal beszélgetünk a múltról: felvillan Pozsony és a 60-as, 80-as évek Kanizsája. Ugyan sok nehézségen mentem keresztül, de így visszagondolva, változatos, szép életem volt.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. július 12-i szám 8. oldalán volt olvasható.*

Kovács János

Büki Erzsébet:

A rehabilitált

Kovács Jánossal élete féltve őrzött dokumentumait nézegetjük. Közöttük a legbecsesebb az, amelyik, ha későn is – 47 év múlva –, de végül tisztességesen lezárta a 86 éves férfi életének legszörnyűbb tíz évét. Az Orosz Föderáció 1991. október 18-i Apolitikai üldözések áldozatainak rehabilitálásáról szóló törvény 3. § „a” pontja alapján Kovács János rehabilitáltatott. A Katonai Főügyészség 1997. december 4-én hozott határozatot... olvasom a kopottra forgatott iratot, s végighallgatom, ahogy Rózsás Jánost dicséri, akinek közbenjárása nélkül talán még

ma sem hozta volna meg a posta a lelki vigasz tanúsítványát: felmentést a hadbíróság ítélete alól.

– Tulajdonképpen milyen vádak alapján állították hadbíróság elé?

– Kémkedés miatt. A történetem azonban sokkal korábban kezdődött. 1940 decemberében a 17. honvéd gyalogezred kocsizó géppuska századának állományába rendelték, s a 17/1 zászlóaljnál rangelsőként kezdtem meg katonai pályafutásomat. A harctéri szolgálati lapom tanúsága szerint 12 havi harctéri szolgálatot teljesítettem, s nem is akármilyet: '42 áprilisában elindítottak a frontra, s egy év múlva már „büszkélkedhettem” a hadműveleti területen – Voronyezs körzetében – szerzett bal és jobb lábfejemet érintő másodfokú fagyással. Leszereltek, de még az év augusztusában újra behívtak, kiképző századba kerültem. A decemberi általános mozgósítás Marcaliba rendelt, de '45 húsvétja már Kanizsán talált. No, János – mondtam magamnak –, most aztán fogjuk meg a munkát a Dél-Zalai Takarékpénztárban! Tudniillik ott voltam banktisztviselő. Munkavágyamat ki sem élhettem, hiszen június 23-án a volt tiszteket összeszedték, hadbíróság elé állították, és kémkedés miatt kényszerszolgálatra ítélték bennünket.

– Hány táborban fordult meg?

– Ma már szinte számba sem tudom venni. A szovjet politika nagyszerűen megszervezte az „ellenség” fékmenttartását, nehogy a fogoly megszokja a körülményeket, ezért aztán állandó volt az átszervezés, az ide-oda utaztatás. A lemergi elosztóból először egy ukrain szénbányába, Dombaszba, majd kőbányába, aztán Szaragulkába, az Ural északi-sarki területére, erdőirtásra.

1942 április – a 17. gyalogezred
a kanizsai vasútállomáson

Három év után fizikailag eléggé lerobbantam, 92 kg-ról 47-re fogytam le. A következő években dolgoztam én Kazahsztánban, Karagandában, majd utam újra az Uralba vezetett, a változatosság kedvéért most krómbányába. Foglalkoztatásunkban a legkisebb tervszerűség sem volt tapasztalható, gyakran még a táborparancsnokok sem tudták mit hoz a holnap, kit hová kell át-

csoportosítani. Ha a foglyok között valaki a bányában felszíni beosztást kapott, az már előmenetelnek számított, jó magatartással lehetett kiérdemelni.

– Emlékeiben hogyan élnek az egyszerű orosz emberek?

– Rettenetesen szegények voltak, de mindenfelé próbáltak segíteni. Hogy mivel? Hát ennivalóval. Pedig az számukra is nagy kincs volt. Emlékszem egy asszonyra, aki fél kenyert adott, mások krumplit, levest, ha az örök megengedték. Találkoztam egy első világháborús magyar orvos bányamérnök hallgató félig orosz fiával – a rendszert bíráló szavai miatt került a fiú a táborba –, aki meghallva a magyar szót, mindent elkövetett, hogy apja fajtáját kicsit kedvezőbb körülmények közé helyezze.

– Sok idős ember haraggal a szívében emlékszik vissza. A megélt borzalmak miatt nincs önben gyűlölet?

– Őszintén mondom, hogy nincs. A Don túlsó partján vizet merítő két orosz katonára is úgy néztem akkor, hogy ugyanolyan fiatalemberek mint én. Őket is besorozták, menniük kellett, akárcsak nekünk. Ez az emberi tartás valahogy fiatal koromban alakult ki bennem, amikor a piarista gimnáziumból át kellett iratkoznom a felső kereskedelmi iskolába, mert ott nem engedélyezték a focit. Pedig én már 17 éves koromban az MTE kölyöcsapatának délnyugati válogottjában Pécsen is játszottam. Ez kismiska azokhoz a családi problémákhoz képest, amelyek a háború következtében engem értek. '45 januárjában a kanizsai kórház szülészetre esett bomba megölte újszülött kisfiamat, de ez még mindig nem volt elég, 1956 áprilisában, amikor hazatértem a munkatáborból, a család nem várt rám, a feleségem – mivel halottnak hitt – már mással élt. Mit tehettem volna? Elváltunk, mindenki ment a maga útján. 1958-ban újraházasodtam, egy

OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ
LEGFELSŐBB ÜGYÉSZSÉGE
LEGFŐBB KATONAI ÜGYÉSZSÉG

2001. július „ 17 „

7uv-1388-97. szám

103160 Moszkva, K-160, Oroszország

Holzunov köz 14.

I G A Z O L Á S

(a rehabilitációról)

Polgártárs: **KOVÁCS JÁNOS**

Születési éve és helye : **1918. év, Nagykanizsa**

Mely állam polgára : **Magyarország** Nemzetisége : **magyar**

Lakhelye a letartóztatásig : **a születése helyén**

Munkahelye és beosztása (foglalkozása) a letartóztatás előtt: **nincs róla adat**

A letartóztatás időpontja: **1945. augusztus 27.**

Mikor és mely szerv ítélte el (hozta a megtorló intézkedést) :

1945. december 14-én, a 7. Gárda Hadsereg katonai törvényszéke

A büntett minősítése és a büntetés (alap és kiegészítő) mértéke:

az OSZFKSZ Btk. 58-9 paragrafusa alapján 20 évi, javító munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélve

A szabadulás időpontja: **1955. november 20.**

Az Oroszországi Föderáció 1991. október 18-i, a „politikai megtorló intézkedések áldozatainak rehabilitációjára” vonatkozó törvényének 3. paragrafus a) pontja alapján KOVÁCS JÁNOS polgártárs rehabilitálva van.

A rehabilitációra vonatkozó határozatot a Legfőbb Katonai Ügyészség 1997. december 4-én fogadta el.

Politikai Megtorlás Áldozatai

Rehabilitációs Főhatóságának

helyettes vezetője

P. H.

A. Csicsuga s. k.

A. V. Csicsuga

Oroszból fordította:

Nagykanizsa, 2003. június 4-én.

Rózsás János

00451. ig. sz. tolmács

A fenti okirat annak az orosz nyelvű dokumentumnak a fordítása, amelyet Kovács János rehabilitása alkalmából kapott

fiatal háborús özvegyet vettem feleségül, aki sajnos 1989-ben elhunyt. Most kit gyűlöljek azért, hogy jelenleg egyedül élek. Igaz, hogy az egyik lányom közel lakik, gyakran átjár hozzám, az öt unokám is rámnnyitja az ajtót. Szóval ért elég csapás, de az ember nem melengetheti magában a haragot, ellenkezőleg, jó kedéllyel többre lehet menni. Ezért tréfálkozom én is állandóan.

– Most térjünk vissza az ötvenes évek végéhez! Visszavették a bankba?

– *Nem is próbálkoztam, pedig ott mindenki szép jövőt jósolt nekem. Talán azért volt akkora renomé, mert alig 20 évesen „A forint értékállóságának megóvása az I. világháború után” című dolgozatommal országos díjazott lettem. A Kögaznál helyezkedtem el, mint biztonságtechnikai megbízott, s onnan mentem 1978-ban nyugdíjba. Most mondhatná, hogy ez a munka elég messze esik attól, amit tanultam. Ezt is a háborúnak köszönhetem – így is beleszólt a későbbi sorsomba –, de most jó értelemben mondom. Ennél a cégnél az a Volf lett az igazgató, akit egy társával együtt, mint zsidó munkaszolgálatosokat a fronton segítettem. Századukból kikérve – harckocsi árok ásása céljából – felruháztam, felhizlaltam őket. No, ez az ember nem felejtette ezt el, s amikor vezető pozícióba került, úgy hálálta meg, hogy egy anyagilag előnyös állást biztosított. Lám, ilyen is van! Nem mindenki felejt el jövőjét, vannak hálás emberek is. Legálabbis az én esetem ezt példázza. A másik ilyen emlékezetes esetem az azóta sajnos elhunyt Gölesz Lászlóval esett meg, akivel egy padban ültem a felső kereskedelmiben. Az iskolában nyújtott segítséget úgy viszonzta, hogy többször meghívott Cleveland-i otthonába. Tudniillik a háború után itt, az USA-ban teremtett magának nagyszerű egzisztenciát. Még meg is akartak nőíteni! No, de a 70-es éveim derekán ugye, ekkora nagy „vállalkozásba” mégsem foghattam. Untig elég volt, hogy háromszor is repülőre ültem.*

János bácsi élete történetét úgy mondta el, mint egy regényt. A háborút, a munkatábor, a családi tragédiákat nem felejt, de nem melenget szívében gyűlöletet. Még azokon a magukat háborús hősöknek tituláló „doni bajtársakon” is tud mosolyogni, akik a híres folyót – hogy az ő szavaival éljek –, „csak térképen látták”. Ősereg Trabantjával még ezen a tavaszon is megjárta a Föhrhenci-hegyet, megmetszette 1300 tőke szőlőjét. A kapálást már nem vállalja. Csak a sztrók-ra neheztel, a betegség következtében sajnos nem tud írni, pedig rég megírta volna emlékiratait.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. július 6-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Kovács Józsefné

Dezső Ferenc:

A rubinokleveles tanítónő

Kovács Józsefné – Gitta néni – a beszélgetőtársam. Iszom szavait, mert élete bővelkedett fordulatokban, tragédiákban. Két világháborút élt át, bár a küzdelem maga nem látszik meg rajta. S nem látszik a 91 év sem. Szelleme friss, stílusa kifinomult, a megpróbáltatások nem keserítették el, kitartóbbá, helytállóbbá edzették. A legtragikusabb helyzetekben is megőrizte nyugalma, hitét, optimista természete mindig talpra állította. Mi adta az erőt? Mi adta e pozitív gondolkodást? E kérdések kavargtak bennem. Hiszem, hogy a beszélgetés végére kiderül.

– Milyen érzések, gondolatok kavargtak Önben a rubinoklevél átvételekor?
– Őszinte leszek, nem szerettem az ünneplést, ettől is tartottam, de amit a városi önkormányzat rendezett az oklevelet átvevő nyugdíjasoknak, valamint a pályakezdőknek, felemelő és megható érzés volt. Mint egy film, pergett le életem egy pillanat alatt, úgy éreztem ez egy kárpótlás volt minden eddigi fáradozásomért. A jó szó, az ember megbecsülése erőt ad, hitet. Hát, most megkaptuk, s ez örömmel töltött el.

– Tekintsünk vissza a múltba, hogyan is kezdődött? Milyen volt a gyerekkor, a neveltetés?

– Bakonyszentivánon születtem, édesapám, Réb Antal a falu tanítója volt, így hát korán megismerkedtem az iskolával, a renddel, a fegyelemmel, de a szeretet sem hiányzott. Sajnos testvéremmel hamar árvaságra jutottunk, mert édesapánk az első világháborúban hősi halált halt. Özvegy édesanyám Tapolcán a postahivatalban dolgozott, és féltő gonddal nevelt bennünket, de az apahiány nemcsak a gyermekkorban, hanem örökre elkísért. Az elemi és középiskolát Tapolcán végeztem. Mindig édesapám pályáját és példáját akartam követni. Már gyerekkoromban tanító szerettem volna lenni, ez a cél lebegett előttem. Így kerültem Kecskemétre, az Angolkisasszonyok Tanítóképző Intézetébe, ahol 1933-ban tanítói oklevelet szereztem.

– Milyen rend, fegyelem uralkodott az intézetben?

– Először az intézetről: az angolkisasszonyok angol alapítású katolikus női tanító rend volt, ahol apácák mellett világiak is tanítottak. Szigorú rend és

*A képzett tanítónő
Kecskemét, 1933*

fegyelem jellemezte az intézetet. A napirend a következő volt: ébresztő után tisztálkodás, reggeli, majd tanítás előtt szent mise. A tanítás imádsággal, majd a 13 aradi vértanú nevének felsorolásával kezdődött. Délután zeneóra következett és tanulás a másnapi órákra. Egyházi ünnepeken szerepeltünk, műsort adtunk, miséken énekeltünk. A formáságok között főszerepet kapott az egyenruhánk, amely magas szárú cipőből, fekete patent-harisnyából, sötétkék aljból, s matrózból és sötétkék svájccsapkából állt, amit az angolkisasszonyok rendjének jelvénye díszített. Délután meghatározott időn belül egy héten egyszer kaptunk kimenőt. Egy-egy bevásárlásra volt lehetőségünk, s egy hónapban egyszer látogatókat fogadhattunk. Az

intézményben a szigorú követelményeket mi természetesnek tartottuk. Egy életre megtanultuk a pontosságot, és a feladatok teljesítését. Sajnos a maiak csak a jogokat tartják magukra nézve kötelezőnek. Kár, hogy a pedagógusoktól elvettek minden fegyelmezési eszközt. A KÖTELESSÉGET tartanám az egyik legfontosabb követelménynek, s csak utána a jogot. Jó tanítónőnek neveltek bennünket, akik elhivatottságot éreznek a pálya iránt. Én gyerekkoromtól mindig is tanítónő akartam lenni, ugyanis a nők számára ez a pálya - és az egészségügyi - volt a legjobban elérhető. Volt még egy álmom, testnevelő szakon szerettem volna továbbtanulni, de megakadályozta a pénztelenség, és közbejött súlyos betegségem.

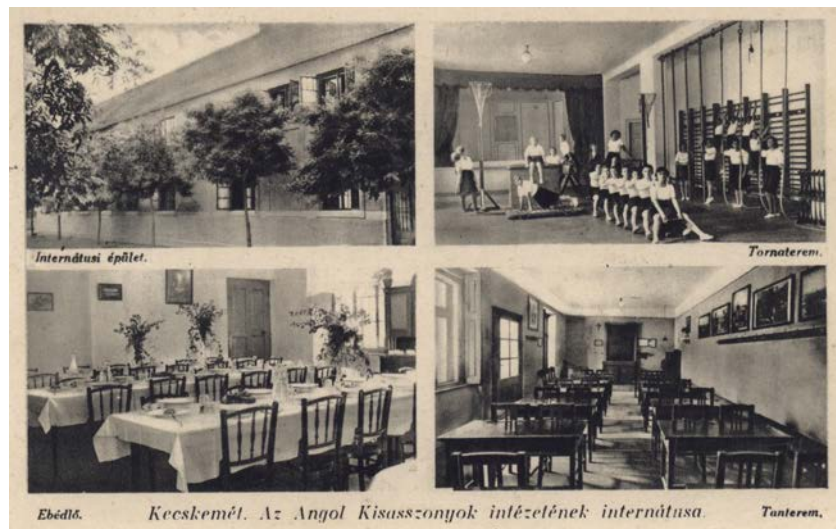
– Mit kapott az Intézetben? Hogyan alakult tovább a pályája?

– A gyermekkor és az Intézeti élet jól kiegészítette egymást. Folyamatos készülést jelentett a tanítói pályára. Már a szüleimtől megtanultam a rendet, a fegyelmet és a legfontosabb munkát, a tanulást. E követelmények az Intézetben egyre jobban tudatosultak bennem. A fő feladatunk a tanulás volt. Tanáraink magas követelményt állítottak eléünk. Együtt éltünk velünk - hiszen nem volt családjuk –, életüket a tanítás, nevelés töltötte be. Az ismeretet, erényt, hivatástudatot igyekeztek átadni nekünk. A tanulás, rendszeret, a munka, a közösségi tevékenység a nevelés során szükségletté, igénnyé vált bennünk. A kezdeti nehézségeken átlendülve már nem volt teher a teljesítés. E tudatos tevékenység a siker egyetlen forrása lett. Így oltódott belénk a hivatásszeretet, amely végigkísért egész pályámon.

– Mi várta a tanítói oklevél megszerzése után?
 – Végzett tanítónő lettem, állás nélkül maradtam, munkanélküliként kezdtem az életet. Hogy megélhetésemet biztosítsam, magántanulók tanítását vállaltam. Válozást jelentett, hogy 1935-ben férjhez mentem, és Pácsára költöztem, de egyelőre csak feleség voltam. De azért a szabadidőmet hasznosan töltöttem, mert önszorgalomból a gyerekeket kirándulni vittem, énekkart szerveztem, megismerkedtem az iskola tanítóival, a szülőkel, talán ennek köszönhető, hogy hét év munkanélküliség után, 1941-ben az egyházközségi tagok 19 pályázó közül engem választottak tanítónak, lett állásom. Igaz, ennek különböző „állomásai” voltak. Választás után próbaszolgálatos, majd helyettes lettem, és csak ezután neveztek ki főállású tanítónak. Szívesen fogadtak, hogy úgy mondjam „üde színfolt” voltam a csupa férfiből álló tantestületben. Hamar bekapcsolódtam a munkába, tanításon kívül énekkart vezettem, pásztorjátékot tanítottam. Közben két lányom született, munkámat meg kellett osztani az iskola és a család között. Ez sikerült is a férjem segítségével.

– Hogyan élte át az újabb világháborút?

– Ahogy visszagondolok, nehezen, hiszen újabb megpróbáltatások jöttek. Életünket, mint sok-sok családot a háború befolyásolta. Férjemet '39-től folyamatosan behívták katonának, hosszabb-rövidebb időre. 1942-ben aztán kikerült az orosz frontra. Részt vett a doni és a voronyezsi harcokban. Majd hamarosan összeomlott a hadsereg, menekülniük kellett. Igyekeztek segíteni

Képeslap az Angol Kisasszonyok intézetéről

sebesült bajtársaikon. Menekültek a pokolból gyalog, szekéren, szánkón, ki ahogy tudott.

– Mennyiben változott meg élete a háború után?

– *A háború után férjem csak 1946-ban, nagy betegen érkezett haza. Mivel kántortanító volt, állami iskolában nem taníthatott. Így újabb munkahelyünk Tilaj lett. Majd két év után a következő állomás Zalaudvarnok volt, ahol igazgatónak neveztek ki. Sok minden mellett egy régi pajtából két tantermet hoztunk létre, így megszüntettük a délutáni tanítást. Munkámért megkaptam az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetést. 1959-ben férjem betegsége miatt Nagykanizsára kerültünk. Sajnos hamarosan, 52 éves korában meghalt.*

– Hogyan folytatódott a pályája?

– *Nagykanizsán kisegítő iskolában kaptam munkát, ahol bizony hátrányos helyzetű, nehezen nevelhető gyerekekkel foglalkoztam. De a türelemmel és szeretettel végzett munka meghozta a gyümölcsét. Elismerték munkámat. Innét is mentem nyugdíjba 55 évesen.*

– Miként telnek napjai, s milyen tanácsokkal látná el a ma fiataljait?

– *„Fiatal” nyugdíjasként rám nehezedett a háztartás vezetése, az unokák – négy volt – nevelése, segítése. Most az olvasás, a tv-ben egy-egy jó film és egy kis séta köti le az időmet. Nagyon jó érzés találkozni a régi pacsai tanítványokkal. Most, a rubinoklevél átadásáról értesülve, személyesen vagy telefonon köszöntenek, gratulálnak. Úgy érzem az élet alkonyán, hogy a hit és az akarat átsegített a legnagyobb nehézségeken is. Nem tagadom, hogy az elmúlás gondolata ott bújkál bennem. Mindig búcsúzom valakitől, valamitől. Ezt meg azt látom-e még? Találkozom-e a szeretteimmel? De aztán e gondolatok mellett is élem tovább a napi életem.*

Igen, mert Gitta néni ma is csupa temperamentum. Szellemi frissessége sugárzik. Vidám természete pedig hozzájárult ahhoz, hogy a sok megpróbáltatást elviselje. Két világháború, apa, férj elvesztése, egyedül taníttatni a lányait, ehhez akarat, kitartás kellett. S ezt igyekezett nevelése során továbbadni. Véleménye szerint a nevelő, szülő legyen példa, de legyen példa a dicső múlt is. Legyünk igaz magyarok, de tegyünk is érte. Csak a cselekvő ember lehet igaz hazafi. Ezt üzeni Kovács Józsefné Ráb Margit rubinokleveles tanítónő, aki nekünk lehet példa.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. november 30-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Kovács Károly

Dezső Ferenc:

A hívó ember

Kellemes hangulat fogad a 78 éves Kovács Károly otthonában, a város legkeletibb részén. Az ablakon a környező domboldal tavaszodó tájképe gyönyörködtet. Itt bent egy „öreglegény” lakása a művészetek otthona. Zene, képzőművészet hatja át – képek, festmények, lemezek, hangszer – megtoldva idegen nyelvi és klasszikus könyvekkel, mintha egy toronyba zárt tudós, művészetnek élő ember lakna, de nem elzárva, hanem nyitottan a világra, aki nemcsak ablakot nyit, de mozgalmas önművelő, társaságkedvelő, aktív életet élő ember. S ezt egészíti ki a sport, amit még ma is aktívan művel. Olyan emberhez kopogott be a beszélgetőtárs, aki életét szeretetre, mások tiszteletére, és a hit erejére építette. E gazdag, sokoldalú életet élő embert faggatom.

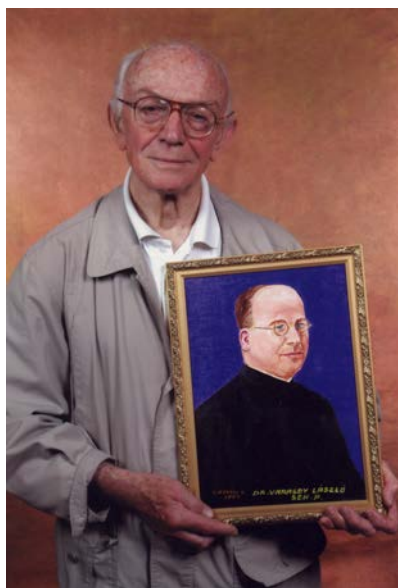
– Mit adott a család, az iskola útravalóul?

Megered, mint gyors folyású folyó a szó, és boldogan eleveníti fel a múltat.

– A gyermekkorom szép volt, bár drámát is tartogatott. Húgommal együtt békés, kiegyensúlyozott családban nevelkedtünk. Édesapám, aki patkolómester és gyógykovács volt, anyámmal együtt szigorú szeretettel nevelt. Példamutató családapá, és szakmájának szerelmese volt. Édesanyámat már 4 éves koromban elveszítettem. Nem maradtunk sokáig anya nélkül, édesapám olyan feleséget hozott a házhoz, aki édesanyaként nevelt bennünket. Csak hálával tudok emlékezni rá. Takarékos, de harmonikus családi életet éltünk. 4 évig a Vécsey utcai elemi iskolába jártam, majd a Piarista Gimnázium következett, ahol magas szintű oktatás folyt, ami egész életemre kihatott. Ezen intézményben sajátítottam el a következetességet, pontosságot és a fegyelmet, s ez az alapja minden munkának, csak így lehet eredményt elérni. Emellett hazát szerető, erkölcsös emberré neveltek bennünket. Jó nyelvérzékem volt, így már 7 éves koromtól német nyelvből külön órára jártam.

– S milyen úton haladt tovább?

– Nagy vargabetűt írtam le, mert 5. gimnázium után – mivel minden vágyam a repülés volt – repülőtishti iskolába jelentkeztem, de sajnos nem vettek fel, hanem hadapródiskolába irányítottak Sopronba. Megkezdtem a felkészülést a katonatishti életre. Az iskolában spártai fegyelem és rend uralkodott. Kiváló

Kovács Károly dr. Varasdi Lászlóról készült képével

elméleti oktatásban részesültünk, amit a sport egészített ki. A soproni 1 év után a pécsi 2 év (1942-1944) következett, s 1944-ben avattak zászlóssá.

– Ekkor már javában folyt a második háború, hol teljesített szolgálatot?

– A nyugati frontra irányítottak Frankfurt mellé, ahol 20 évesen 60 ember szakasparancsnoka lettem. Hamarosan az amerikaiak ellen kerültünk bevetésre, természetesen nem sokáig bírtuk az ellentámadást, meg aztán az volt a fontos, hogy túléljük a háborút. Sikerült is. Büszke vagyok arra, hogy a rám bízott szakaszban szolgálók közül senki sem sérült meg. Amerikaiak fogtak el, de fogságba Franciaországba vittek bennünket. Három francia városban: Vovesban, Faucarville-ben és Maillyle Campban voltam fogságban. Mivel a tiszteknek dolgozni nem kellett,

az időt hasznosan töltöttem el. Könyveket gyűjtöttem, nyelvet tanultam. 7 hónap után csontsoványan – a koszt nagyon rossz volt – 1945 októberében érkeztem haza Kanizsára.

– Megmenekült a háború poklából. Mihez kezdett a polgári életben?

– Tanulási vágy munkált bennem, tanár szerettem volna lenni, be is iratkoztam a Pázmány Péter Tudományegyetemre, de a pesti megélhetés sok pénzbe került, amit nem bírtak fedezni szüleim. Így kénytelen voltam hazajönni. A MAORT-nál helyezkedtem el. Voltam segédmunkás, olajmérő, adminisztrátor; anyagkönyvelő, végül pénzügyi előadó. Mivel több nyelven beszéltem, 1961-ben műszaki fordítónak és tolmácsnak alkalmaztak OKGT-nél. 18 éves koromig a német, a francia, az angol és az olasz nyelvet sajátítottam el.

Előkerülnek a nyelvvizsgát igazoló bizonyítványok. Még mindig szinte kivirágzik, hiszen azt csinálta, amit szeretett, és erre büszke is. Sorra kapta az elismeréseket. 1971-ben Bányász Szolgálati Érdemérem ezüst fokozatát, 1976-ban pedig az arany birtokosa lett.

Nyelvhalmozó. A négy nyelvnél nem állt meg, megtanult még nyolcat: spanyolt, portugált, eszperantót, finnnt, szerbet, horvátot, svédet és hollandot. 30 éve fog-

lalkozik nyelvoktatással. Angol, német, francia, olasz, spanyol és finn nyelvet oktat ma is.

– Puritán életmódot folytat.

– *Kerülöm a luxust az étkezésben. Beérem egyszerű ételekkel. Ma is szilárdan vallom, hogy minél kevesebbet költ az ember kosztra, annál egészségesebb lesz. Így aztán főként zöldségféléket, gyümölcsöt és tejterméket fogyasztok. Aztán később hallottam, hogy a tej milyen hasznos gyerekkorban, olyan káros a felnőtteknek. Ki is iktattam étrendemből. Később olvastam arról is, hogy Gandhi, a nagy indiai államférfi sem fogyasztott tejet. Rendszeresen fogyasztok élesztőt, a B5 vitamint tartalma miatt. A szervezet immunrendszerét erősíti.*

– A helyes táplálkozás mellett mit tart fontosnak az egészség megőrzésében?

– *A már előbb említetteken kívül a testedzést. A sportot a kanizsai piarista, később a hadapród iskolában kedveltem meg. Ezen intézményekben nagyon nagy súlyt fektettek a testedzésre. Az 1952-es, Helsinkiben olimpiai aranyérmet nyert öttusázók mind iskolatársaim voltak. A sportok közül a kerékpározás vált szenvedélyemmé, amit még ma is rendszeresen űzök. Már nyugdíjasként 1994 nyarán elkerekkeztem Budapestre és Bécsbe, jártam már Csáktornán, Szekszárdon, Kaposváron, és Zala megye dimbes-dombos tájain. Bejártam Európát, szinte mindenhol vannak barátaim, karácsonyra 85 képeslapot küldök szerte a világra.*

Minden hónap 13-án elhajtok Homokkomáromba az engesztelő búcsúra, illetve minden vasárnap Nagyrécsére, ahol kántorkodom.

Az egészséges életmód mellett gondot kell fordítani a lelki stabilitásra is, mert vallom, hogy nem fél a jövőtől és a nehézségektől az, akinek vallásos felfogása van.

– A hivatalos fordítás, tolmácsolás mellett mivel töltötte szabadidejét?

– *Mivel a munkámat szerettem, az nem fárasztott, így volt energiám más művészetek felé orientálódni. Beiratkoztam a Xantusz Gyula vezette képzőművészeti körbe. Itt szerettem meg és tanultam bele a festészetbe. Azóta is rendszeresen művelem.*

Kovács Károly illusztrációja
Dani Ferenc költő verséhez

A falon ott lógnak a festmények, amelyekről mindig eszébe jut egy-egy emlék, egy-egy történet. Nemcsak magának fest, rendszeres kiállító.

– Hol mutatkozott be?

– *Kiállításom volt Budapesten, Nagykanizsán és még több városban, de még Finnországban is, ahol 25 képet állítottam ki, amiket aztán az öregek ott-honának ajándékoztam. Örök emlék marad, hogy Mindszenty hercegprímásról készített portréért – amit elküldtem II. János Pál pápának – elismerő köszönőlevelet kaptam.*

Ma sem nyugszik, alkotásaiból újabb kiállításra készül.

– A képek mellett a polcokon ott sorakoznak a verseskötetek. Milyen kapcsolatban van a költészettel?

– *Mindennapi olvasmányom a vers. Ezt is az iskolának köszönhetem, nagyon jó magyar tanárom volt. Így a kapcsolatom folyamatos a költészettel. Petőfi-rajongó vagyok, vele kelek és fekszem. Elhatároztam, hogy újra olvasom verseit. Minden napra egy-egy vers jutott. Így két évembe került, mire elolvastam verseskötetét. Természetesen a többi klasszikust is szívesen olvasom, ugyanis az olvasás gyarapítja a szókincset, lelki erőt ad, hazaszeretetre nevel. Így aztán idővel nemcsak olvastam a verseket, de rászántam magamat a versírára is. Sok kiadványban megjelentek írásaim. Ma is írogatok. Az írás megnyugtat, és a szép gondolatok pedig gazdagítanak nemcsak engem, hanem másokat is.*

Kovács Károly egyedül él, de nem magányosan, társai a művészetek lettek, ismereteit széles érdeklődési körének köszönheti. Azért él, hogy örömmel tegye, amit kiszabott rá a sors. Életét a fegyelem, következetesség hatotta át, ami véleménye szerint a testi egészség alapját is adja. Ezt egészítette ki sporttal: asztaliteniszezik, és még ma is havonta 300km-t kerékpároznak. Életfelfogásában a hit és a szeretet dominál. Hívő emberként másként éli meg a mindennapok nehézségeit is. Élete példaértékű! Szerényen él, de nem mond le az örömeiről, hisz csupa derű, mert az alkotás, a zenélés (hegedül) mind örömforrások. És ő ezt az élet ajándékának tartja. Hívőként a jövőt pedig Istenre bízta!

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. május 4-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Kreft József

Dezső Ferenc:

A kereskedő

Nagy ajándék, ha valaki majdnem megér egy századot. Ilyen szerencsés ember Kreft József nyugalmazott kereskedő, aki a nyáron töltötte be a 92. életévét. E magas kor ellenére nagy vitalitással bír. Szinte minden évben üdülni jár, rendszeres látogatója az öregek napközi otthonának és szórakoztatója az odajáró hölgyeknek. Kedvelt szórakozása a kártyázás, mesélő kedve, memóriája csodálni való. Életét a megpróbáltatások csak acélozták. Kitartása, alkalmazkodó képessége, jó értelemben vett önfejlősége átsegítette a legnehezebb helyzeteken is. Milyen volt az élete, hogyan hatott rá a század?

Még a történelmi Magyarország területén Kísszombaton született, a mai Szlovéniában. Hat éves koráig megtanulta mindkét nyelvet, a szláv nyelvek ismeretének később nagy hasznát vette.

Akaratos, rossz gyerek volt, nem tűrte az igazságtalanságot, a szigorú keretekbe való szorítást. Nehézséget okozott számára az is, hogy lányos, evangélikus nagy családban született, egyedüli fiúként, ahol is a katolikus apával gyakran támadtak nézeteltérései. Véleménye szerint a katolicizmus nehezítette Európa sorsát. A fő feladat az EU-ba való kapcsolódás, mert különben vége lesz országunknak. Európa nyugati fele viszont lutheránus és kálvinista. Köztudott, hogy a magyarországi református és evangélikus iskolák kiváló embereket neveltek, ezt kell követni.

Az I. világháborút gyerekként élte meg, de már akkor Nagykanizsára költözött a család, a Dózsa György utcában ma is álló családi házat építette az édesapa.

Az első gimnáziumot így már Nagykanizsán kezdte, de csak a másodikig jutott, mivel nem tudott megbékélni a latinnal. Így otthagyva az iskolát vándorbot, tarisznya lett tényleges társa, s meg sem állt Ausztriáig, ahol elszegődött kereskedő inasnak.

– Milyen volt egy inas élete?

– *Nem volt fenéig tejfő. Tanulással és munkával teltek napjaim. Nem volt baj, hogy szinte mindent kellett csinálnom, így sok mindent megtanultam, ami az élethez szükséges volt: fát vágtam, vizet pumpáltam, segítettem a szakácsnőnek, így kaptam vasárnap ebédet. Hat hónap elteltével egy dán kereskedő-*

höz kerültem csere folytán, ahol ismét munka következett. Ott tanultam meg a kiszolgálás méltóságát, ahol a külsőre ugyanúgy kellett adni, mint a vevővel való udvarias bánásmódra. A mesteremnek köszönhetően eljuthattam volna az USA-ba, de a szüleim nem engedtek el. A szakmai ismeretek mellett a nagy nyereség a nyelvek elsajátítása volt: német, szerb, horvát, de az oroszral is jól boldogultam. Közben Németországban is megfordultam, így mintegy tíz évet töltöttem külföldön.

A mesterem búcsúzáskor egy jó tanáccsal látott el: Ne bízz meg a barátokban, mert csak addig lesznek melletted, amíg pénzed van. Az intellemt igazságára csak jóval később jöttem rá.

1932-ben ismét magyar földön, Nagykanizsán állapodott meg. Kezdetben a mai Csó-tó területén lévő nagy erdőség fáit irtották és értékesítették, közben alkalmi tolmácsolással is foglalkozott, majd folytatta kereskedői munkáját alkalmazottként. Nősülése után saját üzletet, egy vegyes- és pipaboltot nyitott a Somogyi Béla utcában. A vándorélet tanulságait aztán itthon kamatoztatta.

– Hogyan vált kereskedő várossá Kanizsa?

– *Nagykanizsa jelentőségét a Déli vasút megépítése meggyorsította, igazi kereskedő város lett. A Fiumébe érkezett áru vasúton folytatta útját Nagykanizsán át egészen Lengyelországig. Kanizsa azonban elosztó szerepet is kapott, az áru innét került a környező településekre. A város kereskedelmi jelentőségét mi sem bizonyítja jobban – büszkén mutatja az OMKE emlékalbumot, amely összefoglalja a kereskedelem országos hálózatát, felépítését, szervezettségét –, minthogy míg az OMKE (Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés) vezetőségébe egy fő, a központi választmányba négy fő delegált volt és vett részt a munkában, addig a megye többi települését hárman képviselték. Erre igencsak büszke vagyok. Ezen túl jelentős volt a Városi Kereskedelmi Klub, ahol rendszeresen összejöttünk.*

– Milyen volt a kereskedelem a háború alatt és után?

– *Csípőficammal születtem, ezért nem kellett katonának bevonulni, a háborút a városban vészeltem át. Hiányos volt az ellátás, de én igyekeztem felderíteni és beszerezni a szükséges árut. Mégis nagyon rossz visszagondolni arra a szörnyű időszakra. A háború befejezése után – nyelvtudásomnak köszönhetően – az orosz városparancsnok megbízott a gabona, liszt és kenyér városi és városkörnyéki biztosításával. Nem kis felelősséggel járó feladat volt. Az üzérkedés, a zugkereskedelem egyre jobban elharapódzott. Ennek egyik kárvallottja lettem, a parancsnok engem is gyanúsított, így három hónapot börtönben töltöttem, míg tisztázódott ártatlanságom. A városban megindult gyors fejlődést, a kereskedelem, ipar fellendülését az államosítás szakította félbe. Az államosításnak én is áldozata lettem. Magánkereskedőből állami alkalmazásba ke-*

Ze u g n i s .

Herr Josef K r e f t , geboren 18.7.1908 in Kiszombath, zuständig nach Nagy-Kanisza war in der Zeit vom 1. September 1923 bis 1. September 1926 als Handlungslehrling und vom 1. September 1926 bis 1. Mai 1927 als Handelsangestellter in meinem Manufaktur-und Kurzwarengeschäft beschäftigt.

Derselbe ist in der genannten Zeit seinen Verpflichtungen pünktlich und gewissenhaft nachgekommen, führte in und ausser dem Hause einen tadellosen Lebenswandel und war den Kunden gegenüber in jeder Weise sehr zuvorkommend.

Herr Josef K r e f t verlässt seinen Posten mit dem heutigen Tage auf eigenes Ansuchen gesund und lohnbefriedigt und ich wünsche ihn auf seinem ferneren Lebenswege alles gute.

Radkersburg, am 1. Mai 1927.

Rudwig Gölz

Obiges Zeugnis wird bestätigt.

am 19. Mai 1927.

Der Gen.-Vorsteher:

Anton Kaufmann

Ez az a munkaadói bizonyítvány, amit Krefť József kapott, mikor munkahelyéről eljött. A következők állnak benne: 1923. szeptember 1-jétől 1926. szeptember 1-jéig mint kereskedelmi tanuló, 1926. szeptember 1-jétől 1927. május 1-jéig mint kereskedelmi alkalmazott dolgozott. Pontos lelkiismeretes munkaerő, kifogástalan életvitellel, a vásárlók elégedettek voltak vele. Krefť József a saját elhatározásából hagyta ott munkahelyét. Minden jót kívánnak neki további élete során.

rültem, kezdetben a Magyar utcai boltban dolgoztam, majd a „sarki csemege” műszaki vezetője lettem.

– Milyen vezető volt?

– *Nem csak rendet, fegyelmet követeltem, sokat foglalkoztam az eladókkal is. Fontosnak tartottam az udvarias, alapos tájékoztatást, áruismeretet, megköveteltem, hogy az árut tudják ajánlani, ezt pedig csak úgy lehet, ha meg is kóstolják. Még arra is ügyeltem, hogy hogyan szeletelik fel a felvágottat, sajtot.*

Ma is büszke arra, hogy a volt munkatársak megismerik, tisztelik, sokan közülük vezető beosztásba kerültek. De a volt vásárlók is megszólítják, üdvözlők, igaz, sokat tett a vendégek magatartásáért is. Nőnapra például nemcsak az eladók, hanem a vásárlók is kaptak virágot. Ha elfogyott az áru, másnapra igyekezett beszerezni.

Fontos követelményként említi a jó kereskedő tulajdonságait: elsőként a köszönet, fogadást, meg az udvarias kiszolgálást, az áru ajánlatát, alapos áruismeretet, esztétikus csomagolást, a vásárlás megköszönését, a vásárló megtartását.

– Milyennek látja mai életét?

– *Az élet tele van szörnyűségekkal, de ma már ezeket elfelejtettem. Gyakran csak ülök, gondolkodom, és emlékezem a jóra, rosszra egyaránt. Töprengek azon, hogy is élhettem meg ilyen magas kort. Ezt én magam sem tudom, így receptet sem tudok adni, de azt igen, hogy szerettem a jót: még ma is reggelente megiszom a snapszomat, a napi liter boromat. Örömet ma már az unokáim, dédunokám jelentik számomra és a családommal való együttlét. Életfilozófiám: amit az élet ad lehetőséget, azt mind ki kell használni.*

Én meg ma is csodálkozom határozott kijelentéseim, megfellebbezhetetlen állásfoglalásán, tisztességes kereskedői mivoltán. Bízvást hiszem, hogy a volt tanítványok, a mai kereskedelembe dolgozók ugyanúgy, ugyanazt tartják fontosnak – természetesen modern, megváltozott körülmények között –, mint a kereskedők doyenje.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2000. szeptember 14-i szám 19. oldalán volt olvasható.*

Medgyesi János

Dezső Ferenc:

A hentes

Az idő végtelen csendjében 87 év összegyűlt emléke árad, rejtekhelyéről előbukkan, megszólal, szinte ki is kívánczik a megszólított Medgyesi Jánosból. Egy élet emlékeit nem könnyű összeszedgetni, de előcsalogatjuk, s a kérdések feltépik a gátat és elered – mint eső – a szó s előtt bennünk az emlékek sora és elcsodálkozom a válaszoló csendes, megfontolt nyugalmán és pontosságán. Igaz, már lassan csoszog, de az elméje még friss. Gondolkodtam, mi az, ami e nagy nyugalmat adja? A kor, a tapasztalat, a hit és a mértéktartás. Így épül föl egy élet története, egy ember élete.

Nagyrécsén született iparos családból. Apja csizmadia volt, vagyonnal nem rendelkezett, s mint vallásos ember vállalta a sekrestyési munkát a templomban. Kellott a jövedelem-kiegészítés, hiszen rajta kívül még két testvére volt. Szerették volna, ha a családi hagyományt folytatja és ő is csizmadia mester lesz.

Egy kis kerülővel hentes lett. Pedig a családjukban rend és fegyelem uralkodott. A gyermekkoruk az engedelmisségen alapult. A szófogadó gyermek nem volt valami rendkívüli teremtmény. A választás a véletlenül múltott. Disznóölésen vett részt a sógoránál, ő ott figyelt fel ügyességére, aztán beajánlotta a henteshez inasnak. Apja nagyon ellenezte, nem akarta elengedni a városba tanulni, mert mint mondta: „a város elrontja a gyereket”. Mégis sikerült meggyőzni. Az Árpád utcába került tanulónak, ami 3 évig tartott. Munka volt bőven, de szívesen csinálta, mert minden érdekelte, mindent meg akart tanulni. Az inas évek alatt teljes ellátást kapott. Ott tanulta meg a disznó- és borjúvágás és feldolgozás minden csínját-bínját. Segédként már rábízta az élő állatok megvásárlását is. Így sok helyen járt, sok tapasztalatot szerzett.

Az idő nagy részét munkával töltötte, szinte csak erre emlékszik. Segéd korában is vasárnap délelőtt tíz óráig dolgozott. A munka volt az elsőrendű feladata, és ezt tudomásul is vette, mert így tudta a szakmát alaposan elsajátítani. Ami szabad ideje volt, azt a Katolikus Legényegyletben töltötte, időnként táncolni az Ipartestületbe járt. A sport és katonai alapképzést a levendőben kapta meg, ahova 13 éves kortól járt heti rendszerességgel. 1939-ben bevonult katonának. 1940-ben ő is részese volt a második bécsi döntés értelmében visszakapott Észak-

A húsfeldolgozó üzemben – Medgyesi János jobbról a harmadik

Erdélybe való bevonulásnak. Emlékszik, milyen büszkén vonultak végig Kolozsvár utcáin. Sajnos belesodródtunk a II. világháborúba, '44-ben kivitték az orosz frontra.

A háború, de bármilyen pusztítás is szörnyű. A szinte elviselhetetlen poklot ő is megtapasztalta, átélte. Az ő századukat az első ütközet során bekerítették, és hullottak mellette a bajtársai, mint a falevél. Őt talán az mentette meg a haláltól, hogy egyik katonatársát lövés érte, és azt kötözte. Neki segített, így lemaradtak a többiektől, s mire reggel lett, ketten voltak csak az őket körülvevő erdőben. Hamarosan az oroszok kezére kerültek, közeli lágerbe vitték őket, ahol nagyon rossz volt az ellátás, legyengültek, és a tifuszjárvány sorra szedte áldozatait. Több ezer emberből harmincan maradtak életben. A Jóisten őt ott is megsegítette. Akik ott megmaradtak, a Donyec-medence egyik településére kerültek, ahol jobb ellátást kaptak, felerősödtek, hamarosan munkára fogták őket, ő például a szénbányába került. A bányát a kolhozbeli munka váltotta föl, ahonnét még tábori lapot is küldhetett haza. Később tudta meg, hogy nagy meglepetés volt, hiszen itthon már a haláláról kaptak hírt. Misét is mondattak érte, elgyászolták. 1947. augusztus 20-án érkezett haza.

Frk Ferenc hentesnél tanulta a szakmát

Megtapasztalta a háború borzalmait, végigélte az embertelenséget, a poklok poklát, így a béke bizony nagyon sokat jelentett. Megváltást. A háború és a felszabadulás viszont sok mindent elvett tőle. Megvolt már a mestervizsgálata, és egy feldolgozó üzletet szeretett volna nyitni, de elbukott, semmi sem lett belőle, hiszen az '50-es évekre bevonták az iparendélyeket.

Nevezetes dátum életében 1948, akkor házasodott. A volt mestere lányát vette feleségül. Egy lány- és egy fiúgyermek született. Mivel jó szakembernek ismerték meg, megbízást kapott, hogy részt vegyen egy húszüzem létrehozásában. A húszüzem 1950-ben be is indult. Kezdetől fogva egész nyugdíjazásáig ott dolgozott, gyártásvezetéssel foglalkozott.

Büszkén említi, hogy a Parlament konyhájára minden héten 100kg virslit szállítottak, de soha nem volt kifogás. 27 éve nyugdíjban van – 6 éve megöregült, de nem magányos, hisz János fiával, és annak családjával él együtt. Ma is tevékeny, szellemi frissességgel szemléli környezetét, és a világ dolgait. Mindenről van véleménye. Fontosnak tartja a tisztességes munkát, az emberbaráti szeretetet és a hitet. A XXI. századi fiataloknak üzeni: a rend és fegyelem alapja a család és a társadalom létezésének. E tevékeny életet élt egyén sorsa azt vallja: minden rendszerben van jó, és van rossz. Fel kell ismerni valamennyiünknek a jót, és azt az utat járva emberek tudunk maradni minden körülményben.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2004. január 13-i szám 5. oldalán volt olvasható.

Dr. Merkly-Belus József

Dezső Ferenc:

A gyógyszerész

Dr. Merkly-Belus József 83. életévét betöltött gyógyszerész fiatalos, de szerény hevülettel meséli a család történetét, viszontagságos életét, amelyik immár 150 évre tekint vissza. Nincs benne büszkeség – pedig lehetne –, csak valami tiszta emberi bölcsesség, mások tisztelete, és a szakma szeretete sugárzik egész lényéből és minden szavából. Ha valakit, akkor e családot igazán megilleti a dinasztia megnevezés.

– Honnan a név eredete?

– *A válasz dr. Merkly-Belus József a család történetéről szóló írásában olvasható. A néhai dédapa 1850-ben került Nagykanizsára az Igazsághoz címzett gyógyszerértárba. A dédapa 49 évesen meghalt, 6 kiskorú gyermek maradt utána. A legidősebb fiú, Lajos édesapja szakmáját választotta, ő lett az utód az Igazságban. A törvényszék közelében volt ügyvédi irodája Merkly Antalnak. Két lánya és egy fia volt, Antal, aki szintén jogi pályára lépett. 1885-ben feleségül vette Belus Annát, így fonódott a két család sorsa egybe. A legidősebb 1886-ban született fia, József, az én apám folytatta a gyógyszerész mesterséget. A házasságából két fiú született, István bátyám, s jómagam, ki a családi hagyomány szerint József és patikus. De én már Merkly-Belus névre hallgattam. Ennek rövid története, hogy Belus Lajos révén a család férfiága kihalt. Belus Lajos apámat és utódait örökbefogadta, nevét is átruházta. Így keletkezett 1916-ban a Merkly-Belus családnév.*

– Milyen volt a gyermekkor?

– *Éltük vidám életünket, de a családi hagyománynak eleget kellett tenni, amely megkövetelte az intézeti nevelést. Pécsre kerültem a Jezsuita Középiskolai Konviktusba. Érettségi után jogot és gyógyszerészetet tanultam együtt. 1939-ben jogi doktorátust szereztem. Ügyvédjelöltként Nagykanizsán dolgoztam, majd a Honvédelmi Minisztériumba kerültem.*

– Mi történt 1945-ben?

– *'45 tavaszán a minisztériummal együtt kitelepültünk Németországba. Kint azon munkálkodtunk, hogy az elhurcolt értékeket megmentjük, és azok haza kerüljenek. Sikert is hazamenteni kórházi és egyéb felszereléseket. Minimális*

Az Igazsághoz gyógyszerertár portálja

ellátást kaptunk, de abból nem lehetett megélni, így dolgoznunk kellett. Én például fát vágtam. Ott ismertem meg egy erdélyi lányt, akivel azóta is kiegyensúlyozott, nyugodt házasságban élünk. 1947-ben jöttünk haza, közben a családi tradíciót követve '49-ben gyógyszerész-diplomát szereztem, s apám patikájában dolgoztam 1950-ig, az államosításig.

– Hogyan élte meg az államosítást?

– Azt mondhatom, hogy családjunk megfelelő színvonalon élt, de szüleink megtanítottak minket a tények tudomásul vételére, és én is elfogadtam az államosítás tényét. Az államosítás során az apámat, öcsémet, s engem nem vettek át az állami gyógyszerertárba. Nekem szerencsém is volt, mert Zalabérben az állást nem tudták betölteni – nem vállalta senki –, végül én kaptam oda a kinevezést. Mondhatom hét szép évet töltöttünk el, és szép emlékekkel távoztunk Kiskomáromba, ahol a gyógyszerertár vezetője lettem. Onnét is mentem nyugdíjba. Így állásom is lett, a szakmámban dolgozhattam. Ez elégtétel volt számomra.

– Milyen követelményeket állított mint gyógyszerész, s milyen hagyományokat követett?

– Az embernek mindig kell, hogy legyen egy erkölcsi mércéje, szakmai ismerete, valamint hivatásszeretete. Ha ez együtt van, akkor jöhetnek kudarcok,

megpróbáltatások, mindig talpon tud maradni, és ember lesz minden körülmények között. Szüleink belénk nevelték a munka szeretetét, és én az állami gyógyszerterát is úgy vezettem, mintha sajátom lenne. A másik fontos követelmény, hogy a beteg az első, mindegy, hogy éjjel vagy ünnepnap jön, ki kell szolgálni, a szolgálat pedig a legfontosabb feladat. A kiszolgálás nemcsak a gyógyszer kiadását jelentette, hanem bizonyos jó értelemben vett „kioktatást” is. Milyen hatása van, mikor s hogyan kell bevenni? Az egészség megőrzése érdekében népnevelő munkát is kellett végezni falun.

– Van-e folytatója e szép szakmának, és mit adna tovább az új utódoknak?

– Hála Istennek, van. A lányom és az unokám is gyógyszerész, s így már a hatodik generáció adja át egymásnak a stafétabotot, tisztelve az elődök munkáját. A sajátjaimnak is és másoknak is továbbadnám a hitet, a következetes munkát és az emberszeretetet. Szeretni kell az embertársainkat hibáikkal együtt. Minden helyzetben meg kell találni a jót, és be kell érni azzal, ami éppen adatott.

Követendő példaként mondja: Mi mindig elégedettek voltunk sorsunkkal.

Ezt a következetes, optimista életvitelt feleségével együtt átadták gyermekeiknek is. Azt vallják, hogy meghatározó a családi háttér és a példamutatás. Nevelni pedig csak az iskolával közösen lehet. Az önzetlenséget tartják elsődlegesnek, a családban is mindig első volt a gyerek, mint a kiszolgálásban a beteg.

A gyógyszerter környezet

Sajnos – mondják – ma nagy az önzés, kevés a példa a nevelésben. Pedig hát ez a legjobb nevelési eszköz.

Meg kell állapítanom, hogy olyan emberekről beszélgettünk, akiknek élete példaértékű. Tudom, hogy jómódú volt a család, hogy sokat veszítettek, de ez szóba sem került. Könyvet kellene tán írni e család minden helyzetben helytállni tudó, tisztességet valló, a példát és értéket hordozó életéről. Simon András Szeretet közelben című könyvének bevezető gondolata jól illik ide: „Ne tartsd fontosnak, hogy fontosnak tartsanak. Egyszerűen csak szeress, és fontos leszel.” Úgy érzem, e szép kort megért házaspár e gondolat jegyében élt. Kapni néha nehezebb, adni talán még inkább, de ők csendes példaadással – talán ma már magányos cédrusként – ezt művelték, hála nekik, hogy ma is ezt teszik. Adják, ami önmaguk, nem bezárják, de kinyitják a szívük, mint a kaput. Megőrizték hitüket, egymás és a család iránti szeretetüket, ami felold és befogad időn és téren túl, s ez tartotta meg fiatalon mindkettőjüket.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. február 22-i szám 15. oldalán volt olvasható.*

Mihalicz Lajos

Dezső Ferenc

A tűzoltó

Mihalicz Lajos 70 éven, két agyvérzésen és operáción túl még ma is eleven, érdeklődő, tevékeny ember. A kitartó fajtából való, aki a vereséget is erénnyé tudja kovácsolni, aki a múltból hozott értékeket ötvözni tudja a jelen követelményeivel. Vallja, hogy az embernek sok minddel kell foglalkoznia, hogy ki tudjon teljesedni, hogy értékeset tudjon teremteni. Jókedve, vidámsága, derűs élcelődése egy kicsit magyar góbbá avatja.

Milyen is volt ez a góbb 71 év? Változatos: csendes, csatározásokkal teli, de bárhova került is, mindenhol feltalálta magát és megtalálta számítását. Mivel a környezetét nem tudta megváltoztatni, sem a világot, magát alakította a világhoz.

Nagybakónaki, háromgyerekes ősi parasztcsaládból származik. Még a nagyszülei is parasztok voltak – mondja. A föld jelentette a megélhetést, ezért aztán meg is tanulta becsülni a földet és azt, amit a föld adott. Nem véletlenül hívják e foglalkozást kenyérkeresetnek. A kenyér – sok más mellett – napi eledelül szolgált, nem dobták a szemétkbe, amit nem csak a hitük nem engedett, de az izzadsággal párosult erőfeszítés sem. Ő is beleszületett a munkába, a családi közösség, a szülők példamutatása volt a legjobb nevelési eszköz. Így aztán minden munkánál ott serénykedtek, okvetlenkedtek a gyerekek, mígnem, ahogy növekedtek, kisebb-nagyobb feladatot kaptak, mint például a baromfik etetése, az udvar, utca söprése, répalevél szedése, libalegeltetés. A munka mellett az iskolában is helyt kellett állni. Akkor még délután is volt tanítás. Ő meg szeretett iskolába járni. Elbűvölte a tudomány. De legjobban a verseket szerette. Betegsége ellenére memóriája meglepően friss; számtalan, ritkán hallott vagy ismeretlen verssel rukkolt elő. Most e régi versekből egy műsor összeállításán foglalkozik. A hitről és a haszaszeretetről szóló verseket fejből tudja ma is. De vissza a gyerekkorba! A tanulás és az otthoni munka mellett kevés idő jutott a játékokra. Hamar el is kellett feledkezni a játékokról, mert közbeszólt a háború. Az 1929-ben született levették katonának, így az 1931-ben születettek lettek a legények és a kislevették. A II. világháborút sikerült átvészelnie, számára a katonaság csak 1951-ben következett. Addig elvégezte a 7-8. osztályt, így a honvédségnél már az őrmesterségig vitte. Jó beosztást kapott, az egyetemisták alaki kiképzését bízták rá. De jeleskedett a politikai előadásokon is, mivel szerette az idézeteket, s

Pihenő, jobbról az első Mihalicz Lajos

ezzel brillírozott, ezért sokszor részesült dicséretben. 1953-ban szerelt le. Nehéz volt a folytatás, akkoriban bizony nagy fordulatot vett a világ kereke. A föld, ami addig tápláló erő volt, sokat veszített eltartó erejéből, így nem látta a biztos jövőt.

Tűzoltókat toboroztak a faluban. Más munkalehetőség nem volt, így 1956. február 17-én belépett a tűzoltóság állományába. Visszaemlékezése szerint bizony a felszerelés nagyon szegényes volt, a szolgálat meg hosszú. 15-ször 24, azaz havi 360 óra. A szolgálat mellett társadalmi munkában végezték a tűzvédelmi ellenőrzéseket. Nem a munka nehézsége okozta a gondot, hanem inkább a veszélyessége, az állandó készség állapota, a felelősség magukkal és másokkal szemben. Ez nagyon megviselte az idegeiket. Egy-egy riasztás mindig tragédiát jelentett. Számtalan tűzoltásnál vett részt a 27 szolgálati év alatt. A tűz, amely oly nagy fejlődést hozott az ember életébe, ellenséggé vált. Értéket pusztított el, tragédiát okozott, és ezt soha nem lehetett megszokni. A tűzoltóságnál élte meg az 1956-os forradalom eseményeit is, amelyek konfliktusok nélkül zajlottak le, a szolgálatból szinte nem hiányzott senki. Helytálltak e rendkívüli időben is. 1958-ban elvégezte a gépkocsivezetői tanfolyamot, első fecskendős lett. Szolgálatára során sokszor vonultak ki tűzhez, de a legemlékezetesebb a Domus Áruházban keletkezett tűz volt, amit az évszázad tűzének nevezett. Mint az első fecskendő

kezelője 36 órát dolgozott társaival, ennek következtében sok értékes bútort sikerült megmenteniük. A legmegrázóbb élménye egy tüzeset következtében megégett fiatalasszony mentése volt, aki sajnos belehalt sérüléseibe.

A munka mellett az egyhangúságot kiegészítette olyan hasznos és egyben élvezetes elfoglaltságokkal is, mint például a vadászat és a méhészkedés. Mindkettő csendet és fegyelmezett munkát követelt. Mindkét foglalatosság a természet szépségének megismerését is segíti. A csend, a szinte kötelező áhítat a természet „templomában” a meditáció és a fegyelem összpontosításának a terepe is. S a fegyver durranása csak még jobban felerősíti a csend hangjait. A vadászat során a természet, az állatvilág kapcsolatán túl, a vadásztársaság tagjaival barátságok szövődtek. A betegség azonban arra kényszerítette, hogy 27 évi szolgálat után, korkedvezménnyel nyugdíjba vonuljon. Egészségi állapotának javulása hozzásegítette, hogy a nyugdíjas éveket aktív pihenéssel töltsse. A vadászatról ugyan le kellett mondania, de ma is ugyanúgy szereti a természetet, járja is és pihenésképpen vadászatról szóló könyveket olvas. A másik kedvtelésből űzött hobbiját, a méhészkedést ma is folytatja. Ez megint csak kapcsolódik a természethez, a rovarok szorgos munkájához. Így aztán ma is van elfoglaltsága, hasznosan eltölteni a nyugdíjas éveket. Nehezen viseli a késő őszi és téli időszakot, ekkor jobban a lakáshoz köti az időjárás. Ilyenkor verseket olvas meg tanul – mint mondja –, „agypallérozást végez”. Hiányolja a beszélgetőpartnereket, akikkel felidézné a régi történeteket. Otthonülő, kocsmába soha nem járt, de a vidámságot szereti.

Az ifjú utódok egyesülete

Üzenete a jövőnek, a fiataloknak, hogy éljenek józan mértékletességgel, életük alapja a tisztességes munka legyen. Jótanácsa így hangzik: a magadét tedd el, a másét ne vedd el! Ne csak magadon, hanem másokon is tudj segíteni! A fiatalok tanuljanak a múlt példáin, és csak a jót tegyék el a jövőnek.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2002. október 30-i szám 17. oldalán volt olvasható.*

Mórícz István

Büki Erzsébet:

A katona

A Nagykanizsán állomásozott elhunyt katonák emlékére állított kopjafa avatásakor egy rövid időre ismét feltámadt a múlt. Civilek és katonatisztek emlékeztek a katonavárosra, ahol a hatvanas-hetvenes években egyidejűleg több, mint kétezer katona és határőr – hivatásos tisztek és sorállományúak – az elődökhöz méltóan becsülettel és odaadással szolgáltak, s nemcsak az előjárók elismerését vívták ki, hanem a város lakóinak megbecsülését is. Katona katonának állított emléket a kopjafa, az ünnepség gondolatával és megvalósulásával ezen a szeptemberi délelőttön. Közöttük volt Mórícz István nyugállományú alezredes, a kopjafán elhelyezett bronzplakett alkotója. Közösen próbáljuk feleleveníteni a katonaváros egyik meghatározó időszakát.

– Az ünnepségen eltűnődtem, ahogyan újra láttam idősödő volt kollégáimat, hogy az ország különböző részeiről idevezényelve velem együtt idegyökereztek. Jómagam angyal földi gyerek vagyok, ott nőttem fel, ott voltam sorkatona, s a szentendrei tiszti iskolát leszámítva főleg Budapesten és Nagykanizsán éltem le az eddigi életemet. 1964-ben kerültem a Gábor Áron laktanyába a parancsnok politikai helyetteseként. 37 éves voltam, tele ambícióval, optimizmussal, és sem a városban, sem az állomáshelyben nem csalódtam. Hamar beilleszkedtem, családom is megtalálta a helyét. A városnak érezhetően megtartó ereje volt, az első pillanattól éreztük, hogy szeretnek bennünket, katonákat, s befogadták az ország minden részéből idehelyezett tiszteket. Őszintén mondom, soha nem kíváncsoztam el, teljességgel kanizsaivá váltam. Még 1982-ben – nyugdíjállományba vonulásomkor – sem tudtam volna elképzelni, hogy nincs működő laktanyám, ahová vissza lehet járni, hogy nem leszek a Gábor udvarán egyetlen kiskatonának sem „az öreg”. A nyugdíjas katonák klubjában és szakszervezetében gyakran emlegetjük, hogy ezen a téren mivé vált Thury György városa.

– Milyen volt akkortájt a laktanyák és a város kapcsolata?

– Azt hiszem, hogy egyetlen tisztársam sem cáfol meg, amikor azt állítom, hogy a lehető legjobb. Mindenhol segítettünk. Ott voltunk teljes „bevetéssel” a Csó-tó kialakításánál. Játsszótereket, sportpályákat építettünk, közremű-

ködtünk a mezőgazdasági munkáknál, nagy hóviharban az elakadtakat mentettük. Még véradásban is kitüntető címet nyertünk el. Jó kulturális együttseink voltak – ének-, tánc-, színjátszó-csoport –, s ha hívtak bennünket városi ünnepségekre, iskolákba szerepelni, soha nem tagadtuk meg. Az „Egy iskola – egy laktanya” mozgalomban a Hunyadi iskola volt a partner intézményünk. Nem túlzok, ha azt mondom, szerettek a gyerekek a laktanyába jönni – s nem csak Fegyveres Erők Napján. Élő, gyakorlati kapcsolat alakult ki: például az iskola és a laktanya az országban az elsők között működtetett úttörő honvédelmi szakaszt. Presztízse volt annak a tanulónak, aki alkalmassá vált. Azt persze nem állítom, hogy minden gyereket és felnőttet elbájoltunk, de mindenesetre az egyenruha iránti ilyen nagy fokú idegenkedést, amit ma tapasztalok, el sem tudtunk

volna képzelni. Végtelenül büszke vagyok munkatársaimra, a sorkatonák odaadó munkájára, aminek következtében a Gábor Áron laktanyában állomásozó 18. légvédelmi rakétaezred a Néphadsereg legjobb ezrede lett. Ebben benne volt az a katonai tartás is, amit mi a várostól kaptunk és a városnak adtunk. Katonai pályám során a munkámat több alkalommal is elismerték, de azt, hogy a város igazán befogadott, és honorálni akarta a különböző közösségekért végzett tevékenységemet, mi sem jelezte jobban, mint az, hogy 1975-ben a városi tanács oklevéllel és emléklakettel tüntetett ki.

– Mit jelentett szeretett laktanyájának az a beceneve, hogy „Domján üdülő”?

– Az országban híre volt a laktanyának az emberséges légkör miatt. Sok fiatal – aki megtudta – úgy gondolkodott, ha már menni kell, s úgyis az ország túlsó csücskébe fognak irányítani, akkor legalább hadd vonuljak be egy jó helyre. Ez volt a parancsnok, Domján Gyula alezredes után, a Domján üdülő. Ebben a laktanyában a tisztek egymás közötti, de főként a sorállománnyal való érintkezésükben emberséges volt a viszony. Én már tiszti iskolás koromban elhatároztam, ha egyszer tisztt leszek, mindent el fogok követni, hogy

Gábor Áron szobor avatása
1965-ben

enyhítem a fiatal emberek családtól való elszakadását, csökkentsem a kitolások számát. Kényes voltam arra, hogy egy bizottság a negatív jelenségek okát vizsgálja, s a felelősségre vonás sem maradjon el. Persze nézetkülönbségeim nekem is adódtak, egyetlen katonai vezető sem lehet laktanyai feszültségek nélkül. Én mindig igyekeztem következetesen, de türelmesen bírálatot mondani, mert úgy éreztem, e nélkül nincs jó laktanyai morál.

Ha találkozom tisztársaimmal, zalai volt sorkatonámmal, jó érzés, hogy szeretettel emlékeznek vissza a Gábor Áron laktanyában eltöltött évekre, hónapokra. Maga a környezet is nevelt: egy szép, klasszikus, 1930-ban épült laktanyaépület, a kapuján és a homlokzatán Medgyaszay István műépítész által készített – történelmi jelenetet megörökítő – szgraffító. A belső udvar – ugye ma már szinte hitetetlen – meg tele rózsával. S mivé vált a hetven éves épület? Nem is szeretek arra járni!

– Találkoztunk 2003 Város Napján egy könyv díszbemutatóján is.

– Semmiért távol nem maradtam volna a „Volt egyszer egy katonaváros” bemutatójának ünnepségéről. Nemcsak azért, mert visszaemlékezésem helyet kapott a könyvben, hanem azért sem, mert a katonák jelenlétükkel is reprezentálhattak, hogy mennyire fontosnak tartják a város katonamúltjának papírra vetését. „Mi nyugállományú katonák több mint ötszázan élünk a városban, sorsunk teljességgel összefonódott a Magyar Honvédség történetével és Nagykanizsa múltjával. Örömmel láttuk viszont magunkat, bajtársainkat a könyv lapjain, s ezzel is sugallhatjuk, hogy ugyan 1997-ben pont került a város katonatörténelmére, de amit tettünk, az elismerésre méltó volt a városban és az országban.

Nagyon fontosnak tartom azt is, hogy azok, akik felelősséget éreznek a város múltja iránt, s képességeik adódtak az írásra, azok nem mentek el amellet a tény mellett, hogy meg kell írni a „katonaváros” történetét. Szívesen la-
poztam a két világháború helyi

A MAORT lakótelepet létrehozó mérnökök tiszteletére
2001-ben állított emlékoszlop

Halis István bronz emléktáblája a könyvtárban

megközelítésű történetét, de a pulzusom akkor gyorsult fel igazán, amikor a Magyar Néphadsereg szárazföldi harcoló csapatainak békehadteste között saját alakulatom történetére leltem. A levéltári dokumentációk mellett dicséretesnek tartom a személyes gyűjtemények – jómagam is sok-sok fényképpel szolgáltam –, főként a katonaozvegyek emléktárgyaiknak bemutatását. “ Azt hiszem, minden nyugállományú katona csak elismeréssel nyilatkozhat Büki Pálné írói és szerkesztői, Szabó Lajos, Harasztosi Vince, Poprádi Zoltán és Halmos Ildikó írói tevékenységéről. A Városvédő Egyesület és a Fegyveres Erők és Testületek Nyugállományúak Klubja felkarolása nélkül pedig soha nem született volna meg ez a könyv.

– Kerékpár és plakett-formázó asztal! Melyik előbbre való a nyugdíjas Móricz István életében?

– Nem tudom őket mérlegre tenni. A kerékpárnak kis suttyó gyerekkorom óta barátja vagyok. Ha az időjárás megengedi, ma is lekerkezek naponta 18-20 kilométert. Megtehetem, hiszen egyedül élek. Lányom Herenden lakik családjával, ott óvónő, vegyészmérnök fiam viszont itt Nagykanizsán, a közelemben van. A bronzplakettek készítése nálam nem afféle kései, időskori hobbi. Aktív katona koromban már többször volt kiállításom. Először 1970-ben, az alakulat fennállásának 20. évfordulójára, majd más jeles jubileumokra – más lakatnyának, polgári szervezetnek is – készítettem emléklakettet. Több száz lehet szerte az országban, jutott belőlük külföldre is. Azt a tehetséget, amit a szüleimtől örököltem, így kiélhetem, s ha nem is jutottam el a Képzőművészeti Főiskolára – ahová ugyan felnőtt fejjel jelentkeztem, de helyette katonai egyetemre irányítottak – rendszeresen van lehetőségem művészi alkotómunkára. Ma már többnyire felkérésre dolgozom. Jelenleg a MAORT telepen elhelyezendő emlékmű három alakjának a plakett-tervei foglalkoztatnak.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2000. november 23-i szám 21. oldalán volt olvasható.

Mózes Pál

Büki Erzsébet:

A tanácselnök

*Mózes Pál nyugalmazott tanácselnök lakásának előszobájában antik hatású, több darab-
ból álló bútortábor fogadja a látogatót. Ahogy a
házigazda szeme megpihen a faragott tálatán,
kezével végigsimítja a különleges komódot, ér-
zékelhető, ezek nem vásárolt bútordarabok, ha-
nem Mózes Pál keze munkájának eredményei.
Aki ezeket tervezte és aprólékos gondnal kivi-
telezte, jól megtanulta a szakmát.*

– Nyugdíjas amatőrként ilyen tökéletesre fej-
lesztette a stílbútorkészítést?

– Ügyes kézzel, türelemmel és sok-sok szá-
badidővel az ember alkothat szép tárgyakat.

Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy az eredeti szakmám asztalos. Jó mestereim voltak, akik megtanították a mesterség csínját-bínját. Ennek igen nagy hasznát vettem akkor, amikor a volt kefégyári telepen létesült Faipari Vállalat igazgatójának neveztek ki. Káder voltam, de nem kívülálló, s ezt gyakran bizonyítanom is kellett. Vezetésem ideje alatt kétszer is kiváló vállalat lett a cég. Amikor a Politikai Főiskola államigazgatási karának település szakát végeztem, hasznát vettem az asztalosokra jellemző pontosságnak, kitartásnak. Hosszú tanácsai pályafutásom alatt sem felejtettem el, honnan származom, hogyan kezdtem.

– Hát igen, a „Mózes-éra” nagyon hosszú idő volt!

– Huszonhat évig álltam a város élén. Rövid elnökhelyettesi beosztás után mindvégig tanácselnökként dolgoztam. Ez nagyon hosszú idő, így óhatatlan, hogy az ember minden jó és kevésbé jó döntésnek a részesévé, meghatározó szereplőjévé váljék. Tevékenységem középpontjában az a cél állt, hogy a munkaképes lakosság körében egyre nagyobb legyen a foglalkoztatottság, minél több lakás épüljön, az intézményhálózat olyan összetételű legyen, amelyik képes lefedni az egészségügyi, a szociális-, az oktatási és a kulturális ágazat jogosan bővülő elvárásait. Emellett az infrastruktúra – víz-, gáz-, villamos energia-, szennyvízelvezetés és tisztítás – emelkedő színvonalon biztosítsa a lakosság igényeit. Nagykanizsa a 60-as évek elején „alvó város” volt. Határközelisége is okozta hátrányos helyzetét. Szerencsésnek mondhattam magam azért is, mert jó időszakban állhattam a város élére, 1968-tól az új gazdasági mecha-

nizmus során bővültek az anyagi eszközök, olyan lehetőségeket kapott a város, amelyeket vétek lett volna nem kihasználni. Akkor sem pottyant ölünkbe az a pár millió: a „kijárás” nem mai módszer. Varga Józsefné országgyűlési képviselővel – akit igen nagyra becsültem – gyakran jártuk meg a különböző minisztériumokat: kilincseltünk, érveltünk, s ritkán jöttünk haza üres kézzel. Még egy dolog, amit a mai városvezetők szerencsére már nem ismernek. Az az állandó harc, amit a megyei párt- és tanácsi vezetőkkel kellett vívni! Ezt csak az tudja, aki benne élt. Az utca embere szidhatta Egerszeget, a megyét, de nekünk okos érvekkel kellett a város érdekét képviselni. Ami aztán vagy sikerült, vagy nem.

– Eléggé felemásan ítélik meg a kanizsaiak ezt az időszakot.

– Városvezetői tevékenységet utólag bele lehet helyezni egy negatív politikai erőterbe. Egyszerűen azért, mert a szocializmus idején és keretei között történt. Azonban nem lehet letagadni bizonyos tényeket azért, mert egyszerűen valakinek nem tetszik. Vegyük csak sorra! Üveggyár, Kanizsa Bútorgyár, Egyesült Izzó, DKG, Sörgyár, Finommechanika, Vasipari Vállalat, Úttörőház, kórház új szárnya, húsipar, tejipar rekonstrukciója, Csónakázó-tó, Parkerdő, Murai Vízmű termelő üze me, Dél-Zalai Áruház, buszpályaudvar, iskolák, óvodák, fedett uszoda, zöldtábor! S még messze nem is mondtam el a város fejlődésének minden állomását, nem soroltam fel minden eredményt. Az 1971-72-es év statisztikája szerint 13 ezer ember dolgozott Nagykanizsa ipari üze meiben. A nyolcvanas évek elején volt olyan időszak, hogy csak a Vár útra négyezer ember indult reggel munkába. Lakótelepek nőttek ki a földből, igaz rohammunkával, év végi átadással, kohósalakból. Ma már kimondani is súlya van: 4000 lakás épült, 54 százalékát fizikai dolgozók kapták, 74 százalékát fiatal családok. A

*A Dél-Zalai áruház új szárnyának megnyitása
1980. október 6-án*

lakásépítkezéseknél a minőséget a mennyiségi szemlélet igen-csak befolyásolta. Az előregedett városközpont rekonstrukcióját is előbb el kellett volna kezdeni. Itt most nem csak a „Mózes térről” beszélék!

– Sok ember ellenszenvét váltotta ki „rebellis” döntéseivel.

– Hát kettővel feltétlenül. Egyik a Vasemberház ügye volt. Kértem és kéretlenül kaptam is tanácsokat: tüntessük már el ezt az ósdi épületet, s húzzunk fel helyette újat. Nem kevés töprengésbe, vitába került, míg a döntésre hivatottak amellet maradtak: maradjon a ház, hiszen hozzátartozik Nagykanizsa jellegzetes belvárosi képéhez. Amikor elkészült, a lokál-

Az új művelődési házunk névadója, Hevesi Sándor mellszobrának leleplezése

patrióták büszkén mutatták, mennyire ideillő, milyen szép lett... A belváros rekonstrukcióját a Magyar Urbanisztikai Társaság a nyolcvanas évek elején a város és tanácselnöke számára Hild János Emlékéremmel honorálta. A másik a garzonházak ügye volt. Nem vállaltuk fel – mert a fiatalok anyagi helyzete sem engedte volna meg –, inkább az arra alkalmas belvárosi házak tetőtér beépítését szorgalmaztuk. Ma is úgy hiszem, jól döntöttünk.

– Mi befolyásolta leginkább döntéseiben?

– Az én gondolkodásomat, nagyrészt cselekedeteimet is a baloldali értékek formálták és alakították. Közbevetőleg jegyzem meg, mint a sors furcsa fíntorát, hogy ennek ellenére a rendszerváltozás után csak többszöri jelentkezés után vettek fel az MSZP helyi alapszervezetébe. Visszatérve a kiinduló gondolatra, ez a mindennapi életben a megértést, a szolidaritást jelentette elsősorban a dolgozó, főként a fizikai dolgozó emberekkel. Kitüntető figyelmet fordítottam mindig is a rászorulókra, az elesettekre. Bizonyítékként elmondhatom, hogy az országban talán elsőként számoltuk fel a '60-as években, a városban a cigánytelepeket. A munkaképes korú roma férfiak 80%-a, a nők 55-60%-a munkaviszonyban volt. A roma gyerekek bölcsődei, óvodai ellátását csaknem teljessé tudtuk tenni, hasonlóképpen beiskolázásukat is. Azt hiszem, mai értékítéléssel is ez a tevékenységünk irigylésre méltónak mondható. A Magyar Tudományos Akadémia romakutató csoportja akkor országosan is követendő példának nyilvánította a kanizsai gyakorlatot.

– Önt a maga idejében kemény, konok embernek tartották.

– E téren is nyugodt a lelkiismeretem. Soha nem hittem magamat mindenhatónak, döntéseimben a szakembereket, az illetékes tanácsi szerveket mindig

Beszélgetés Farkas Ferenc Kossuth-díjas zeneszerzővel

bevonam. A feladatok egyre összetettebbekké, egyidejűbbekké váltak, nagy gondot fordítottam a megfelelő szakembergárda nevelésére. Példaképem elődöm, Nagy Lajos volt, aki hivatásának tekintette a város szolgálatát. A „kemény vezető” jelző a rend, a fegyelem szigorú megköveteléséből ragadt rám. Az apparátusban sokan felemlgették azt a nyilvánosságra is hozott 1986-os tanácselnöki utasításomat, amely a munkarend, a munkafegyelem, a munkaidő védelmét szolgálta. Ne mondjak mást: megtiltottam munkaidőben a párttaggyűléseket, a magánügyek intézését.

– Helyben vagyunk! A rendszerváltozáskor pártja nem valami szépen bánt el önnel.

– Akik benne voltak a sűrűjében, azok tudják, hogy miért voltak többszörösen is zavarosak ezek az idők. Feljelentettek lakáscserém és hétvégi házam építésének állítólagos „tisztátlan” lebonyolítása miatt. Akadt olyan városi vezető is, aki személyes bosszú miatt törlesztett. Elnökségem hosszú ideje alatt volt egy „bűnöm”, kilógtam a sorból. Nem voltak ivócimboráim, nem tartoztam a kártyázó, tivornyázó városi elitbe, nem léptem be a reformkommunisták közé sem. A város szolgálatát valóban szó szerint értelmeztem, s aki pozícióban volt, attól is ezt vártam el. Azért ezt tudták az emberek, mert nyugdíjazásom után egyetlen többszöri éjszakai arrogáns telefonálótól eltekintve soha, sehol, semmilyen megjegyzés, retorzió nem ért. Sokat köszönhetek a családomnak, akik mindvégig mellettem álltak, mert csak így tudtam feldolgozni azt a bánásmódot, ahogyan 26 évi városvezetői szolgálat után elküldtek.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2005. július 14-i szám 10. oldalán volt olvasható.

Dezső Ferenc:

Az erdőmérnök

A Kaán Károly utcai családi ház és annak udvara híven tükrözi Nagy László nyugdíjas foglalkozását. A szabályos alakzattá nyírt tuják és az udvar a külső rendet mutatja, de a beszélgetés során megvilágosodik egy tiszta, emberi magatartás, ami következetes belső rendet képvisel. Talán jelképes az is, ahol lakik, hiszen az utca névadója is erdőmérnök volt. Fiatalos, határozott és következetes gondolkodásmód és a szakma alapos ismerete jellemzi beszélgető partneremet, akivel felelevenítjük a múltat.

Nagy László

– Milyen volt a gyermekkor, és volt-e kapcsolata az erdővel?

– A Győr-Sopron megyei Veszényben születtem, a Hanság déli csücskében, paraszt szülőktől. Anyai nagyapám erdőőr volt. A faluban szinte mindenkinek volt a Hanságban „hanyas” területe, amit rétek és égeres erdők borítottak. Itt találkoztam a természet szépségével, a fával és a szorgalmas emberekkel. A szénagyűjtés, favágás és egyéb paraszti munkák nem gátolták, sőt segítették a természetre való rácsodálkozásomat. Így aztán a gyermekkorom a munka mellett is szép és változatos volt.

A beszélgetésből egyre inkább kirajzolódik, hogy a régi falu nemcsak lakóhely volt, de a családnak és a falunak is megvolt az erkölcsi mércéje, megtanította az egyént a közösségi gondolkodásra, egymás segítésére és megkövetelte a munkát, és a munkás embert tisztelni, becsülni.

– Ez egy életre szóló tartást adott az embernek – mondja.

– Milyen volt az iskola, mire nevelt?

– Az elemi iskolát szülőfalumban kezdtem, majd negyedik osztály után a nyolcosztályos gimnáziumba iratkoztam, ami hamarosan megszűnt, így aztán általános iskolai bizonyítványt kaptam. Tanulmányaim során a fő pillér a Győri Bencés Gimnázium volt, ahol kiválóan, példamutatóan neveltek. Valamennyiünkkel megszerettették a tantárgyakat, és megfelelő alapot adtak a továbbtanuláshoz. A másik pillér, amire támaszkodtam, a Soproni Erdőmérnöki Főiskola volt. Ilyen képzés csak itt folyt az országban. Alapos szakmai ismereteket kaptunk. Az évek során barátsággá finomult egymás közötti kapcsolatunk. Igazi közösséggé formálódtunk. Alkalmunk volt a legjelentősebb

szakmai egyéniségeket megismerni. Ma is él, erősödik az a kapocs, ami fiatalon összetartott bennünket. Az országban, az erdőmérnöki főiskolán és a saját életemben is meghatározó változást hozott 1956. Az októberi események hatására ideiglenes intéző bizottságot alapítottunk, s aktív részese lettem a MEFESZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egyesült Szervezete) megalapításának.

A zavaros és előre nem látható történések, irányíthatatlanná vált zavargások, jogos követelések közepette is mindig a realitás talaján állt, cselekedeteit megfontoltság és a közösség iránti elkötelezettség jellemezte.

– Sajnos nem sikerült megakadályozni, hogy az egyetemi hallgatók és oktatók jelentős része Ausztriába távozzon, akik aztán végül Kanadában kötöttek ki. 1958-ban 36-an Sopronban, 36-an pedig Vancouverben szereztek oklevelet. Kanadai tanulmányutamon volt szerencsém 10 évfolyamtársammal találkozni, akik jelentős szerepet töltenek be a kanadai erdőgazdaságban. 1958-ban jeles diplomával is nehezen találtam munkát. Végül a zalai erdőgazdaságnál alkalmaztak. Hadd idézzek a Magyar erdők című könyvből: „...vagyok kapud, ládád, kapanyeled, orsód, születtedben bölcsőd, holtodban koporsód, fűrő és faragó kedvedben hű társad, én kérlek, vigyázz rám, az erdőt ne bántsad!”

– Önnek mit jelent az erdő?

1988. Egy elismerés átvételekor

A csömödéri kisvasút

– Az erdő a természet bonyolult része, és nem fogható fel a fák összességének. Az erdő biológiai életközösség: eleme a fa, a madár, a rovar, a mikroorganizmus, a gomba, jellemző az éghajlata és a hőmérséklete. Az erdőnek megvannak a maga törvényei, csak az avatkozzon bele, aki ismeri. A hozzá nem értés kárt okoz. A zalaiak tudják, ismerik és értenek hozzá.

– Milyen a zalai erdők helyzete?

– A Zalai Erdő és Faipari Rt. területén 55000 hektár erdő található. Évi árbevétele 4 milliárd forint. Építésre, gépek beszerzésére évente 500 milliót fordítanak. A cég évek óta az ország legeredményesebb részvénytársasága. Az erdőterület több mint fele ma is állami kezelésben van, amin a múlt század eleje óta nagyüzemi módon, tudatosan folyt a gazdálkodás. Az erdőállomány összetétele a következő: 26% bükk, 28% tölgy, 15% fenyő. Az erdők 70%-a értékes fa. A kárpótlás során magánkézbe került erdők szakmai kezelése nem megoldott.

– Munkája során melyek azok az eredmények, amelyekkel elégedett?

– Két részre bontom. Szakmai téren: a 40 éves munkálkodásom során a fejlesztés minden momentumában részt vettem, minden újban ott van az én munkám is. Másrészt, emberi magatartásban mindig is megadtam és megköveteltem a tiszteletet. Nagy kartárs voltam és Nagy kartárs is maradtam. Munkámban legfontosabb követelménynek tartottam, és másoktól is elvártam az alapos szakmai felkészültséget és tiszteletet a tárgyalópartnerrel szemben.

Az erdőgazdálkodás szinte minden posztját végigjárta, a szakelőadótól közgazdasági osztályvezetőn át a vezérigazgató-helyettesig. A feladatokhoz mindig társította a képzettséget. Az új feladat pedig más-más felkészültséget követelt meg. Így aztán gépész üzemmérnöki, majd gazdasági szakmérnöki képzettséget szerzett, mert tudta, hogy a rábízott feladatoknak csak így tud megfelelni. A legfontosabb követelménynek a folyamatos önképzést tartja. Az otthonról hozott munka becsülete egész életét végigkísérte, mindig távlatokban gondolkodott, és meggyőződéssel vallotta – vallja is – a becsületes, tisztességes munka célba visz. Ma is elismerik szaktudását, a Zalai Erdészeti és Faipari Rt. Igazgatóságának tagja, 1998-ig elnöke, majd titkára, az Országos Erdészeti egyesület tagja. A Bedő Albert Emlékérem tulajdonosa. Nyugdíjasan sem pihen, a szakma igényt tart tapasztalataira, tanácsaira. Abban bízunk, hogy a nemes, következetes munka az unokákra is hatással lesz. Élmény a családdal lenni – mondja –, de az erdő élete az ő élete is, már egybefonódtak, együtt az erdő és az ember, a tisztesség és a munka, a fa adta kályha melege, és a mindig tudatos újrateremtés öröme, hogy a jövőnek is legyenek fái, s erdői a hazának.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2001. június 21-i szám 11. oldalán volt olvasható.*

A budafai arborétumban

Pápa János

Dezső Ferenc:

Az '56-os elítélt

Beszélgetőtársamnak, Pápa Jánosnak élete tele volt eseményekkel, megpróbáltatásokkal, két embernek is jutott volna belőle. Már a neve is irritálta a hatalmasságokat. Több kísérletet tettek annak megváltoztatására. De ő ragaszkodott az őseitől kapott nevéhez. Ebben is, mint mindenben és mindenkor kitartott elvei mellett. A kimondott szó, az ígéret betartása erkölcsi követelmény nála. A sors – a háború és az '56 utáni megtorlás – próbára tette, de mindig az igazság, kötelesség, a haza iránti hűség vezette. Ma 77 évesen is ugyanúgy cselekedne. Eleve nedjen meg az ő kis „történelme”.

Szülei parasztemberek voltak. Apja konzervatív gondolkodású, de józan belátású volt, aki azt akarta, hogy az ő munkájának folytatója legyen. Édesanyja, valamint bölcs, öreg nagynyja a tanítást tartották a jövő alapjának. Édesanyja olvasott, verset írt, irányította a családot. Szüleinek 5 gyermeke született, de közülük csak ketten maradtak életben. A családban szigorú nevelésben részesültek. Már 10 éves korában munkára fogták, rendet, fegyelmet követeltek meg. Emellett fontos volt a család életében a lelki táplálék, a rendszeres templomba járás. A munka mellett is volt ideje a környék megismerésére, játékra. Járták társaival a rétet, erdőt. Szülőhelyén, Szentán volt bőven látnivaló. De szívesen olvasott is. Főleg a természetről, történelemről szóló könyvek, valamint a versek érdekelték. Csak fokozta a kíváncsiságát a természet iránt, hogy tanítója jó barátságban volt Hermann Ottóval.

Édesanyjának és tanítóinak köszönheti, hogy továbbtanult, elvégezte a 4 polgárit, majd gimnáziumban tanult tovább. A 6. gimnáziumból átiratkozott a bajai tanítóképző csurgói tagozatába. Itt érettségizett. Mindenáron tanító szeretett volna lenni, a falu lámpása. De a békés tanulást félbeszakította a háború.

Leventeként vitték el katonának, 16 évesen. Több társával együtt megszökött, és visszalopakodtak falujukba. 1945 januárjában újra bevonultatták, de nemcsak a fiatalokat, hanem az idősebbeket is, egészen 50 éves korig. A leventékből alakult században egy hónapos kiképzést kaptak, esküt tettek, és következett az első bevetés. Nagybjom környékén heves orosz támadás megfutamodásra készítette őket. Kanizsán át – már egy hősi halottuk is volt – Zalalövőig menekültek, beásták magukat, és várták a támadást. Nagybjomnál megakadt az orosz tá-

Napköziben a gyerekek között Csurgón

madás, sok volt a halott és a sebesült, ezért átkaroló hadműveletet alkalmaztak, Jugoszlávia felől és Keszthely irányából támadtak, úgy, hogy a kör bezáruljon. Céljuk az volt, hogy lépcsőzetes visszavonulással biztosítsák a németeknek a menekülést. Az újabb visszavonulást az oroszok támadással viszonozták. Mint tüzes méhek, röpködtek a nyomjelzős lövedékek. Félt, szinte remegett, mert ekkor esett át először a tűzkeresztségen. Húsvét reggele csendesen köszöntött rájuk, de a feltámadás helyett a halál kopogtatott. Újabb nagy erejű támadást indítottak az oroszok. Egész nap folyt a harc, a tankok, ágyúk tüzeltek, szinte dübörgött a föld, égtek az épületek. Ez a borzalom napja volt számukra. Még a halottaikat sem tudták eltemetni. A sebesülteket mentették, ahogy tudták.

Éhesen, szomjasan vonultak vissza, világítottak a fáklyaként égő olajkutak. A szétzilált erőiket nem lehetett összekovácsolni. A túlérővel szemben nem tudták tartani a frontot. Itt sebesült meg ő is a bal kezén és lábán, és légnyomást is kapott. Mureckába szállították. Onnan Németországba vitték őket: Klagenfurt, majd Furnitz következett, ahol kórházba került. Merevgörcs kínozza, borzalmas fájdalmai voltak. Az orvosok lemondtak róla. Másik kórházba vitték, ott esett át a krízisen. A rohamok megszűntek, viszont a csigolyája súlyosan károsodott. Az állától egészen a derekáig begipszelték. 17 évesen elveszettnek érezte a világot, s magát benne. Azután jött a jó hír, elindulhattak hazafele. Bécsig angol kísérettel érkeztek, majd ott átadták őket az oroszoknak. Semmi jót nem várhattak, mindenüket el is szedték tőlük. Hazaérkezésükkor azonnal megjelentek a moszkovita magyar kommunisták, s ordították: Horthysta katonatisztek, csendőrök, nyilasok, SS-ek, levették lépjenek ki! Többségüket a Szovjetunióba vitték orosz fogságba. Sokan közülük meghaltak, és Isten tudja, az életben maradtak mikor jöhettek haza. Mivel János teljes gipszben volt, őt hazaengedték. A hazaérkezés határtalan öröm volt számára, bár hadirokkantként került haza. Fizikai munkára alkalmatlan

volt, így a Pázmány Péter Tudományegyetem biológia-kémia szakára jelentkezett, ahova fel is vették. Az egyetemen bekapcsolódott az ifjúsági mozgalomba, ahol szemináriumok rendszeres hallgatója volt. Közben figyelte a való életet, nyáron falujában saját bőrén tapasztalta a parasztság nehéz sorsát. A szemináriumokon hallottak és a gyakorlat között nagy különbség volt. Kezdett a világnézete átalakulni. Nagy változást hozott életében az 1952-es év, megnősült, felesége szintén pedagógus volt, aki hasonlóan gondolkodott. Jó társa volt egész életében. Egyetem után a Csupói Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumba került. Nagy fordulatot hozott életében az 1956-os forradalom, aminek aktív résztvevője volt. Az október 23-án történt budapesti eseményekről pontos információik voltak.

Lelkesen fogadták, hogy Pesten kitört a forradalom. Az egyik óra közti szünetben átment a RÖLTEX-be, s vett egy tekeres nemzeti színű szalagot, majd kokárdát készítettek belőle, és az osztályának tanulói a mellükre tűzték. Gyűlést tartottak az intézményben, követelésüket 18 pontban fogalmazták meg. A diáksággal tüntetésre készülődtek, amit a rendőrség engedélyezett is. Este lampionokkal, fáklyákkal vonultak a központ felé, közben Kossuth-nótákat énekeltek. Ezen a gyűlésen választották meg az Ideiglenes Nemzeti Bizottság 10 tagját közfelkiáltással. Egyre nagyobb volt az elégedetlenség. A településen leverték a vörös csillagokat, ledöntötték a bolgár emlékművet. 29-én nagygyűlést tartottak a Fő téren, ahol ő is felszólalt, hazafias lelkesedéssel, őszinte szívvel. Újabb kibővített Nemzeti Bizottságot választottak. Céljuk a közbiztonság megerősítése, valamint a nemzetőrség felállítása volt. Sor került az oktatási osztály vezetőjének leváltására, helyette őt bízták meg. Körlevelet küldtek minden község Nemzeti Bizottságának, a rendre, fegyelem betartására hívták fel a figyelmet. November 4-én megkezdődött a szovjetek támadása Budapest ellen. November 5-én volt

Arany oklevél átadása

utoljára együtt bajtársaival. Másnap megtudták, hogy Kaposvárról tankkal jönnek értük. Társával a halászmesternél húzták meg magukat. Lassan helyre állt a rend, a bosszú heve lecsillapodott, megkezdődött a tanítás, de számára a megpróbáltatás. Első lépéskén áthelyezték Nagyatádra 1957. február 1-jén. Még egy hónapot sem tanított, február 24-én letartóztatták. A verőlegények „méltó fogadtatásban” részesítették, majd teherautóval Kistarcsára vitték. „Csomagot le! Orrot a falhoz! Kezeket hátra” – hangzott a parancs. Ezután gumibottal végigverték valamennyiüket. „Kivégzéshez felkészülni!”- kiáltották. De a sortűz elmaradt, ez csak pszichológiai előkészítés volt. A táborban a társadalom egész keresztmetszete képviselve volt. Az elhelyezés nagy teremben, emeletes ágyakon történt. 2 ágyon 3 fő feküdt. Dolgozni nem kellett, a tétlenség tette elviselhetetlenné a tábort.

Egy idő után az értelmiséget külön választották azzal az indokkal, hogy ők voltak, akik megtévesztették az egyszerű embereket. Így aztán maguk szerveztek elfoglaltságot az idegösszeroppanás ellen. Ki-ki a szakmájának megfelelően előadást tartott. Sokat tanultak egymástól. Rendszeresen énekeltek, amit nem tiltottak. Ez enyhítette a nyomasztó egyhangúságot. A szabályzat szerint egy hónapban egyszer 5 kilogrammos csomagot kaphattak. És egyszer látogathatták meg őket. Nemcsak a táborban lévők sorsa volt nagy megpróbáltatás, de az otthoniakat is rendszeresen zaklatták. Például a feleséget felszólították, hogy váljon el férjétől. A titokban magával vitt családi fényképek tartották benne a lelket. 8 hónap után került haza, de ez az úgynevezett szabadság csak látszólagos volt, mert utána még 7 évig nem tudott elhelyezkedni, nem kapott munkát. Csak úgy biztosítottak volna részére állást, ha III/III-as besúgó lesz, azt pedig nem vállalta. A háború és a kistarcsai kényszerszállás azt a tanulságot adták, hogy a reményt feladni nem szabad. A másik fontos elv a lelki béke és a hit.

Emellett fontosnak tartotta a megbocsátást. Nem neheztelt senkire, beletörődött sorsába. A gyermekei, unokái adnak ehhez erőt. Úgy vélekedik, hogy talán nem is baj a sok megpróbáltatás, ez edzi a lelket, hívó ember számára ennél nagyobb erény nincs. Leginkább fájjalja, hogy elvették az ifjúságát, elvette a világháború, amiben szinte gyermekfejjel járta be a poklok poklát, s rokkantan élte meg a felnőttkort. Elvette a fiatalságát az eszme, mely hazugságra épült, és ő e hazugságnak áldozata és kárvallottja lett. Mégsem a matériát, hanem a szellemet siratja, mely nem tudott megújulni az eszme barikádjain. És fájdalmasan, de megbékélve kéri, adják vissza a hegyeinket, és ha már az ifjúságukat nem lehet, az igazságot. Ma igaz, tiszta emberként él, de vallja, többet kellett volna tanulnia a nemzetnek. Élete példa és tanulság lehet.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. október 26-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Büki Erzsébet:

Az alma mater dicsérete

Nemrég csendes, de szívet melengető kis ünnepségre került sor a Thúry György Szakközépiskolában. Az intézmény két hajdani tanárát köszöntötték, két olyan embert, aki a városban jól ismert, köztisztelőben áll, a maga idejében igazi tanár egyéniség volt. Dr. Pillér Ernő 2000. október 28-án töltötte be 80. életévét, Varga Ferenc pedig szeptember 8-án a Közgazdasági Egyetemen vette át az ötven éve szerzett végzettségét tanúsító aranydiplomát.

Az iskola nevelőtestületének zöme e rendhagyó összejövetelen – lévén erősen megfiatalodott ez az oktatási gárda is – Zsoldos Ferenc önkormányzati képviselő meleg hangú köszöntője nyomán a város oktatástörténetének egy olyan időszakát hallotta megelevenedni, amikor a „Keri” jelenvaló dicsőségének fényében tündöklött, amikor a kereskedőváros Kanizsa jellegével együtt az ezt az értéket megtestesítő iskolát is dobogóra állította.

Az alma mater dicsérete

Zsoldos Ferenc, mint hajdani diák, Pillér Ernő tanítványa, tekintett vissza a negyvenes évek végének iskolájára, ahol a két ünnepelt fiatal, pályakezdő tanár volt. Nyugodt, kiegyensúlyozott magatartásukkal, felkészültségükkel, jó humorukkal, a diákcsinylek elnézésével hamar kivívták a tanítványok elismerését. Az ötvenes évek gazdasági és politikai nehézségein osztályfőnöke úgy vitte végig osztályát – emlékezett vissza Zsoldos Ferenc –, hogy a fiatal, lelkes csapat nem szenvedett lelki törést, s ha a német után oroszot kellett is tanítani, azt is derűvel, komolyan végezte. Sajnos, annak a bizonyos osztálynak az egyharmada már elhunyt, de az élők évente kedvenc osztályfőnökükkel együtt mindig elzarándokolnak az alma materba.

Dr. Pillér Ernő

Az épülő új könyvtár előtt gyakran megáll egy délceg, őszes úr, figyelve, hogy miként nőnek a falak. Ha tehetné, meggyorsítaná az építkezést, s már odabenn keresgélne kedvenc könyvei között. A tanár úrnak nem múlik el egyetlen napja sem, hogy német eredetiből ne fordítana magyarra, csak úgy kedvtelésből, a maga örömére.

Pillér Ernőt sok-sok tanítványa dicséri ebben a városban. 1946. szeptember elsején kezdett tanítani a Városi Kereskedelmi Iskolában, s 1982-

Saját osztály érettségi találkozóján Varga Ferenc és Pillér Ernő

ben ment hivatalosan nyugdíjba, hiszen még tizenkét évig a város több középiskolája – leghosszabban a Cserháti – igényt tartott a munkájára. Az 1952-ben végzett „kerisek” különösen kedvesek számára, hiszen ez volt élete első kimenő osztálya. Ezek közül a fiúk közül Zsoldos Ferencsel, Dobó Lászlóval a mai napig tartja a kapcsolatot. Azért is szívesen emlékszik erre az osztályára, mert a zömmel munkás-paraszt származású fiatalok közül mind megtalálták a helyüket az életben. Többek között heten doktoráltak is. Arra a kérdésre, hogy a későbbiek közül kit említené fel, úgy válaszolt Pillér Ernő, hogy talán Szebenyi Máriát, Rózsás Jánost, Kászli Miklóst és Török Andrást.

Osztályfőnöki köszöntő érettségi találkozón

Egyáltalán nem véletlen, hogy a megnevezettek mind az irodalom, illetve a pedagógia elkötelezettjeivé váltak. Úgy látszik, a tanári példának és a magyar nyelv és irodalom tanításának magvai termékeny talajra hullottak.

Az az iskola, amelyikben akkortájt a tanári szobában nagyjában csak egy tu-catnyian voltak, hatalmas

intézménnyé nőtte ki magát. Az ünnepelt elismerően nyilatkozott a szép épületről, a nagy iskolai tanuló létszámról, s vele együtt a megnövekedett tanári karról. A ma 144 éves alma mater örökre elkötelezett híve gratulációjával illetve, s az ünnepségen megemlékezett elhunyt tanártársairól is.

Pillér Ernő egyedül él, de két lánya, két unokája és két dédunokája közelségében. Sajnos szeretett felesége ötven boldog együtt töltött esztendő után tavaly elhunyt.

Varga Ferenc

A tanár úr 1990 óta látja el városunkban az elismert választási bizottsági elnök tisztelet. Ezzel a megbizatással csak erkölcsileg és politikailag feddhetetlen embert szoktak megtisztelni. Varga Ferenc életével, 38 éves pedagógiai munkájával rászolgált erre a bizalomra.

Amikor a sormási születésű fiatalember 1953-ban a Közgazdasági Egyetemen szerzett diplomájával elkezdett tanítani a kereskedelmi iskolában, akkor még nem tudta, hogy neki és később majd gyermekének is ez lesz a jövője. Visszatért

az alma materbe, ahol diák volt, s képzettségének megfelelően tanított mindent: könyvvitelt, számvitelt, statisztikát, vállalati gazdaságtant. Emlékei szerint 1957-ben, amikor az iskola 100 éves jubileumát ünnepelte, az illetékes minisztériumok nem nagyon tudtak mit kezdeni egy „múltból” itt maradt kereskedelmi iskolával, hiszen megfelelő feltételek nélkül állandóan változott a tananyag, időnként a struktúra is. Pedig ezt az iskolát hajdan a bécsi kereskedelmi főiskolával azonos rangon kezelték. 1953-ban belépett a szakmunkásképzés, s ezzel a kereskedelem és a vendéglátás teljes vertikumával foglalkoztak az eladótól a szakácsképzésig. 1965-ben megszűnt az adminisztratív, illetve könyvviteli képzés – más iskola vette át –, s attól kezdve kifejezetten áruforgalmi szakképesítést adott az iskola. Hogy a szülők helyeselték-e ezt? Ma már nem

*Füszért gyakorlaton 1962
áprilisában – középen Varga Ferenc*

125 éves jubileumi ünnepség, 1982. október 8.

érdemes kutatni. Egy tény: Varga Ferenc pedagógus pályája utolsó 17 évében – 1988-ban vonult nyugállományba – mint igazgató helyettes is irányítója volt a profilban és létszámban is egyre bővülő iskolának.

A tanár úr szerint kevés olyan cég, vállalkozás, kereskedelmi egység lehet ma Nagykanizsán, ahol ne dolgoznának jól felkészült tanítványai – vezérigazgatói poszttól az eladópultig –, de jutott belőlük bőven magas beosztásba, minisztériumokba és a külkereskedelembé is.

Családja teljes egészében pedagógus család, felesége a dr. Mező Ferenc középiskolából ment nyugdíjba, Klára leánya pedig immáron 22 éve a Varga nevet öregbíti a Thúry György Szakképző Iskolában.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2000. december 21-i szám 8. oldalán volt olvasható.

Pomothy Dezső

Dezső Ferenc:

A lelkész

Pomothy Dezső, 92 éves református lelkész egész életét a szeretettel átítatott szolgálat hatotta át. Arcán az idő alig hagyott nyomot. Ősz homloka mögött józan bölcsesség, friss gondolatok, naprakész dátumok, emlékek sorakoznak. Mozgása meghazudtolja korát, gondolkodása termete fölé nő, minden szava megfontolt, elhivatottságot közvetít, szinte időtlenné teszi beszélgetésünket. Mi tette e törekeny embert olyan erőssé, hogy a kilencvenkét év, ármány, küszködés a Felvidékről, Nagytapolcsányból nyolc településen át tartó vándorlás sem tudta megtörni? A család össze-

tartó ereje, a hit, amely már kora ifjúságát áthatotta, s amelyből ma is táplálkozik és erőt gyűjt.

– Milyen volt a család, az iskola, amely útjára indította?

– A családuink messzi múltba tekint vissza, tehát nagyon távol kell kezdeni. Az Országos Levéltár Diploma Osztályán a XIV. századból 12, a XV. századból 29 oklevél található a Pomothy családról, mely jelentős birtokkal rendelkezett. Ősi birtoka Hont vármegye északi részén volt. A család első ismert őse az 1339. évi oklevél szerint Pomoti Pető. Az 1339-1525. évek közötti időből a levéltári adat 27 olyan Pomothy nevet sorol fel, akik közül 19 „homo regius” volt. A régi jog szerint a királynak olyan kiküldöttje, aki egyes jogi, főleg perbeli cselekmények fogyanatosításával volt megbízva. A „homo regius” tisztét csak nemes ember viselhette. Horhin a Pomothy család első ízben 1552-ben szerepel. Amikor is Ns. Pomothy Ferenc fiának, Pomothy István fiainak kúriát vesz. A Pomothy család előneve unatényi, címere a fiait saját vérével tápláló pelikán. Ebből a családból született Horhiban 1880-ban édesapánk. Édesanyánk Prechtl Katalin. Isten házasságukat tíz gyermekkel ajándékozta meg, akik közül én voltam az első szülött. Apai nagyapám földműves volt, de apám nem követte. Katonaidejének letöltése után beállt csendőrne. Nagy a család múltja, én is ennek a leszármazottja vagyok, megbecsülöm a múltam, de a jelenben gondolkodom, és az Isten által megszabott időben élek. Mivel nagy volt a családuink, sokan voltunk, bizony össze kellett hangolódni és dolgozni, segíteni édesanyámnak. Mint legidősebbnek a favágás és egyéb apró munkák

mellett még főzni, sütni is meg kellett tanulnom. Gyermekkoromtól kezdve egész életemben dolgoztam. Megtanultam a család összetartó erejének fontosságát, az egymásért való felelősséget és a munka jellem-, szellemformáló erejét. Az elemi iskolát Bercsény és Tát községekben végeztem. A középiskolát már Marcaliban kezdtem, majd a csurgói Csokonai Vitéz Mihály Reálgimnáziumban folytattam. Ugyanis apám inkább vállalta a magyarságát és vele a költözködést, hányattatást, de nem maradt a Felvidéket megszálló cseh csendőrség kötelékében. Így települtünk át Magyarországra, és 1927-ben került családunk Csurgóra.

– Milyen indíttatást kapott a lelkészi pályára?

– Családunk a szeretetre, egymás megbecsülésére nevelt. Persze az egyénben is kell az elhatározás, valahogy kis koromtól bennem volt az elhivatottság, de az igazi indíttatást a gimnáziumban kaptam. Szigorú rendszabályok uralkodtak az iskolában, én mégis jól éreztem magam, már akkor én vezettem a reggeli áhítatot. Legkedvesebb tantárgyaim közé tartozott a matematika. Arra a pályára is szántak, továbbtanuláskor én mégis a teológiát választottam.

– Milyen volt a szemináriumi élet?

– Voltak bizonyos követelmények, pl. viselkedés, öltözködés, ami fekete ruhát és kemény kalapot jelentett. Mivel magánházaknál laktunk, így a szigorú kötöttséget nem éreztük. De a hivatásunkra készülve volt belső parancsunk, s mivel ez munkált bennünk s meghatározta nemcsak a tudom, de hiszem, érzem és értem tudatot is. Közben tanítóképzőbe is jártunk és lelkészi-tanítói oklevelet szereztünk. Fel kellett készülni arra, hogy a kis községekben sok helyen nem volt tanító, így ott tanítani is kell.

A lelkészi pálya annyira telített volt, hogy egy évig nem kaptam állást. Szerencsém volt, két esztendő tartamára ösztöndíjat nyertem Hollandiába a karpeni „Gereformeerd” teológiai főiskolára, ahol főleg a homiletikai (egyházi beszéd, elmélete, története) órák hatottak rám legjobban. Itt tanultam meg, hogy mi az Ige üzenete, a ma gyülekezete a mai igehallgatások számára.

Hazajövelelem után Erdőcsokonyára, majd Kaposvárra kerültem segédlelkésznek. 1940-ben telepedtem le Nagykanizsán, ahol segédlelkésznek választottak. 1943-ban engem választottak meg a presbitérium és a gyülekezet jelen volt tagjai egyhangúlag a gyülekezet lelkipásztorául. Sok volt a munka, a Nagykanizsai és Letenyei járás híveit látogattam a szórványban, a gyerekeket tanítottam. Első feleségem nagyon beteges volt, helyette is sokat fáradtam, dolgoztam, de sajnos elveszítettem. 1974-ben nősültem újra, békés, boldog életünk van. Nagy fájdalmunk, hogy gyermekünk nem lehetett.

– Hogyan és mennyire segítette a hit élete során?

– Életem egészét átívelte a hit, mert a hit Istentől való, aminek segítségével határozott cél felé haladunk az életben. Istenben bízva végezzük a napi

feladatainkat, amihez elengedhetetlen az imádság. Így a hit erőforrás a napi feladatok végzésében. Egész életemben a közösségért, a gyülekezet lelki életéért dolgoztam, soha nem vonzott a hívság, mégis elismerték lelkészi munkálkodásomat. A Budapesti Református Teológián 1994-ben gyémánt, majd az újra megnyílt Pápai Református Teológián 1999-ben vasdiplomát kaptam. A Dunántúli Református Egyházkerület 1998. szeptember 19-én tartott közgyűlése a „Pro Pannonia Reformata” (A Dunántúl Reformátusságáért) oklevéllel és emlékéremmel tüntettek ki. A Nagykanizsai Megyei Jogú Város Közgyűlése 2000-ben „Pro urbe – Nagykanizsa Megyei Jogú Városért” címmel és díjjal ajándékozott meg. A 90. születésnapomon a gyülekezet presbitériuma szeretetvendégség keretében köszöntött.

Nem maradt tétlen idősem korában sem, hiszen megírta és kiadta 2000-ben A nagykanizsai református gyülekezet története az 1985-ig terjedő időben című munkája kiegészítő változatát.

– Mióta van református gyülekezet Nagykanizsán?

– *A gyülekezet 1887. november 13-án alakult meg. Nagykanizsán és környékén mintegy 300 a reformált vallás követőinek száma, akik elhagyatottságban éltek. Meg kellett tenni a gyülekezetté való szerveződést, hogy ne legyenek elzárva a lelki gondozástól. A lelkészi munka nemcsak a lelkiekre szorítkozott, gazdasági feladatokat is el kellett végezni. Imaházat és lelkészi lakást kellett vásárolni, valamint átalakítani. Az avatási ünnepséget 1897. október 31-én tartották. Ezzel lezárult a nagykanizsai gyülekezet első korszaka. Most már saját hajlékában áldhatta Istent, és hallgathatták igéjét. A mostani templom – a Rozgonyi és Hunyadi utca találkozási pontján – alapkövének letételére 1933. május 7-én került sor. A templomszentelés 1934. május 13-án volt. Ezzel lezárult a gyülekezet életének újabb időszaka. Teljesült régi vágya. Mivel a nagykanizsai gyülekezethez mindenkor sok szórványtelepülés tartozott, 1935-től segédlelkész tartó helyé nyilvánították az egyházi hatóságok.*

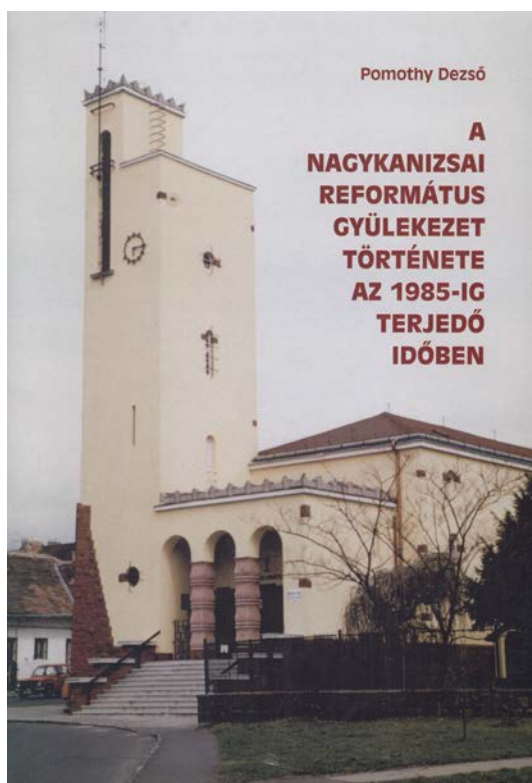
Nagykanizsai szolgálata alatt több írása jelent meg különböző egyházi lapokban. 1949-ben részt vett a tankönyvpályázaton, és a zsinati sajtóosztály útján kiadták „Velünk az Isten” címet viselő, 3. osztályba járó tanulók részére írt valláskönyvét. 1970-ben megjelent „református keresztyén hitünk és életünk” című alsós, és 1975-ben ugyanilyen címet viselő felsős valláskönyve. A „Nagykanizsai gyülekezet” című füzetben a gyülekezet történetét dolgozta fel 1940-ig. A gyülekezet jó kapcsolatba került az unitárius egyházzal.

Egy magas kor, egy gazdag élet, ami pihenést érdemelne, de folyamatosan dolgozik. 1985-ben történt nyugdíjazása óta egy ideig még kántor, ma pedig pénztárosként szolgál a gyülekezetben. Egész életében dolgozott, mert csak így

lehet szeretetteljes életet élni. Amikor „pihent”, valláskönyveket írt. Arcáról elégedettség sugárzik, mert magas kora ellenére aktív életet él. A hit volt a vezetője, és ő követte ezt az utat. Tiszta, becsületes, erkölcsös magyar embernek megmaradni, keresztyén életet élni, ezt üzeni a ma fiataljainak. A XX. századot mérgező erkölcsi romlás, hitetlenség, embertelenség helyébe egy igazabb, hitben gazdagabb század köszöntson ránk!

Még további jó egészséget kívánok, és hogy megingathatatlan hitével tovább erősítse a gyülekezetet és minket, valamennyiünket.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2002. február 21-i szám 20. oldalán volt olvasható.

Pomothy Dezső egyik könyvének borítója

Popellár Jenő

Büki Erzsébet:

A kiskanizsai tanár

Ha azt mondom Kiskanizsán, hogy Popellár Jenő, akkor ritka az a család, aki ne tudná, hogy kiről van szó. Mellé tehető, hogy Szollár Babi – ez a feleség leánykori neve –, hiszen ők ketten több nemzedéket neveltek, tanítottak, beírták a nevüket ennek a településrésznek a történelmébe.

– Eszébe jutnak néha azok a gyönyörű, termékeny évek? – kopogtattunk be egy kis nosztalgiazásra Popellár Jenőhöz.

– Amikor az ember életkorát illetően, a hetven és nyolcvan közötti idő felezőjéhez ér, óhatatlan, hogy egy-egy arc a Vásárcsarnokban, egy-egy ház Kiskanizsán emlékeket ne idézne fel benne. Pláne, ha meg is szólítják, emígyen: „Tanár úr! Amikor...” Ilyenkor aztán itthon a feleségemmel megpróbáljuk összerakni annak a közel negyven évnek a történetét, amit Babi a Nagyrácz Iskolában, én pedig a Templom térben töltöttem el. A letenyei gyakorlóévet leszámítva ez volt az egyetlen munkahelyem. Biológia-kémia szakos tanárként alkalmaztak 1952-ben, de tanítottam rajzot, technikát, illetve műszaki ismereteket – mikor mi volt a neve –, mezőgazdasági ismereteket, irányítottam a gyakorló kertet, fafaragó és modellező szakkört vezettem az iskolában és az úttörőházban. Ha kellett, vezettem az úttörőcsapatot, versenyekre készítettem fel a

Templom téri iskola szertárának építése társadalmi munkában (1960)

*Repülőmodellező szakkör 1976-77.
Megyei Úttörő Olimpia I. helyezett csapat*

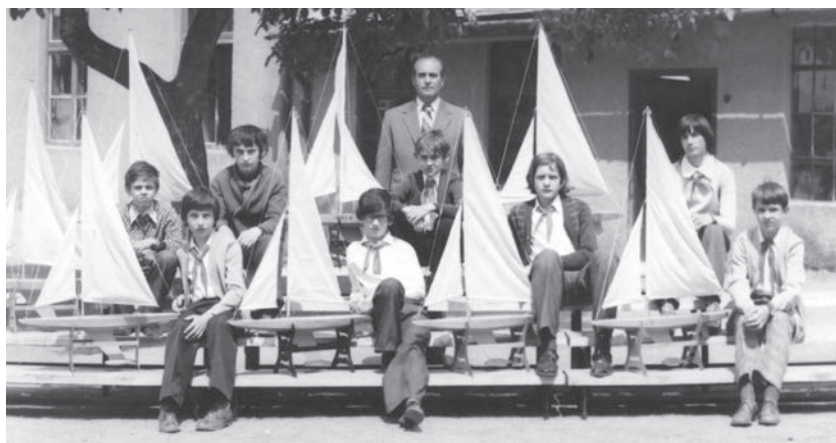
gyerekeket. Lassan a felnőttek számára is a Jenőből Jenő bácsi lettem. Pedagógiai pályafutásom alatt iskolaigazgatóból is négyet „szaggattam” el: Varga Béla, Burján Kálmán, Tóth András már régen az égi mezőkre távozott. Utolsó igazgatómmal, Beke Ferencnével, még együtt örülhettünk a szép modern iskolának. Eltűnt a régi földszintes öreg épület, ahol a 60-as évekig zsúfolt osztályokban, csak lányokat tanítottunk. Ki lehetne számítani, hogy a pályám 35 éve alatt hány gyerek ült előttem az iskolapadban, hánynak a kezébe igazítottam bele az ásót – pedig „sáska” gyerek volt – a gyakorló kertben, tanítottam meg a gyalulás fortélyát az iskola műhelyében. Aztán hányan vették kezükbe ösztönzésemre Kiskanizsán és az úttörőházban is a faragókést, az ollót és a ragasztót a repülőmodellekhez. Nagyon ragaszkodtam az iskolához, a gyerekekhez. Nyugodt természetem ellenére egy-egy gyerek érdekében a tanári konferenciákon az utolsóig képes voltam harcolni. Hiszen én őket nemcsak az osztályteremből ismertem. Igyekeztem munkára nevelni, hogy érezzék: minden érték teremője a munka. Nyugodtan elmondhatom azt is, hogy a kiskanizsai emberek is szerették az iskolát, megbecsülték a tanítókat.

– A távolról jött fiatalember hogyan tudott az akkor még igencsak jellegzetes kiskanizsai életmódba beilleszkedni?

– Ha tréfálkozni akarnék, akkor azt mondanám, hogy könnyen, hiszen én voltam Kiskanizsán „a Gizi néni veje”. De komolyra fordítva a szót, jó családba kerültem. Feleségemmel a pécsi főiskolán ismerkedtünk össze, s hazatérve, a

Szollár családnál lett az otthonom. Ez egy olyan köztisztelőben álló család volt, ahová gyakran bekopogtak az emberek tanácsot, ügyes-bajos dolgaikban eligazítást kérni. Nem a jellegzetes „sáska” életformát élték, de városházi tisztviselők lévén mindig készen álltak egy-egy kérvény megírására, hivatalos papír kitöltésére. Anyósom volt a mindenki Gizi nénije, s általa hamar megismertek engem is. Ez nekem, a messziről, a felvidéki Léva mellől származó fiatal embernek igencsak jól esett.

Hamar beilleszkedtem, hiszen szeretetreméltó, barátkozó embereknek ismertem meg a kiskanizsaiakat. Először a szülőkkel kerültem közelebbi kapcsolatba, aztán a vöröskeresztes rendezvények – aminek anyósom volt az igazi mestere –, a futballpálya, a reptér mind-mind olyan helyszínen voltak, ahol az ember hamar barátságokat köthetett. Azt meg különösen respektálják az emberek, hogy a repülőmodellező „kis sáskák” évről-évre megnyerték a megyei úttörő modellező versenyt, sőt országosan is előkelő helyezést értek el. Még a pályám utolsó évében, 1987-ben is az A/1-es kategóriában miénk lett az országos elsőség. Azt is nagy megtiszteltetésnek tartottam, hogy négy évig – Vizeli Dezső előtt – én irányíthattam a Móricz Zsigmond Művelődési Házat. Nagy élet volt a hatvanas-hetvenes években Kiskanizsán. Az emberek rengeteget dolgoztak, még fejen hordták, meg biciklin tolták a terményt be a kanizsai piacra, ennek ellenére élt még a „beszélgetős” életforma, tartották a rokonságot, barátságot, méltón megünnepelték a búcsút, a húshagyó keddet, összejártak pincézni, még nem kezdődött meg az elzárkózás. Az értelmiséget –

*Hajómodellező szakkör 1976-77.
Megyei Úttörő Olimpia I. helyezett csapat*

Búcsúzó öregdiákok 1980

lányunk, menyünk és unokáink közelében –, de tavasztól ősziig balatoni nyaralónkban töltjük a napokat. Új hobbi jött, a horgászás, de valahogy hiányzott valami az életemből. Így hát néhány éve újra elővettem a faragókést. Az utóbbi időszak termése lányom szobájában ez a lámpaállvány, polcok, díszes botok, tálak, kulacsok és még számtalan apróság. A családom és magam örömeire idézgetem fel a felvidéki pásztoroktól gyermekkoromban ellesett motívumokat.

dr. Kovács Gézát, a Burján házaspárt, a Vízeli családot – közvetlenségéért is szerették az emberek. A maguk közül valóknak – Borbély Györgynek, Törő Györgynek a Szerdahelyi, a Plander családnak – megadatott az a tisztesség, hogy az emberek hallgattak rájuk, tanácsaikat elfogadták. Nemcsak a gyerekek a felnőtteket, de a felnőttek is tiszteletben tartották egymást. Ezért is áldom jó sorsomat, hogy Kiskaniszára vezérelt, s ilyen termékeny életet élhettem.

– Ez a sok gyönyörű faragás mikor készült? – mutatok az egyik szoba gazdag tárházára.

– Amikor elhaltak az öregszüllők, meg érkezett a nyugdíj, megváltunk a régi háztól, a cserfői szőlőtől, s új életformát kezdtünk el. A keleti városrészben rendeztük be az otthonunkat – pedagógus

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2001. március 22-i szám 12. oldalán volt olvasható.

Rajnai István

Dezső Ferenc:
A boltvezető

Vannak olyan kellemes találkozások, amik kár lenne, ha kimaradnának az ember életéből. Ilyen volt a Rajnai Istvánnal való beszélgetés, őt az élet nem kényeztette el, mégis minden lehetetlen helyzetből talpra tudott állni. Zárkózott, kevés beszédű, de gondolatai mögött ott van a megfontolás és az érzelem. Kora ellenére – 81 éves – kiváló fizikai és szellemi erőben van. Emléke szinte minden pozitív és negatív eseményt megőrzött, ám benne a megbánottságnak semmi nyoma, a sebek begyógyultak, nyugodtan néz velük szembe. Induljon életének története:

– Nemesdéden, kisparaszti családban születtem. Édesapám értelmes, a közügyek iránt érdeklődő egyéniség volt. Rátermettségének köszönhetően köztisztletnek örvendett, így hamarosan előljáró, majd bíró lett a falunkban. Fiú testvéreimmel együtt munkára, becsületességre és elhűsége neveltek bennünket. Mindenkinek megvolt a reszortja, amit édesapám kirótt, s azt el kellett végezni. Ez adta meg az alapot az életben való helytállásra.

– Mi indította a tanulás, szakmai ismeretek megszerzésére?

– A földművelés rabszolgává tette az embert. Nem volt ünnep, vasárnap. Az állatokat az év minden napján etetni kellett. Nem volt ingyemre a paraszti munka, és nem is láttam sorsom jobbrafordulását. A jövőt az iparban, kereskedelemben véltem igazán megtalálni. Már gyermekkoromban a falut járó kereskedőknek segitettem felhajtani az eladó állatokat, akiktől biztatást kaptam a tanulásra. Így kerültem Kanizsára, ahol 1942-ben kitanultam a hentes szakmát. Segéd lettem, majd 1944-ben mestervizsgát tettem.

– 1944-ben már javában folyt a háború, mi várt az akkor 21 éves fiatalra?

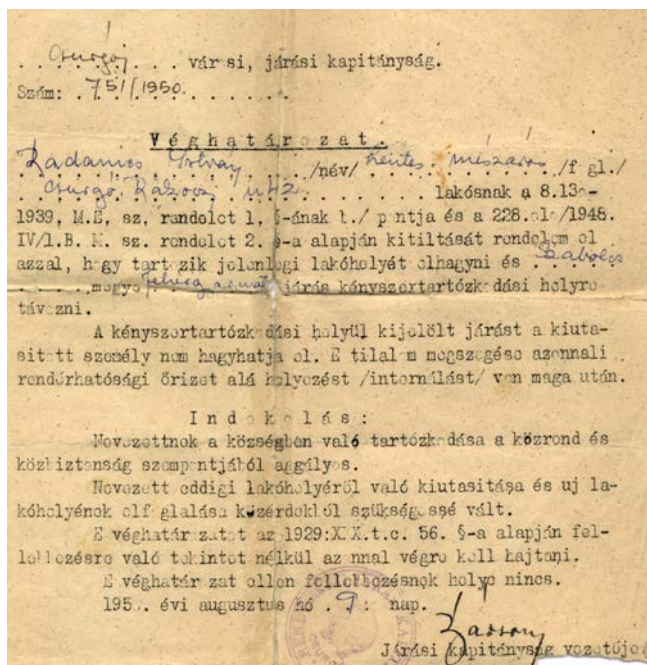
– Hát bizony a katonaság. 1944 őszén, mint sorkatonát vonultattak be. Újabb dátum életemben 1944. december 6-a, Németországba, Spandauba vittek sok társammal együtt, ahol újabb kiképzést kaptunk. Itt vetettek be bennünket, egy repülőtér védelmét bízták ránk. Az ellenállásunk csak két napig tartott. A harc során megsebesültem, valamennyien amerikai fogságba is kerültünk.

– Milyen volt a foglyok élete?

– Nem panaszkodhattunk. Dolgoznunk kellett, mindenki szakmájának megfelelő munkát kapott. Én szakács és raktáros lettem. A hadifoglyok kiváló ellátást kaptak, a jó élelem mellett volt bőven csokoládé és cigaretta is, de még finom szöveteket is tudtunk szerezni. 1945 júliusában Brüsszelbe kerültünk, ahol angol tiszti konyhában dolgoztam. 1946 tavaszán visszavittek bennünket Németországba, és onnét szabadultunk még abban az évben. Szerencsésen hazaérkeztünk, az állomáson nem hordágyért, hanem hordárért kiabáltunk, annyi csomagunk volt.

– Hol kezdte a munkát, mi várta itthon?

– A háború borzalmait túlélte emberek lelkesen, nagy kedvvel láttak munkához. Nekem is hamarosan sikerült a hentes szakmában elhelyezkednem Rein Zoltánnál. Adtuk-vettük az állatokat, meg feldolgoztuk. Közben édesanyám kocsmát nyitott Csurgón, így ott folytattam, mint kocsmáros a munkámat egészen 1950-ig, amikor nem csak elvették a kocsmánkat, de ki is telepítettek bennünket. Szabolcs-Szatmár megyébe, Fülesd községbe kerültünk. Egy falusi ház szobájában helyeztek el bennünket. A körülmények ugyan mostohák voltak,

Határozat lakóhelyének elhagyásáról

VÁROSI TANÁCS VÉGREHAJTÓBIZOTTSÁGA IX. EÜ. OSZTÁLY, NAGYKANIZSA.

8-18/1/1956.

Tárgy: A volt déli határsávból kitelepítettek segélyezése.

H a t á r o z a t.

Nagykanizsa városi tanács IX. eü. osztálya Radanics István . . .

Sugár utca 40/i sz. a lakos részére a 29/1956.

Mt. sz. rendelet alapján . 5.000 . . Ft segély kiutalását engedélyezi. Fenti összeget személyi igazolványának és a jelen határozat felmutatása után az Országos Takarékpénztár helyi fiókjára kifizeti.

I n d o k o l á s .

Igy határozott a városi tanács végrehajtóbizottsága IX. eü. osztálya, mert nevezett volt kitelepített, szociális körülményei miatt fenti segélyösszegre rászorult.

Erről értesítést kap: 1) Radanics István Helyben Sugár u. 40/i

2) Járási Tanács VB. Eü. Csoportja Csurgó

3) Városi tanács vb. eü. oszt. gazdálkodási előadója, Nagykanizsa

4)

Nagykanizsa, 1956. december 20.

oszt. vez. h.

A határozárból kitelepített segélyezése

de abban szerencsések voltunk, hogy sok mindent el tudtunk vinni magunkkal, valamint szabadon éltünk a kijelölt faluban, természetesen állandóan ellenőriztek bennünket. Nehezítette a helyzetünket, hogy 10 hónapos kislányunkat a nagyszülőknél hagytuk, mert nem tudtuk, milyen körülmények közé kerülünk.

– Miből éltek? Hogy tartották el magukat?

– Napszámba jártam a község határában, a vízelvezető árkokat tisztítottuk. Ott kerestem némi pénzt. Aztán a szüleimtől kaphattunk csomagokat, általában élelmiszert küldtek. Közben a helybeliek is megismertek, s megszerettek bennünket, ők is szegények voltak, de kisebb ajándékokat, főleg élelmiszert kaptunk tőlük. E rendkívüli siralmas állapot 1950 augusztusától 1953 novemberéig tartott, annak ellenére, hogy a vagonban történt szállításunkat is megfizették, megkönnyebbülés volt a szabadulásunk.

– Miként kezdték el az „új” életet?

– Mivel a csurgói házunkat államosították, Nemesdédre, a szülőkhöz költöztünk. Kezdetben napszámosként az erdőszetnél dolgoztam, majd a kanizsai ÁFÉSZ húsfeldolgozójába kerültem. Sok munkahelyem volt, így újabb és újabb szakmákat kellett megtanulnom. Így lettem a kiskanizsai italboltban csapos – vendéglátó-ipari szakmunkás létemre – majd újra visszakérültem Kanizsára, ahol a vasiparban kaptam munkát. Ezután a nagyrécei italbolt következett,

E ház egyik szobájában laktak – kitelepítés után – Fülesden

majd a nagykanizsai piac húsboltjának vezetője lettem, onnét is mentem nyugdíjba.

– Sok nehézséget vészelt át, mi adta ehhez az erőt?

– Szép gyermekkorom volt, jó nevelést kaptam, megtanítottak dolgozni és becsületesnek lenni, s ez kifizetődő is volt életemben.

Sok helyen kipróbálták, de mindenhol megállta a helyét, pontos, megbízható munkaerő volt, így mindig újabb és nagyobb feladatot kapott. Közben egy lányát és két fiát taníttatta, akikre ma is büszke.

Elégedett, nincs rossz emléke, nem vádol senkit. A nehézségek közepette is mindig megtalálta az igaz, egyenes utat. Úgy érzi, hogy a Jóisten a tenyerén hordozta. Több betegség mellett 81 évesen is jól érzi magát. Sok segítséget adott számára a baráti kapcsolat, amit élete során kialakított. Egész életét a munka alakította, becsület formálta, a szorgalom, a kitartás volt a kísérője. Ezek a fontos emberi tulajdonságok lelkét, hitét is nemesítették. Ezt hagyta örököül gyermekeinek, és ezt tudja ajánlani a jövő nemzedékének is.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. június 22-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Rózsás János

Dezső Ferenc:

Az író

A 78 éves Rózsás János sokat megélt a XX. század szörnyűségeiből, de szálfatermetét, hívő lelkét, a jövőbe vetett hitét semmi nem tudta megtörni. Irodájában könyvek sokasága, jegyzetek tömkelege között ő az úr, a „szabályos rendetlenségben” is megtalálja, amit keres. Előadásra készül, járja az országot, külföldet is: utazó nagykövete, szakértője a II. világháború előtti, alatti és utáni történelemnek. A Magyar Írószövetség tagja. Jókedve, vidám hangulata soha nem hagyta el. Ez volt vele élete során, s talán ennek is köszönheti életben maradását, a megaláztatás, a kínzással egyenlő bánásmód túlélését. Gyors felfogásának, emlékezőtehetségének pedig azt, hogy most az átélt múltból hitelesen tud beszélni és írni. Elfogultságnak a látszatát is kerüli. Igazi realistiként szemléli a múltat és a jelent egyaránt.

– Milyen volt ifjúsága? Hogyan tudott megbirkózni a nehézségekkel?

– Az ifjúság nekem a tanulás, a felkészülés időszakát jelentette, ami 14 éves koromig tartott, mert akkor már segédtisztviselő lettem, dolgoznom kellett. Olyan család vett körül, ahol jó nevelést kaptam, aztán segített ebben a levante kiképzés is. Bárcsak a mai fiatalok is kapnának ilyen felkészítést, nem lenne annyi probléma a mai magyar ifjúsággal.

– Mi is volt a levante-intézmény, és milyen feladatot töltött be?

Ezen intézményről részletesebben szól, mivel sok a félreértés, hamisítás. Ennek okán „Leventesors” címen feldolgozta a történetét.

– Az 1921. július 27-én kihirdetett, az 1921. évi XXXIII. törvénycikkkel becikkelyezett Trianoni Békeszerződés katonai vonatkozásban is kiméretlen és méltánytalan diktátumot kényszerített az országra. A katonai vezetőség és a kormány közös döntése nyomán született meg a Véderő Törvény. Ezen törvénycikk keretében hozták létre a levante-intézményt, amelyre vonatkozó törvényszakasz kimondja, hogy minden 21. életévet be nem töltött ifjúra nézve kötelező a levante mozgalomban való részvétel. Célja: erős, egészséges, munkabíró ifjúságot nevelni, iskolán kívüli és rendszeres testi edzésre kötelezni. A törvényalkotók felmérték, hogy egyedül a sport területén lehet megadni a jelen és jövő generációnak azt az emberi tartást, amelyre a jövő katonai

Rózsás János dedikál

rendszer kiépíthető lenne. Valamint azt a fizikai nevelést és erősítést, mely az ifjúságot az esetleges háborús szolgálatra előkészíti. Ezen kívül szilárd erkölcsi alapokra van szükség, erős nemzeti érzésre, tudatosítva, hogy az egyéni jogok mellett állampolgári kötelesek is vannak. Az 1924. évi III. törvénycikk megteremtette a testnevelés anyagi alapját. Az államférfiak jól tudták, hogy a fiatalság nevelésével kell kezdeni a megújulást, ha azt akarják, hogy a nemzetnek gerinces középosztálya legyen. A levante kiképzésben való részvétel a fiúk számára 12 éves kortól volt kötelező, heti egyszeri 4 órában. A katonai alaki kiképzésen kívül térképolvasás, évenként egyszeri éleslövészet és harci gyakorlatok is szerepeltek. A végzett munkáról és annak eredményéről a minden év tavaszán megtartott járási, megyei és országos versenyeken adtak számot. E sportversenyek szinte népiünnepségnek megfelelő keretek között zajlottak le. 1939 elején megjelent az új Véderő törvény. A levante kiképzés ettől az időtől kezdve már teljesen állami feladattá vált. 1941-ben hozták létre a levante egyesületeket. A rendeltetésük, hogy az egységes nemzet nevelésbe való beilleszkedés útján bajtársi érzéstől áthatott, hazafiasan érző, vallásos, és harci erényekben gazdag magyar ifjúságnak összefogó szervezete legyen. Én is a levantében kaptam meg – a család mellett – egy életre a szilárd erkölcsi alapot, amivel gazdálkodtam az életem során.

– Miért és hogyan került a szovjet munkatáborokba?

rendszer kiépíthető lenne. Valamint azt a fizikai nevelést és erősítést, mely az ifjúságot az esetleges háborús szolgálatra előkészíti. Ezen kívül szilárd erkölcsi alapokra van szükség, erős nemzeti érzésre, tudatosítva, hogy az egyéni jogok mellett állampolgári kötelesek is vannak. Az 1924. évi III. törvénycikk megteremtette a testnevelés anyagi alapját. Az államférfiak jól tudták, hogy a fiatalság nevelésével kell kezdeni a megújulást, ha azt akarják, hogy a nemzetnek gerinces középosztálya legyen. A levante kiképzésben való részvétel a fiúk számára 12 éves kortól volt kötelező, heti egyszeri 4 órában. A katonai alaki kiképzésen kívül térképolvasás, évenként egyszeri éleslövészet és harci gyakorlatok is szerepeltek. A végzett munkáról és annak eredményéről a minden év tavaszán megtartott járási, megyei és országos versenyeken adtak számot. E sportversenyek szinte népiünnepségnek megfelelő keretek között zajlottak le. 1939 elején megjelent az új Véderő törvény. A levante kiképzés ettől az időtől kezdve már teljesen állami feladattá vált. 1941-ben hozták létre a levante egyesületeket. A rendeltetésük, hogy az egységes nemzet nevelésbe való beilleszkedés útján bajtársi érzéstől áthatott, hazafiasan érző, vallásos, és harci erényekben gazdag magyar ifjúságnak összefogó szervezete legyen. Én is a levantében kaptam meg – a család mellett – egy életre a szilárd erkölcsi alapot, amivel gazdálkodtam az életem során.

Fiatalkori képe

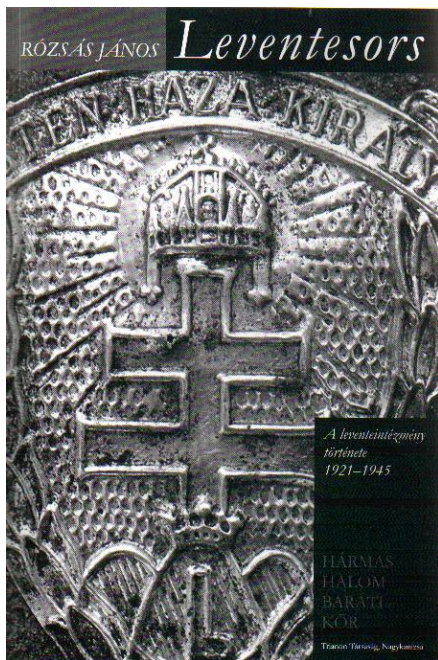
– A II. világháború szörnyűségeit én sem tudtam elkerülni. Mint képzett leventét, 18 éves koromban sok más társammal együtt bevetettek az oroszok ellen. Igaz, nem sokáig, mert Marcalinál hamar elfogtak bennünket, és mint háborús bűnösöknek, megkezdődött a pokoljárásunk. Soha nem tudtam megérteni, hogy miért bűnös az, aki a hazáját védi. De hát így rendeltetett a mi sorunk, büntetésként szovjet munkatáborokba kerültünk.

– Milyen emlékei vannak a pokolról? Volt-e benne egy kis mennyország?

– Mennyország? – kérdezi. – Egy kicsi öröm, amit az ember saját magának teremtett. Ennyi volt. Az egyiknek a következő a története: a 21. születésnapomat messze északon, az Ural őserdejében értem meg, a Káma folyó felső folyásánál, a solikamszki járás számtalan erdőirtó lágerének egyikében. Az ide száműzött embereknek a zordon éghajlat nehezen volt elviselhető. Mégis e borús, ködös, hideg időre ma is emlékezem. Ekkor lettem volna otthon bevonuló kiskatona. Helyette éhesen, rongyosan tengettem az életemet idegenben. Ahogy így révedeztem, a mögöttem elterülő mocsaras rétre tévedt pillantásom, s szinte csoda volt, amit láttam. A zöldből kimagaslott egy szál dárdahegy formájú, fűrtös, lila virág. Megdobbant a szívem, és belémnyilallott a gondolat: virágot kaptam a születésnapomra! Igen, ez egy kis csoda volt, és öröm, egy kis mennyország költözött a lelkembe. Ilyen kicsi örömök tartották a lelket bennünk, s hogy emberek tudtunk maradni az embertelenségben.

– Mi adta az erőt a túléléshez?

– Az ember egyedül volt, magában kellett rendet csinálni. Másra nem számíthatott. Tudtam, hogy áldozat vagyok, és nem lázadoztam. Hittel hittem, hogy nem vagyok bűnös, hogy amit tettem, hazafias kötelesség volt. Ez mind segített. Aztán a neveltetésem, a hitem is lelki békét adott. Segítettek a kis apró jelek, a már említett kis virág, s minden apróság, amiben a jót, a szépet kerestem, mert csak így lehetett átvészelni ép ésszel a szörnyű körülményeket. Egy idő után a munkatáborból börtönlágerbe kerültem. Ott már könyvtár is volt,

Szabad Tér Kiadó 1989

könyvhöz, újsághoz juthattam. Ez maga volt a „paradicsom”.

– Mit jelentett Önnek a könyv? Milyen nyelvismerete volt?

– Mindent! A nyelvek pedig ragadtak rám. Már 16 éves koromban németből nyelvvizsgát tettem. 8 hónap után folyékonyan beszéltem oroszul, és hát olvastam. Gondoltam: ha már kint vagyok, művelődjek.

– Mi volt a legnagyobb láger-élménye?

– Természetesen Szolzenyicinnel való találkozásom. Ő figyelt fel rám, és bizalmába fogadott. Megismertetett olyan írókkal, akiknek könyvei nem jelenhettek meg (például: Paszternákkal). Sokat tanultam tőle, megismertem a sztálini rendszer íróinak sorsát, hozzásegített írói műveltségem gyarapításához. Felhívta fi-

gyelmemet, mire érdemes gondot fordítanom, kiket olvassak. E bizalom óriási erőt adott, de a vele való kapcsolattartásra nagyon kellett vigyázni, mert sok volt közöttünk a besúgó.

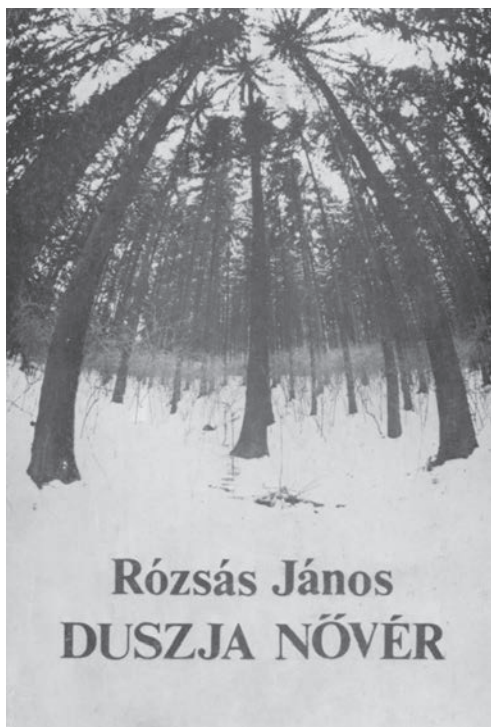
– Akkor is író lett volna, ha nem járja be a gulág táborait?

– Úgy gondolom, hogy igen, hiszen már voltak gyermekkori próbálkozásaim. Jól fogalmaztam, jó stílusom volt. Az lettem volna, csak nem a gulág írója. Úgy érzem, hogy nekem most ezt a feladatot kell teljesítenem, hogy az emberek ismerjék meg a valóságot, a szovjet munkatáborok életét. Ezért írtam meg 1968 végére Duszja nővér című visszaemlékezésemet, melynek eseményei az Ural Erdeiben, a dolgajai lágerben játszódnak le, és rabságom legszörnyűbb fél esztendejének tragikus eseményeit örökíti meg dokumentumszerű megjelenítésben. A könyvem csak a rendszerváltást követően, 1995 októberében Czupi Gyula nagykanizsai könyvtáros segítségével jutott el az olvasók szűk köréhez. Aztán 1978-ban készült el a teljes 9 esztendő emlékeinek irodalmi

feldolgozása 2 kötetben. Borbándi Gyula irodalomtörténész kiadásában, Münchenben 1986-ban jelent meg az első kötet „Keserű ifjúság”, majd 1987 októberében a második kötet „Éltető reménység” címmel. Aztán a Szabad Tér Kiadónál 1989-ben Budapesten egységesen a Keserű ifjúság I., II. cím alatt. A Püski Kiadó áldozatkész vállalása nyomán 2000-ben megjelent a több mint 10 éves kutatómunkával összeállított Gulag Lexikon, amely közel 4000 magyar rab sorsát villantja fel. Megerősödött bennem az a tudat, hogy mindenfajta elnyomó rendszer emberellenes. E szörnyű körülmények között megtanultam becsülni az életet, és minden nap új reményt adott, hogy egyszer vége lesz. A szovjet kényszermunka-táborban elszenvedett megpróbáltatások, azután a meghurcolt magyarok sorsának kutatását, megörökítését célzó munkásságom miatt az előző évtizedekben oly sok üldöztetést, megalázást, mellőzést kellett elviselnem. A későbbi évtized meghozta számomra az elismerést. A GULÁG Alapítvány kuratóriumának elnöke (1993), Nagykanizsa Város Díszpolgára (1993), az MVSZ Százak Tanácsának tagja (2000), valamint Zala Megye Díszpolgára (2003) vagyok. Kitüntetésem: Békemozgalom Kitüntető jelvény (1976), Emléklap az '56-os helytállásért (1991), Magyar Szabadságharcos Világszövetség Európai Elnökségének emléklapja (1996), Hazáért Érdemkereszt (1998), II. Világháborús Emlékérem (1999), Szabad Magyarorszáért emléklap (1999), Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (Polgári tagozat 2001), Magyar Művészeti Akadémia akadémiai aranyérme (2003).

– Mit üzen a XXI. század fiataljainak?

– Meg kell barátkozniuk az embereknek saját sorsukkal, és azt üzenem, hogy a pénz nem boldogít, az elégedet-

Czupi Kiadó 1995

RÓZSÁS JÁNOS

GULAG LEXIKON

PÜSKI

Püski Kiadó 2000

lenség torzítja a valóságot. Van egy orosz mondás, amely így hangzik: „Mindenhol jó, ahol mi nem vagyunk.” Nekünk itt, e hazában kell megvalósítani a jót. Fontosnak tartom a tanulást. Ha valaki érvényesülni akar, az tegyen érte, mert a tudás ad az embernek tartást. Csak a lelki gazdagság boldogít, mert az élet nagyon hétköznapi nélküle.

Rózsás János élete megpróbáltatásokkal teli, gazdag élet. Igaz emberként áll előttünk. Tanulhatnak tőle napjaink elégedetlenei, hogyan kell a nehézségen úrrá lenni. A megpróbáltatások nem törték meg, áll rendíthetetlenül. Hitének, akaraterejének köszönhetően tiszta ember tudott maradni. Tanuljunk tőle!

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2004. február 10-i szám 6. oldalán volt olvasható.

Simon László

Dezső Ferenc:

A vámparancsnok

Simon László nyugállományú pénzügyőr alezredes – nemrég léptették elő – jó beszélgetőtárs, van is mit csokorba gyűjteni az elmúlt 80 évről. Az idő alig hagyott nyomot rajta, gondolatai frissek, mindenre emlékszik, mindenről van véleménye. Egész életét a munka formálta, alakította, de ma sem pihen, a Cégbíróság munkájában vesz részt.

– Milyen volt a gyermekkor és a család?

– Szegényes, hiszen az 1920-30-as évek gazdasági válsága közepette éltünk. Apám végigharcolta az első világháborút, többszöri sebesülés után hazaérkezett, s a munkanélküliség várta. Nem tudott elhelyezkedni kőművesként. A gazdasági élet pangott. Így téglagyári munkásként, télen pedig erdei favágóként biztosította a család megélhetését. Nővérem baleset következtében 2 éves korában meghalt, utána születtem én 1924 novemberében. Földes szoba-konyhás tömészház volt az otthonunk. Villany helyett petróleumlámpa világított esténként. A rossz anyagi helyzet ellenére szüleim mindent elkövettek, hogy elviselhetővé tegyék a család életét. Ilyen körülmények között végeztem el az elemi iskola 4 osztályát kitűnő eredménnyel. Szüleimnek választani kellett az elemi és a polgári iskola között. Tanítóm rábeszélésére polgári iskola mellett döntöttek. Ma is szeretettel gondolok rájuk, hogy vállalták taníttatásomat, de én is igyekeztem a költségekhez hozzájárulni úgy, hogy a gazdagabb gyerekeknek segítettem feladatokat elkészítésében, amiért pár pengőt kaptam. A téli hónapok átvészelése után a nyár már könnyebb volt, mert édesapám dolgozhatott a kőműves szakmában. Így lehetőség nyílt az addig összegyűlt adósságokat törleszteni, és kicsit jobban éltünk. Én is egyre többet tudtam segíteni: kifutófiúként hordtam a tejet, kenyeret a fűszeres vevőikhez, de az építkezésnél is dolgoztam apám mellett.

– Milyen szakmát választott az iskola elvégzése után?

– Nehéz volt a választás, mert nagy volt a kereslet, és kevés a kínálat. A szülők elképzelése az volt, hogy kőműves legyek, édesapám el tud helyezni inasnak, könnyebben kapok munkát, nem is beszélve arról, hogy az inasok a második évtől már fizetést kapnak. Ellene szólt, hogy nehéz fizikai munka, szezonális jellegű, s nem ad állandó jövedelmet. A nyári szünetet arra használtam, hogy ismerkedtem a kőművesmunkával. Maltert kevertem, téglát hordtam,

Ipari tanuló korában

meg cserepet. Ami kevés vonzalmam volt a szakma iránt, az is teljesen elpárolgott. Így aztán anyám közbenjárására textilkereskedőhöz szegődtem inasnak. Így lettem kereskedőtanuló. A tanulóévek kellemesen teltek el. Jó körülmények között dolgoztam, és még havi fizetést is kaptam.

– Közben kitört a második világháború. Hogyan vészelte át?

– A kereskedő szakmában '42 szeptemberéig dolgoztam. Akkor már egyre jobban érezte hatását az országban a háborús készülődés. A textilgyárak zömében már csak a had-

sereg számára termeltek. Az üzletek kiürültek. Munkanélküli lettem. Kerestem a lehetőséget a változtatásra, de úgy, hogy a katonai szolgálatot is el tudjam kerülni. Így 1942-ben – 18 éves koromban – felvételt nyertem a MÁV-hoz. Négy háborús évet töltöttem a vasútnál különböző beosztásokban: voltam pályamunkás, bérelszámoló, műszaki rajzoló, személyzeti előadó. Egyre közelebb került a front, s elrendelték a város kiürítését. Én sokadmagammal a maradás mellett döntöttem. 1945. április 1-jén megkönnyebbültünk, mert az utolsó német katonát is elűzték városunkból. S már az első napokban megkezdtük az állomás helyreállítását, hogy mielőbb üzemképes legyen a vasút. 1946. augusztus végével a vasutas pályafutásomat befejeztem létszámleépítés miatt. Néhány hónapig munkanélküli lettem.

– Miként alakult az élete a háború után?

– Megmenekültem a háború borzalmaitól, nem voltam katona. A sorköteles ifjúsággal a háború után megkezdődött a demokratikus hadsereg szervezése. Így kerültem 1947 februárjában az első önálló lövészzászlóaljhoz Szekszárdra. Három hónapos kiképzés után elfoglaltuk a beosztásunkat a határon. Kapcsolatba kerültem a határőrzéssel, a határőrökkel, ez kellemes időszaka volt életemnek. Hamarosan írnok lettem, előbb a század-, majd a zászlóaljparancsnokságon. Közben tizedessé léptettek elő. Ugyanaz a rendfokozatom volt, mint az akkori miniszterünknek, Veres Péternek. A katonaéletet hamarosan a civil váltotta föl, leszereltem.

– Hogyan került a pénzügyőrséghez?

– Olvastam, hogy a pénzügyőrséghez felvételt hirdetnek, jelentkeztem, és 1948-ban fel is vettek próbapénzügyőrnek. Egy hónapos előképző után kerültünk hat hónapra egy-egy szakaszhoz. Minősítés után kezdődött az alaptanfolyam. Első szolgálati beosztásom Somogy megyébe szólított, Kaposvár,

majd Csurgó volt a munkahelyem. Egyik rosszabb volt, mint a másik. Ez egyaránt vonatkozott a szolgálati nehézségekre és a körlet mostoha körülményeire, ahol télen olyan hideg volt, hogy a mosdótálban befagyott a víz. Innen kerültem alapfokú tanfolyamra. A tanfolyam végeztével valamennyiünket véglegesítettek. Sok viszontagság után a murakeresztúri vámhivatalnál beosztott pénzügyőr lettem.

– Mi volt ez időben a pénzügyőrök feladata?

– *A nyári munkák zömét a dohányföldek felmérése, majd a dohánytörés után a leltározása jelentette. A sok-sok kerékpározás, a parcellák felmérése fáradtságos munka volt. Emellett még fel kellett deríteni az illegálisan termesztett dohányültetvényeket is. A munkám során ismerkedtem meg a TPF-el, a tilos pálinkafőzdéssel is.*

– Melyek voltak a következő állomások?

– *A vámszaki továbbképzés után a jövedéki munkából a vám területére kerültem. Munkám során a következő helyeken fordultam meg: a Budapesti Fővámszolgálatban, Murakeresztúron parancsnokhelyettesként, majd fővigyázóvá léptettek elő, hamarosan pedig felügyelő lettem. Majd Somosköviújfalura következett, ahol kineveztek parancsnoknak. Itt ismerkedtem meg jövődöbéli*

A letenyei vámhivatal és határátkelő

feleségemmel. Derült égből villámcsapásként ért 1952 márciusában a rendkívény, a Pénzügyőri Iskolába való áthelyezésem, ami 30 fős előképzős tanfolyam hallgatóinak oktatásából állt. Aztán Kőbányára kerültem, ahol középfokú tanfolyamon oktattam. Azután Salgótarján, majd Záhony következett. Közben folytak az előkészületek a vámigazgatás átszervezésére, amelynek eredményeként 1953. január 1-jével létrejött az önálló Vámőrség, és annak vezetősége, a Vámőrség Országos Parancsnoksága, ahol a személyzeti osztály vezetője lettem századosi rendfokozatban. Hamarosan újabb megbízást kaptam, a Budai Vámőrségi Iskola parancsnoki teendőinek ellátását bízták rám, ami '54. március 31-én ért véget. '59-től a murakeresztúri vámhivatal parancsnokává neveztek ki. Naponta jártunk Nagykanizsáról Zalaegerszegre, Nagyatádra, Keszthelyre behozatali és kiviteli vámkezeléseket végezni. Az 1964-es év augusztusában a Vámhivatalt beolvastották a pénzügyőri szakaszba. Sok viszontagságon mentem át, jártam az országot, nyugodtabb munkára vágytam. Az országos parancsnok méltányolta kérésemet, és a letenyei vámhivatal élén fejeztem be pénzügyőri szolgálatomat 1977. augusztus 31-én, 30 éves szolgálat után. De továbbra is Letenyén maradtam a Hungarocamion Kft. Határki-rendeltségénél, speditörként még 17 évet dolgoztam. Manapság egy budapesti Kft. megbízottjaként a zalaegerszegi cégbírósnál tevékenykedem.

Simon Lászlónak kijutott a munkából. Az újabb feladatok mindig új erőfeszítésre sarkallták. Pihenni nem is volt ideje. Érdekelte a közösség, a város gondja, baja. Tett is érte. Megbecsülését, elismerését bizonyítja, hogy 20 évig volt Nagykanizsán városi tanács tag – körzetében az „utca ügyvédjének” titulálták. Kis szabadidejében hobbijának hódolt. A Magyar Éremgyűjtők Egyesületének 30 éve tagja. Az egyesület nagykanizsai csoportjánál végzett munkájáért 1993-ban Széchényi Ferenc éremmel tüntették ki. A Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka 80. születésnapja alkalmából a testületi hivatásának és elkötelezettségének elismeréseként vám- és pénzügyőri dísztört adományozott számára. Élete a köteleességteljesítés és a kitartó munka példája. Ezt hagyományozza a mai fiataloknak is, mert csak a becsületes munka lehet a jövő alapja. Beszélgetésünk végén József Attila verséből idézi a következőket: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes.” Így gondol vissza a korábbi évtizedekre, s csak a szépre emlékezik.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2004. szeptember 14-i szám 6. oldalán volt olvasható.*

Szabó Zsigmond

Büki Erzsébet:

Az operatőr

Zsiga bácsit – Szabó Zsigmondot – a városban sokan ismerik. Idestova immár húsz éve ballag, kezében kamerával egyik rendezvényről a másikra. Akinek volt és van szerencséje vele együtt dolgozni, az tudja csak igazán, hogy a memóriája gyakran kifog a fiatalokén is. A város történelmének utóbbi fél évszázadát akár fel is tudja mondani. Pedig közelít életének nyolcvanadik éve felé.

– Nagykanizsán a Szabó Zsigmond nevet talán a nagyapád tette ismertté.

– Nemcsak városunkban, hanem a Délvidéken is. Aki fellapozza Barbarits Lajos „Nagykanizsa” könyvét, az hamar rálel „Nagykanizsa város közegészségügye” fejezetre, amit a nagyapám írt. Ő egy különleges, köztisztelőtben

álló szakember volt. Mint címzetes vármegyei tisztifőorvos ment nyugdíjba, de előtte gyógyított – szemésspecialista volt –, a muraközi Perlakon szemkórházat hozott létre. Felvette a harcot a múlt század súlyos szembetegsége, a trachoma ellen, de a város közéletének is meghatározó személyisége volt. Például az első jelentősebb élményem nagyapámmal kapcsolatosan, hogy áll egy téren, és egy emelvényről szónokol.

– Úgy tudom, akár nevelőapának is szólíhattad volna.

– Igen, mert szüleim korai elhunytá után bátyámmal együtt ő nevelt bennünket. Apám 1931-ben, az első világháború okozta sérülésébe meghalt, anyámra sem igen emlékszem. Nagyanyám nevelt bennünket, s mint akkoriban az úriasszonyok, ehhez a személyzettől segítséget is kapott. Az életemben először akkor éreztem jelentős változást, amikor 10 éves koromban a nagyapám meghalt. Sok minden megváltozott, de igazán családunk életét a második világháború forgatta fel, de alaposan.

– Ugyebár arra célzol, hogy hosszú volt az út Nagykanizsától az orosz pusztáig.

– Ténylegesen is, de más szempontból is. Alig töltöttem be a 17. életévemet, mint leventét besoroztak. 1945. január 9-én Háromfa község térségében orosz fogságba estem, és Dél-nyugat Magyarországról származó társaimmal együtt hadbírótság elé állítottak bennünket, mert ugyebár „fasiszták” voltunk. Ma

már szörnyülködés nélkül tudom kijelenteni ezt a szót, de akkor talán nem is igen értettük. 15 évre ítélték, amiből 9 évet le is töltöttem börtönben, illetve kényszermunkán. Sokan elmondták, le is írták, hogy mi tartotta őket életben ezekben a szörnyű években. Visszagondolva, nem is annyira testileg, inkább lelkileg kellett összetartani magunkat. Az én jelszavam az volt: „Ha orra buksz, kelj föl, mérgelődj és felejtse el!” Csak így lehetett túlélni ezeket a borzalmakat. Dolgoztunk mi mindenhol: vasútépítésnél, erdőirtásnál, mezőgazdaságban. Sztálin halála hozta el a megváltást, amnesztiát kaptunk. Hazajöttem, s itt álltam a semmi peremén. Iskoláim félbehagyva – közben nagymamám is meghalt –, a Kossuth téri gyönyörű lakásunk tönkretéve, kirabolva. No, Zsiga, most mihez kezdesz? – mondtam magamnak. Aztán jött minden sorban: utólagos érettségi, több helyen segédmunkási beosztás, levelezőn mezőgazdasági főiskola, családalapítás, majd 35 évig a Húsipari Vállalat állatforgalmi részlegénél különböző beosztások. Onnan is mentem nyugdíjba.

– A filmezés egy gyerekkori álmom megvalósítása volt?

– Így talán nem tudnám megfogalmazni. Az viszont igaz, hogy a nagyapám által biztosított anyagi és szellemi körülményekből kifolyólag már gyermekkoromban is volt fényképezőgépem, ami azért ugye a 30-as években nagy szó

Kiscserkészként 1936-ban

volt. Emlékszem arra, hogy a nagybátyám is matuzsálem gépekkel állandóan fotózott, mitöbb kiállításokra küldött fényképeket, s az üveglemezeit féltékenyen őrizte. Apám itt Kanizsán mozit bérelt, s mint aprócska gyerek ingyen besuttyantam oda. De ahogy visszagondolok, engem inkább a rádióépítés, nem a művészi, hanem a műszaki megoldások fogtak meg. Azt viszont elfogadom – így utólag visszagondolva –, hogy a családom több tagjában volt művészi tehetség, ambíció, hiszen nagyapám is az orvosi hivatása mellett rendületlenül írt, a politikai beszédei mellett megjelentek novellái és színművei is. A fentiekből kitűnik, hogy családom több tagja választotta az önmegvalósítás formájának az írást és a fotózást.

– A te életedben azért a Kamera'67 hozta az igazán jelentős változást?

– Részben! Azért mondom ezt, mert filmes pályafutásomat a Kodály Zoltán Vasutas Művelődési Házban kezdtem. Először csak a baráti társaság vonzott oda, aztán szép lassan elkezdtünk filmezni. 9 évig működött itt Szentgyörgyi Levente vezetésével az amatőr filmesek klubja. Ez akkor a vizuális kultúrának egy új ága volt, nemcsak felkapták, de értékelték is. A folyamatos alkotómunkát szemléken, nemzetközi alkotótáborokban való tapasztalatgyűjtés gazdagította. A klub többször maga is szervezett alkotótábort. Csoportunkat megalakulása után átvette a HSMK, ahol a modern filmkészítés emberi, szakmai és technikai fel-tételei elmélyültek, kiszélesedhettek.

– Aztán ebből a csoportból nőtt ki magát a városi tv.

– Igen, 1985. április 1-jén többünket felkértek, hogy alapozzuk meg a helyi televíziózást. BacsKay Zoltán, Donáth Attila hajdani filmklubos kollégáimmal együtt azóta is itt dolgozom, s együtt próbálunk a kamera segítségével hírt adni a városról, az itt élők sorsáról. Sokszor megkérdezték tőlem, hogy e majd húsz év alatt hány percnyi, hány méternyi filmet készítettem. Ilyen statisztikát nem vezetek, de azt azért elmondom, hogy munkámat mindig igyekeztem a lehető legjobban elvégezni. Operatőr munkakörben azonban ez nem elég, hiszen gyakran a szerkesztés feladatát is fel kell vállalni, ezért a város életéből naprakésznek kell lenni. Sok műsor fűződik a nevemhez, így az utóbbi évben a Jelkép és a Körjárat nőtt különösképpen a szívemhez.

– Aki kamerával is nézi a várost, az hogyan ítéli meg a változásokat?

– Nem szeretem hallgatni azokat a beszédeket, miszerint Nagykanizsán nem történt semmi, nem változott semmi. Ez abszolút értelemben is abszurd állítás, de viszonyítva meg pláne látnunk kell az állandó fejlődést, átalakulást. A fejlődés magával hozta, hogy például fokozatosan eltűntek az építészetileg értéktelen épületek. Éppen a minap szemlélődtem a Deák téri újságos pavi-lontól a szemközti térségre. Az idősebbek bizonyára még emlékeznek a jelenlegi taxi-placc mögötti épületre: volt polgári egyesület háza, majd az MHSZ kezelésébe került. Ma már mire használnánk a netán düledező épületet? Aztán ott a cukrászda! Illetve a volt cukrászda épülete. 2002-ben az épület 100 éves évfordu-lójára már egészen más, modern funkcióval szolgál. És ki tehet róla, hogy a patinás vendéglátóhely eltűnt? Mi! Mert inkább otthon ülünk, s leszoktunk

1955-ben

A Magyar Köztársaság Elnöke

SZABÓ ZSIGMONDNAK

ÉRDemes ÉS EREDMÉNYES MUNKÁSSÁGA
ELISMERÉSEKÉNT

a Magyar Köztársasági
Arany Érdemkereszt

KITÜNTETÉST ADOMÁNYOZOM

KELT BUDAPESTEN, 2005. évi október hó 19. napján

arról, hogy egy süteményre beüljünk beszélgetni. Vagy az OTP épület elődje előtt állt egy benzinkút. Tőle néhány méterre sütőték összel a gesztenyét. Ki figyelt akkor oda a tűzbiztonsági előírásokra? Ahogy nézegettem a száguldozó autokaravánt, az is eszembe jutott, hogy az én gyermekkoromban az volt a sikk, ha valakinek biciklje volt. No, meg kisiskolás koromban az újonnan épült Rozgonyi Iskola tornaterme óriásnak tűnt. Nemcsak a gyerekekhez, de a városi igényekhez mérve is. Én azt mondom, hogy az ezredforduló a jelentős átmenetek kora. Rettenetesen változik minden:

az emberek, a szokások, a város térségei, a hagyományok. Még a rendezvények – ahol forgatok – színvonala is. Erről az utóbbiról azonban nagyon jó a véleményem.

– Kevés ilyen elégedett idős emberrel találkoztam, mint te vagy.

– Egészségem látszólag jó, idős korom ellenére dolgozhatok, s azt, amit szeretek. Szép családi körben, szeretetben élek. Kell ennél több? A kormányzat is kárpótolt az ifjúkorban átélt szenvedésekért, hiszen a „Szabad Magyarországért” oklevél és a „Köztársasági Érdemkereszt Ezüst Fokozata” kitüntetésben részesített.

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2004. január 27-i szám 8. oldalán volt olvasható.

Dr. Szűcs Géza

Büki Erzsébet:

Az orvos-alezredes

A finom kis öregúr komótos séta után betér a Fő úti csemegeboltba, aztán könnyű szatyrával hazaindul. A Sugár úti, kopottságában is méltóságteljes, klasszikus kanizsai lakóház kanyargó lépcsőin felballag első emeleti hajdani jómódot sugalló tágas otthonába, és Chopin zenéjére, vagy Gigli operaáriáinak szárnyaló dallamaira kényelembe helyezi magát. A 90 éves dr. Szűcs Géza ezt az utat naponta megteszi. Szerencséjére bírja még a lépcsőjárást is, csak a beszédre, a zajokra kell nagyon figyelnie, mert a füle, az sajnos nem a régi.

– Géza bácsi! Mindig ilyen mozgékony volt?

– Az orvosi hivatás – akár katonaeorvos koromra, akár az utána következő civil életemre gondolok – megkívánta, hogy menni kellett. Ugyebár a harctéren sem a nem mozdítható, sebesült katona jött hozzám, de házi orvos koromban is gyakoribb volt a beteg otthonában történő ellátás, mint manapság. A szüleim – a bányaiipari egyetemi professzor apa és a táblabírói családból származó anya – mozgalmas életet éltek. Ezt is megtanultam tőlük. A szegedi orvostudományi egyetemen – ahol tanultam – nemcsak szellemünkre fordítottak gondot, de szó szerint értelmeztették velünk az „ép testben ép lélek” fogalmát.

– Erre nagy szüksége is lett a háború kitörése után.

– Valóban. Alig néhány évi kórházi gyakorlat után 1941-ben behívtak katonának. A kassai gépkocsizó tüzérhadosztályhoz kerültem, s a város bombázásakor rövid időn belül át is estem a tűzkeresztségen. Ugye, a „dicsőséges hadjárat” nem válogatott. A december a Donyecnél talált bennünket, de egységünk összesen két halottal megúsza. Aztán helyeztek ide-oda, míg 1943-ban Ungváron a csendőr kiképző zászlóaljnál találtam magam. Következő állomáshelyem az ungvári katonakórház lett. Beosztásomnál fogva természetesen a sebesült, beteg katonákat kellett elsősorban ellátnom, de én soha a civileket sem utasítottam vissza, sőt Kassán még a zsidó munkaszolgálatosokért is orvosilag felelősséget éreztem.

– Sorsdöntő változást az életében azért az újabb hadibeosztások hozták.

– Több okból is. Ezeket majd szépen sorra vesszük. 1944 májusában Nagykanizsán a 17. honvéd gyalogezred állományaiba osztottak be, ekkor már mint

1939-ben

orvosszázadost. 30 éves voltam, tele elhivatottsággal a gyógyítás irányában és várakozással a háború kimenetelét illetően. A Muraközben, Kotorban állomásozó ezredtörzsnél találkoztam későbbi apósommal, a nagyszerű emberrel, az ismert és elismert világháborús kemény katonával, az ezredparancsnok Farkas Ödön ezredessel. Az ezredet július 19-én indították el a galíciai frontra. Szörnyű állapotok uralkodtak a Tatárhágón. Légitámadás légitámadást ért, utunkat kiégett, felrobbantott falvak, hullahegyek, menekülő emberek szegélyezték. Ekkor kaptam először gépkocsit, amin rajtam kívül a gépkocsivezető és hat szanitéc is teljesített szolgálatot. Kötszer, gyógyszer volt elég, a sebesült katonáknak plusz cigarettaadag is jutott. Fájdalomcsillapításra elsősorban dolort használtunk, aminek a hatása többnyire kitartott addig, amíg a sebesült hadikórházba jutott. Az ezred teljes felszámolódása előtt újabb parancs számomra: irány a 24. hadosztály kiképző zászlóalja. De ekkor már közeledett a vég! A visszavonulási káosz a Felvidéken és Csehországon át Ausztriába sodort bennünket. Ez időre embereim javát így, vagy úgy elvesztettem: az orosz légitámadások miatt, meg a németek is fegyvereztek le közülük.

– Gondolom, ekkor már csak egy „bumácskára” vágyott.

– „Bumácskát”, vagyis elbocsátó levelet csak kicsit később tudtam szerezni. Először egy Jetzlsdorf nevű osztrák faluban kötöttünk ki, ahol vesztézárra helyeztek bennünket kiütéses tifusztámadás miatt, majd egységünk maradéka Bécs felé araszolva elindult haza. Változatos napok után orosz fogságba estünk, de csak mi tiszteltük, mert a légénységet elengedték. A Sopronkőhidán berendezett nagy fogolytáborban az orosz parancsnokság tisztességesen bánt velünk, a munka sem volt megerőltető.

1941-ben orvos-őrmesterként

tő, csak a bizonytalanság volt szinte elviselhetetlen. Én igyekeztem hasznosítani magamat, ezért gyengéledőt szerveztem, s segítettem, ahogy tudtam az orosz főorvost, akit szavajárása után mindenki csak „kak gye-la?” doktornak hívott.

1944. Szűcs Géza a kép jobb oldalán

– Felesége mesélt egy turpisságról, amellyel talán az életét mentette meg.

– Az úgy történt, hogy a táborban elindult a szóbeszéd, hogy Odesszába deportálnak bennünket. No, gondoltam, ezt én nem várom meg, ezért elkaptam egy macskát, leöltem, vérével bekenve magamat gyomorvérzést imitáltam. Azonnal Sopronba fogolykórházba, majd Bécsbe civil kórházba szállítottak, ahonnan sikerült megszöknöm. Persze zubbonyomban már jó ideje rejtegettem egy „bumácskát” – egy pecsétes, kitöltetlen menlevelet –, amelyet még a sopronhorpácsi lelkészről kaptam. Viszontagságos vonatozás után végre május 29-én hazaértem szüleimhez Pestre.

– Ezután nyugodtabb évek kezdődtek?

– Nem egészen. Először befejeztem tanulmányaimat. Rusznyák és Hajnal professzorok keze alatt a Belgyógyászati Klinikán, 1946 júniusában kiváló minősítéssel belgyógyász szakvizsgát tettem. Pesten azonban számomra nem volt állás. A „nyugatosok” sokáig flekkes emberek voltak, ugyebár ők nem a keleti fronton estek fogságba. A 80-as évek közepéig uralkodott ez a szemlélet Magyarországon, csak akkor rehabilitáltak bennünket. Engem is „kárpótlásul” ekkor léptettek elő alezredessé. Szóval, ott tartottunk, hogy fix állást kerestem. Dolgoztam a vasút-biztosító zászlóaljnál, aztán Berettyóújfaluban a határ vadászköznél, mígnem tekintettel volt ezredparancsnokom lányával, Farkas Ilonával kötött házasságomra, 1947-ben Kanizsára a Károly Laktanyába helyeztek. Végül egy motorbaleset következtében 1950-ben őrnagyi fokozattal leszereltek. Így ért véget katonaorvosi pályafutásom.

– S ezután kezdődött a szebbik, a civil orvosi élet?

Családja körében

– Hogy melyik volt a szebb, azt nem tudom. 1982. december 31-én, amikor 50 évi szolgálat után nyugdíjba mentem, akkor is úgy gondoltam, ma is csak azt mondhatom, hogy az orvosnak minden beosztásban, minden körülmények között orvosnak kell lennie. Legalábbis én úgy cselekedtem. Itt, Nagykanizsán végleg letelepedve családot alapítottam.

két lányunk született, s elkezdődött a praktizálás. Több helyen, több beosztásban is dolgoztam: az SZTK belgyógyászati szakrendelésén, a Kinizsi, a Jókai utcai háziorvosi körzetben, de üzemorvos teendőket is láttam el a MÁV-nál és az Erdészethnél. Természetesen menet közben letéve az összes kiegészítő orvosi vizsgát. Többször megkérdezték tőlem – tekintettel hosszú és változatos pályafutásomra –, hogy miben és hogyan változott meg az orvosi hivatás. A lényeg nem lett más, nem is változhatott, a beteget el kell látni! Régen is rengeteg volt a beteg: hasüregi, gyomor-, tüdőproblémák álltak az élen. Viszont ma az orvosnak sokféle technikai eszköz és a számtalan gyógyszer van segítségére, jobban, mint nekünk akkor. Az igaz, hogy régebben hához menni az természetesebb állapot volt, mint ma. Feleségem gyakran emlegeti, hogy hazaérve a körzeti rendelőből, előfordult, hogy 10-12 telefonhívás várt itthon – beleértve a magánpraxist is, mert később azt is felvállaltam –, s motorral, később a Skodámmal még aznap végigjártam az összes beteget. Különösen a sánciak bíztak bennem. Én is szeretettel emlékezem rájuk.

A beszélgetés végén megkérdeztem Géza bácsit, hogy mi lesz a délutáni programja. A napi séta – válaszolta –, aztán éjszasiszolónak rejtvényfejtés (szemüveg nélkül!), meg az Orvosi Hetilap végigbongészése. Azt kívántam, még sokáig így legyen!

Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a 2004. május 18-i szám 4. oldalán volt olvasható.

Vastagh Zoltán

Dezső Ferenc:

A fényképész

A lexikon szerint a dinasztia „...olyan család, amelyben több egymást követő nemzedéknek ugyanaz a foglalkozása”. A városunkban tisztelnek örvendő Vastagh család ilyen. Vastagh Zoltán fényképésmester – a mesterlevél ott függ az üzlet falán – büszkén vallja a családi tradíciót. E milleniumi év decembere különös jelentőséggel bír. E hónapban tölti be hatvanadik életévét, és az édesapa, Vastagh Béla alapította műterem 65. évfordulóját. A kettős jubileum ünneplésre ad alkalmat.

– Miként ünnepelnek?

– Szerényen – kapom a választ –, mert nálunk nem az ünnepléseken volt a hangsúly, hanem a munkán. Arra tanítottak a szüleim, hogy a munka legyen az első, a feladat eredményes elvégzése jó érzéssel tölti el az embert, és ez maga az ünnep, az öröm forrása. Így lesz ez most is.

– Milyen volt egy jól menő fényképész fiának lenni?

– Nem különböztünk sok más családtól. Nálunk otthon rend és fegyelem volt, úgy jellemezhetném, hogy szeretetteljes szigor uralkodott. Négyen voltunk testvérek, szüleink önállóságra, becsületességre neveltek bennünket. Mindig éltük saját kis életünket, hódoltunk kedvteléseinknek. A családi „szertartásokon” azonban mindig együtt kellett lenni. A nap tornával kezdődött, és közös reggelivel folytatódott, majd mindenki ment a maga dolgára. Apám, a fényképésmester Sopronban volt ipari tanuló, majd Győr, Miskolc, Szeged, Pápa voltak a tanulóévek állomásai. Igazi vándorút volt, ami alaposan felkészítette a szakmára. Már mint mester 1935-ben nyitotta meg üvegtetős műtermét a Csengery utca elején. A jól működő üzlet biztosította a gyerekek megfelelő neveltetését. A gyerekeknek a kötelesség-tesztelés, koruknak megfelelő munka, de elegendő szabadidő, önállóság és zsebpénz is biztosított volt.

Reklám 1939-ből

Valahol a Kárpátokban

– Mire költötte a kapott zsebpénzt?

– *Én mindig spórolós voltam – szüleimtől is ezt láttam –, így mindig megdöntöttem, mire költöttem a pénzemet. Befektettem, hogy jövedelmezzen. Nagyon szerettem az állatokat, jelentős postagalamb tenyészetem volt. Én is részt vettem jeles ünnepeken a Szabadság téren rendezett postagalamb röptetésben. Ezen kívül eladtam és vettem is a galambokat. Az állatok szeretete miatt az állatorvosi pálya fele kacsintgattam, de édesapámtól megismertem a fényképezés rejtjelmeit, s ez hatással volt rám. Természetesnek tűnt, hogy én is e szakmát választom.*

– A fényképész apának a feleség volt a szakmai segítőtársa. Vastagh Zoltán édesanyja, aki a fotózás mellett rendszeresen nevelte az utánpótlást, Zalaegerszegrre járt tanítani. Tanítványai a megye több városában ma is működő fényképészek.

– *Nekem gyerekként – emlékezik vissza – sokszor kellett segíteni: állványt cipeltem, ügyeltem a felszerelésekre. Hiszen nemcsak műteremben készültek felvételek, hanem kijártunk a környező falvakba lakodalmat és egyéb jelentős eseményt megörökíteni. Ez is hozzájárult a szakmával való megismerkedésemhez. Később aztán én is kaptam egy fényképezőgépet, amivel szívesen fotóztam osztálytársaimat, segítettem az előhívásban, s egyre jobban megismerkedtem a fényképkészítés folyamatával. Természetesen ezen kívül sok minden más is érdekelt. Ide tartozott a sport is. Időm nagy részét, a fotózás mellett, a kerékpározás töltötte ki. E sportágban is jelentős eredményt értem el. A dátum sem elhanyagolható: az 1956. október 22-én rendezett Petőfi Kerékpáros Emlékversenyen második helyezett lettem.*

– Hogyan történt úgy 50-60 évvel ezelőtt technikailag a fényképezés?

– *Lényeges volt a különbség. Még a hangulat, a környezet, de még a levegő is más volt. Vegyszerek, zselatin illata terjengett. – Régi üveglapokat nézegetünk, egy városképben s egy esküvői képben gyönyörködünk. – A zselatinnal – amelyen a fényérző anyag volt – bekent üveglemezt, negatívot 5-10 évig is őrizték dobozokban, várva az időpontot, hogy újra rendelnek fényképet. Aztán olyan idők jöttek, amikor üveghiány miatt felvásárolták a lemezeket a búcsúra járó árusok. Leáztatták a zselatint, fényképtartónak használták vagy tükröt készítettek belőle. A fényképezés mellett már az 1940-es években reklámdiákat is készített a Vastagh*

fotó, amelyet a moziban vetítettek a film előtt. Rendelésre más szakmáknak is vállalt reklámdia-készítést. A második világháború után megalakultak a fényképező szövetkezetek, így felszámolásra került a saját műhely a Csengery úton,

Id. Vastagh Béla retusál

Emlékmű a Kárpátokban

amit aztán később le is bontottak. Én is a szövetkezetben voltam ipari tanuló, ott is végeztem – mondja Vastagh úr. 1957-ben szabadultam fel, és egy ideig ott is dolgoztam. 1969-ben nyitottam meg az első önálló műtermemet Letenyén, ahova naponta jártam ki, a szüleim pedig Kanizsán dolgoztak egészen halálukig.

– A dinasztia tovább él, a Vastagh Foto működik. Vastagh Zoltán révén nem is remélt fejlődést ért el. Mint mondja: nem lehet lemaradni, mert az egyenlő a bukással. De nemcsak emiatt, hanem az igény is sarkallja az embert. Hogyan változott és milyen újdonságok vannak a fotózásban?

Üvegtetős fotóműterem (1940)

tógépet is felhasználjuk, így a kép ki is nyomtatható. A jövő a háromdimenziós képé. De a technika mellett is a legfontosabb az ember. Ma is állítom, hogy a fényképezés ünnepi alkalom: aki jön, meg akarja magát örököltetni, s ezt mi a legnagyobb szolgálattal teljesítjük. Apámtól megtanultam a kuncsafttal szembeni udvariasságot, a korrektséget, a pontosságot és a minőségi munkát. Ezért jönnek szívesen hozzánk fényképezkedni.

Elgondolkoztam, mennyi mindent jelent a fénykép, amit mindig a jelenben készítettünk el, hogy aztán majd, mint a múltat mutogassuk. Felemelő érzés is a régi felvételek között kutakodni, nézegetni a „múltat” és konstatálni, ilyenek voltunk. Ilyenkor, ha megfelelő számú fényképünk van, olvasható a család története és tetten érhetők a változások. A dinasztia él: 1935-től folyamatosan működik, amit most a mester lánya visz tovább. A decemberi családi megemlékezésen valószínűleg felelevenedik a múlt: talán megfogják egymás kezét, úgy adják át a tenyér melegével a stafétabotot. Emlékeikben jelen lesznek a már eltávozott alapítók is, talán fényképek is kerülnek elő, és majd nézegetik a „múltat”, mint ahogy Kosztolányi írja versében: „Élők, halottak. Ez a társaságom. Olykor magamra hagynak délelőtt, az életük egyszerre visszalátom, mikor beszélek egy-egy kép előtt.”

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2000. december 14-i szám 10. oldalán volt olvasható.*

Dezső Ferenc:

A buszsofőr

Végh Ferenc túl a 72. évén, a múlt század gyermeke. Nézem az arcát, lesem a gondolatait, a kettő szerves egységet alkot. Ott ül az arcán a sorstól „kapott” ajándék, az öröm és – ki tudja miért – a megpróbáltatás. Az élet már csak ilyen, öröm és bánat együtt járnak: ki tudja, melyikre talál rá az ember, s melyik talál az emberre. Szerényen élt, nem szerette a feltűnést. Most is csendes, megfontolt válaszokból építi fel múltját, ami megmásíthatatlan, s amit bölcs belenyugvással el is fogad.

– Honnét indult, s mit adott a szülői ház?

– Sümegen születtem, szüleim parasztok voltak, így hát a gyermekkor földművelő munkával telt el. Nyolcan voltunk testvérek, kellett a sok éhes szájnak a betevő falat. Ezért aztán szüleink hamar munkára fogtak bennünket. A példát a szüleinktől láttuk. Ők – bármily nehéz is volt – szerették a munkát, e példaadás nevelt bennünket is munkaszeretővé. Abban az időben a paraszti munka és a szegénység összetartozó fogalmak voltak. Nem volt gyerekkori álmunk a jövőről, kinek ahogy sikerült, ahogy elrendeltetett. Mikor már bírtuk erővel a munkát, napszámba is el kellett járnunk.

– Hogyan emlékszik a háború utolsó időszakára?

– Szomorúan, hiszen korosztályomból nagyon sokat elhurcoltak a németek. Engem elbújtattak a szüleim, így menekültem meg. Arra is emlékszem, hogy 1945 után sok falumbelit pedig a győztesek vittek el robotra. Mi megmaradtunk, de házunk bombatámadás martaléka lett.

Otthon a háború utáni lehetőségek hiánya miatt Budapestre került, ahol részt vett a romeltakarításban, de közben gépkocsivezetői tanfolyamot végzett. Aztán a sofőriskodés folytatódott a katonaságnál. Így lassan feledésbe merült a paraszti munka, és életre szóló barátságot kötött a gépkocsikkal. A testvérek is hasonló utat jártak be, többen közülük a kereskedelembe vagy a szövőgyárban dolgoztak, otthagya a röghöz való kötöttséget.

– Miként alakult az élete leszerelés után?

– Kezdetben a keszthelyi TEFU-nál, majd az Autóközlekedési Vállalatnál dolgoztam. 1955-től 1957-ig tehergépkocsit vezettem, jártam a megyét, árut szállítottam. Így ismerkedtem meg leendő feleségemmel is, és kerültem Nagykanizsára. Hamarosan öt darab IKARUS autóbust kapott a vállalat, s közülük egyen én teljesítettem szolgálatot, a Keszthely-Nagykanizsa járaton. Így aztán a feleség, majd a gyerekek után az autóbusz lett a legfontosabb társam. Hama-

rosan nem a helyközi járatokon teljesítettem szolgálatot, hanem a külföldet jártam, ily módon lassan megismertem Európa nagyobbik részét.

– Minek volt köszönhető, hogy – a szóbeszéd szerint szerint alig tudta teljesíteni az igényeket – mindenki Végh Ferencet kérte a különjáratokra?

– Már otthon a családban is megkövetelték a pontos és alapos munkát, ezért az szinte követelménnyé vált számomra. A vállalatnál is minden rám bízott feladatot legjobb tudásom szerint végeztem el. Így lett nevem, tekintélyem, amit a megbízhatóság alapozott meg.

– Hogyan emlékszik az első külföldi útra? Merre járt Európában?

– Nem is tudom pontosan, mi volt az első, talán az olaszországi. Bizony izgultam, járatlan utat jártam, magamra voltam utalva, segítségem csak a térkép volt. De elégedettséggel emlékszem valamennyire, hisz’ – a turistautak szaporodásával – sorra jártam Európát. Voltam Olaszországban, le egészen Szicíliáig, Németországban, Franciaországban, Spanyolországban, Lengyelországban, Csehszlovákiában. Talán a legfontosabb, amivel büszkélkedhetek, hogy a megtett sok ezer kilométeres utakon soha nem volt balesetem. Pedig – panaszkodik – az akkori buszok nem hasonlíthatók össze a maiakkal. A régiék minősége rossz volt, nem készítették elő megfelelően a hosszú utakra. A fékrendszert is gyakran nekünk kellett beállítani. Természetesen már az én időmben is újabb meg újabb, korszerűbb típusokat kaptunk. Szerencsém volt, hogy valamennyit kipróbálhattam, én kaptam meg mindig a legújabbakat.

Így telt el egy élet a volán mellett, ahol nemcsak jól, pontosan kellett vezetni, de az utasokkal emberi kapcsolatot is kialakítani. Ahogy emlékezett, soha, senkivel nem volt nézeteltérése, összetűzése. Emlékei vannak, de azok is messze szálltak, elporladtak. Soha nem álmodik buszokról, nagy utakról. Ide illik Weöres Sándor négysorosa: „Amit elfeledtél / visszatér álmodban, / és mire felébredsz / csak íze marad meg.” Nem sirja vissza a múltat, pedig örömmel és szeretettel végezte munkáját. Emberi magatartásában ott fészkel a hit, amely mindig erőt adott az új meg új feladatok elvégzéséhez, a nehézségek leküzdéséhez. Ma is tisztelettel emlékezik a legrosszabb időkre is. Egész életét a mindenkivel szembeni lojalitás jellemezte, mindig különbséget tudott tenni a jó és a rossz között, ezt és a becsületességet üzeni a ma fiataljainak, mert más nem visz előre. Ilyen egyszerű az élet: ember és ember, ember és gép kapcsolatában is mindig az emberit, az ember által megvalósíthatót kereste, és ami a legfőbb jó: meg is találta. Kíváncsi, ez adjon továbbra is erőt neki a nyugdíjas években.

*Az írás Kanizsa Dél-Zalai Hetilapban megjelent változata a
2002. május 30-i szám 17. oldalán volt olvasható.*

Zsoldos János

Büki Erzsébet:

A bátrakat is elkapja a drukk

A két zivatar közötti napsütésben a takaros kis balatongyöröki nyaraló teraszán üldögelünk. Kortyolgatjuk az aprócska szőlőskert opálosan csillogó nedűjét, és a 125 éves nagykanizsai tűzoltó jubileum kapcsán a múltat idézzük. Zsoldos János főtörzsőrmester – aki jelenleg a megye legidősebb nyugalmazott tűzoltója – mesél, s szavaiból az ország, a tűzoltóság és egy ember sorsának több mint fél évszázados összefonódása bontakozik ki.

– Amikor 1948 tavaszán a háború és a hadifogság után a Vas megyei Mikosszéplakra hazatértem, választhattam: beállok szüleim ötholdas kis gazdaságába, vagy körülnézek az újjáépülő országban – kezdi felfejteni a múltat János bácsi. Ekkor alakult meg a demokratikus rendőrség és tűzoltóság. Én az utóbbit választottam. Most, 77 évesen is elmondhatom, hogy soha egypercig sem bántam meg. Pedig már az induláskor is az összes egyenruhás között a tűzoltóknak volt a legkevesebb a fizetése. A 490 forintos kezdő bérem alig haladta meg az utcaszörőkéét. Ahogyan figyelem az eseményeket, ma sincs ez másképpen. Makón 3 hónapos országos újoncképző tanostályban vettem részt, majd ugyanennyi időre bevonultam Budapestre tiszthelyettesi iskolába. Éppen csak, hogy be-

A Zsoldos nagycsalád

A Zsoldos házaspár fiukkal

fértem, mert már a harmincadik évemben jártam. Hogy mekkora volt a fiatalok tűzoltóság utáni vágya, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy kétezeröttszázan jelentkezünk ide.

– Milyen volt a szolgálat annak idején?

– '49 szeptemberében tiszthelyettesnek Nagykanizsára vezényeltek. Pontosan emlékszem rá, az állomány két csoportban, 17 főből állt. 24-24 órás szolgálatot adtunk, közöttünk hat nő is, mert ha traktorra ülhetett nő, akkor ugye tűzoltó miért ne lehetett volna? Még akkor is, ha szolgálatból esetleg szoptatni is haza kellett

futnia. A technikai felszereltség két fecskendőből állt, még csak rádiók sem voltak. Ha a tűz helyszínén kapcsolatot akartunk keresni a laktanyával, akkor először telefont kellett találni. A reggeli parancshirdetéskor felolvasták, hogy azon a napon ki lát el mentőszolgálatot – gépkocsivezetést vagy ápolói munkát –, mert akkor még ez is a tűzoltóság hatáskörébe tartozott. 1950-51-ben épült meg a jelenlegi laktanya. A létszám és a technika lassan gyarapodott, 1972-ben, nyugdíjazásomkor már a parancsnokság rendelkezett habkocsival és a központ, valamint a vonuló gépjárműfecskendők rádió-adóvevőkkel. Időközben beszerelték a már régóta kívánatos, több alállomásos telefonközpontot.

– Tűzoltónak lenni szellemileg és fizikailag is embert próbáló feladat...

– Arra gondol, hogy féltem-e olykor? A háború engem végtelenül megedzett. A novgorodi vagy borovicsi táborokban, majd a feljavító kórházakban megtanultam bánni tartalékaimmal, az erőmmel, s mivel nem gyermekfővel lettem tűzoltó, talán jobban átéreztem, hogy ez miért önfeláldozó munka. A nehéz helyzetekben – amiket egy tűzoltó naponként megélhet – még a bátrakat is elkapja valamiféle drukk. Ez egy olyan szolgálat, aminek a során az emberélet- és vagyonmentés mellett a legextrább dolgokkal is lehet találkozni. Húztunk ki mi már pöcegödörből hízódisznót, mésztöltőből csikót, döggútból öngyilkosjelöltet... Számomra az egyik legemlékezetesebb

Zsoldos János 1950-ben

eset az volt, amikor a vasúti teherpályaudvaron egy gázszállító tartály lefejtő csapjából kiömlő gáz begyulladt, robbanással fenyegette az egész szerelvényt és a környezetét. A legfontosabb feladatunk a lángolás megszüntetése volt, amit úgy tudtunk elérni, hogy egy kollégával a lángoló csonkot azbeszt védőruhánkkal betakartuk, és közben vízsugarakkal a tartálykocsit biztonságos hőmérsékletre hűtöttük.

Szolgálati időm alatt majdnem végig őrség- és rajparancsnoki beosztásom volt. Hamar fölismertem, hogy a helyszínen kit kell utasítani, s kinek elég a kérő szó. Visszatekintve azt mondom, hogy az állandó továbbképzés és a

Az '50-es évek vége: szenvedélye volt a motorozás

nyugodt, a tényállást hamar áttekintő emberi magatartás ebben a munkakörben nagyon fontos.

– Hogy’ telnek a nyugdíjas évek?

– Csendben, lassacskán. Többszöri infarktus után az ember derűs nyugalommal szemléli az életet. Már nem riadok fel, ha a feleségem netán csörgőre állítja a vekkert.

*Az írás Zalai Hírlapban megjelent változata az
1996. augusztus 24-i számban volt olvasható.*

Tartalomjegyzék

Czupi Gyula: A kiadó ajánlása	5
A kötet szerzői: Büki Pálné (B. E.) és Dezső Ferenc (D. F.)	6
Dezső Ferenc: A XX. század tanúi című sorozat elé	9
Ámon István – A karmester (D. F.)	11
Bakos Istvánné – Egy dolgos asszony (D. F.)	15
Bálits Károly – A vívósport szerelmese (D. F.)	19
Bazsó István – A főmolnár (D. F.)	23
Benedek József – A sokoldalú ember (D. F.)	27
Bezerits György – Ha a csendes jelent csak a múlt élteti (B. E.)	31
Bogdán Frigyesné – A szülőföld szerelmese (B. E.)	35
Gazdag Istvánné, Borsfay Gézané – Az öregség méltósága (B. E.)	39
Czulek házaspár – A gyáralapítók (B. E.)	43
Dobó László – Thália Ikaruszán (B. E.)	47
Farkas Tibor – Medvék helyett olaj (B. E.)	51
Fentős Ferenc, Szalai Sándor – Életüket hegedűszó kísérte (B. E.)	55
Kurucz István, Fűrő István, Hary Pál – Anno (B. E.)	59
Dr. Gálffy Zoltán – Ahogyan egy életpálya beteljesült (B. E.)	63
Horváth Ferencné – A köszörűs özvegye (B. E.)	67
Horváth György – A bőrös (D. F.)	71
Horváth György – A művezető (D. F.)	75
Horváth Gyuláné – A kitelepített (D. F.)	79
Horváth Róbert – A bányamérnök (B. E.)	83
Horváth Sándorné – Akinek a sors három anyát is adott (B. E.)	87
Jurikné Heirits Erzsébet – Az európa-bajnok (B. E.)	91
Dr. Kígyóssy Lászlóné – A könyvtáros (B. E.)	95
Klatt Aurelné – A túlélő (B. E.)	99
Kovács János – A rehabilitált (B. E.)	103
Kovács Józsefné – A rubinokleveles tanítónő (D. F.)	107
Kovács Károly – A hívő ember (D. F.)	111
Kreft József – A kereskedő (D. F.)	115
Medgyesi János – A hentes (D. F.)	119
Dr. Merkly-Belus József – A gyógyszerész (D. F.)	123
Mihalicz Lajos – A tűzoltó (D. F.)	127
Móricz István – A katona (B. E.)	131
Mózes Pál – A tanácselnök (B. E.)	135
Nagy László – Az erdőmérnök (D. F.)	139

Pápa János – Az ’56-os elítélt (D. F.)	143
Dr. Pillér Ernő, Varga Ferenc – Az alma mater dícsérete (B. E.)	147
Pomothy Dezső – A lelkész (D. F.)	151
Popellár Jenő – A kiskanizsai tanár (B. E.)	155
Rajnai István – A boltvezető (D. F.)	159
Rózsás János – Az író (D. F.)	163
Simon László – A vámparancsnok (D. F.)	169
Szabó Zsigmond – Az operatőr (B. E.)	173
Dr. Szűcs Géza – Az orvos-alezredes (B. E.)	177
Vastagh Zoltán – A fényképész (D. F.)	181
Végh Ferenc – A buszsofőr (D. F.)	185
Zsoldos János – A bátrakat is elkapja a drukk (B. E.)	187

